



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย“การสร้างระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัว
และชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ

กรณีศึกษา : บ้านหนองพลับ บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ระยะที่ 1”

จัดทำโดย

นายสมพงษ์ กมลเลิศ และคณะวิจัย

สนับสนุนโดย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น)

(2 มกราคม 2557)

โครงการวิจัย“การสร้างระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัว

และชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ

กรณีศึกษา : บ้านหนองพลับ บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ระยะที่ 1”

คณะวิจัย

- | | |
|---------------------------|------------------|
| 1. นายสมพงษ์ กมลเลิศ | หัวหน้าโครงการ |
| 2. นายทองอินทร์ เชื้อเดิม | ทีมวิจัย |
| 3. นายรังสรรค์ กมลเลิศ | ทีมวิจัย |
| 4. นายสมพงษ์ อัจฉริยา | ทีมวิจัย |
| 5. นายธงชัย สุทธิธรรม | ทีมวิจัย |
| 6. นางบัวผัน สอนศรี | ทีมวิจัย |
| 7. นางทองพูน ชนะศรี | ทีมวิจัย |
| 8. นางหนูแดง ผานัด | ทีมวิจัย |
| 9. นางทองมี โตจันทร์ | ทีมวิจัย |
| 10. นางเต็มจิตร ผานัด | ทีมวิจัย |
| 11. นายไพโรจน์ ถาวะโร | ทีมวิจัย |
| 12. นายสม สายสีโส | ทีมวิจัย |
| 13. นายสุคนธา ชินศรี | ทีมวิจัย |
| 14. นายสุวัฒน์ ผานัด | ทีมวิจัย |
| 15. นายประสาธ เสาร์โมกษ์ | ทีมวิจัย |
| 16. นายบุญทรัพย์ คำสงค์ | ที่ปรึกษาโครงการ |
| 17. นายบุญลุด สีสิดา | ที่ปรึกษาโครงการ |

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	(ก)
คำนำ	-
บทที่ 1 บทนำ	1-7
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องานวิจัย	8-33
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย	34-53
บทที่ 4 ผลการวิจัย	54-90
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	91-118
บรรณานุกรม	119
ประวัติทีมวิจัย	120-125

คำนำ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยการสร้างระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัว และชุมชนแท็กซี่ บ้านหนองพลับ กรณีศึกษา : บ้านหนองพลับ บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น)โดยการประสานงานจาก ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ (Nodeทุ่งกุลาร้องไห้) อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ชุมชนบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตั้งอยู่ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด วิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านเหมือนกับชุมชนทั่วไปในภาคอีสาน นำมาเป็นอาชีพหลักเลี้ยงวัว-ควาย และรับจ้างทั่วไป แต่การทำนาของชาวบ้านทั้ง 2 ชุมชน ต้องพึ่งพาธรรมชาติ บางปีฝนแล้ง ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อการลงทุน ไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุขได้ นอกจากนั้นแล้วในชุมชนไม่มีอาชีพเสริมที่ก่อให้เกิดรายได้ จึงมีความคิดที่จะแก้ไขปัญหาจากความรู้ความสามารถที่มีอยู่โดยการตัดสินใจเดินทางไปหารับจ้างในกรุงเทพฯ ด้วยการขับแท็กซี่รับจ้างตามแบบอย่างจากชุมชนใกล้เคียงที่มีวิถีชีวิตที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ชีวิตคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ นับว่าเป็นอาชีพที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัวทั้งผู้อยู่ทางบ้านและผู้ไปขับแท็กซี่ และเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อชีวิต ขาดความปลอดภัย พอมาอายุมากขึ้นมีปัญหาเรื่องสายตา ส่วนคนขับแท็กซี่ที่มีชีวิตยังอยู่ในวัยทำงานส่วนมากจะมีปัญหาเรื่องสุขภาพ ปวดขา ปวดเอว และไม่เคยตรวจสุขภาพ ถึงแม้จะมีระบบประกันสุขภาพ การรักษาฟรีจากหน่วยงานภาครัฐ แต่คนขับแท็กซี่ยังเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารและยังไม่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ ตามวิถีของชาวบ้านก็จะอดทนจนกว่าร่างกายจะไปไม่ไหวก็จะกลับมาอยู่บ้าน ทำให้ครอบครัวขาดรายได้ในการเลี้ยงดูครอบครัว ความเป็นอยู่ของครอบครัวทุกข์ยากลำบากมากขึ้นอีก

จากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นว่าคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ ยังขาดระบบสวัสดิการการดูแลที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนขับ ครอบครัวและชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา และผลกระทบจากอาชีพรับจ้างขับแท็กซี่ชุมชนบ้านหนองพลับ

ขณะนี้การดำเนินงานของโครงการ ได้สิ้นสุดกระบวนการศึกษาวิจัย ระยะที่ 1 และได้จัดทำ รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และเห็นว่ากระบวนการวิจัยสามารถนำไปสู่การค้นหารูปแบบระบบ สวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คนขับ ครอบครัวและชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ ความสำเร็จของ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทีมวิจัยซึ่งไม่เคยมีประสบการณ์และไม่เคยรู้จักงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาก่อน เกิด ความภาคภูมิใจที่นับว่าเป็นเกียรติประวัติของทีมวิจัยและของชุมชนที่ได้มีโอกาสในครั้งนี้ จึง ขอขอบคุณ ผู้นำ ชุมชน เด็ก เยาวชน คณะครู ผู้บริหาร โรงเรียน บ้านหนองพลับ องค์การบริหารส่วน ตำบลท่าหาดยาว และชมรมแท็กซี่บ้านหนองพลับที่ให้ความร่วมมือให้ข้อคิดเห็น คำปรึกษา เสนอแนะ และเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ จนสิ้นสุดโครงการ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสาน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา(Nodeทุ่งกุลาร้องไห้) ที่ช่วยประสานงานกับแหล่งทุนพร้อมทั้งทำ หน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงขั้นตอนงานของโครงการจนบรรลุวัตถุประสงค์ สุดท้ายนี้ทีมวิจัยขอขอบคุณสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น) ที่สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ

คณะวิจัย

2 มกราคม 2557

(ก)

บทคัดย่อ

บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ทั้ง 2 หมู่บ้าน เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และได้ขยายหมู่บ้านออกมาตั้งบ้านใหม่ คือ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด วิธีการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ทำนาเป็นอาชีพหลัก เลี้ยงวัว-ควาย และรับจ้างทั่วไป การทำนาของชาวบ้านเป็นการอาศัย และพึ่งพาธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว บางปีเกิดการแห้งแล้ง ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อการลงทุน ไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุขได้ไม่มีหลักฐานที่มั่นคงต่อชีวิต นอกจากนี้แล้วภายในชุมชนไม่มีอาชีพเสริมที่จะนำมาสร้างรายได้ให้กับครอบครัวลูกหลานที่เกิดใหม่ก็จะมีอนาคต จากความทุกข์ยากดังกล่าวจึงมีความคิดที่จะแก้ไขปัญหามาของตนเองจากความรู้ความสามารถที่มีอยู่ตัดสินใจเดินทางไปหารับจ้างในกรุงเทพฯ โดยการขับแท็กซี่ตามแบบอย่างจากเพื่อนบ้านในชุมชนใกล้เคียงกัน ซึ่งได้เห็นวิถีชีวิตของเพื่อนบ้านเหล่านั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การไปขับแท็กซี่ของชาวบ้านบ้านหนองพลับ นอกจากจะหารายได้นำมาเลี้ยงดูครอบครัวแล้วยังช่วยกันรวบรวมรายได้ส่วนหนึ่งจัดทำกองทุนบำนาญมาทะนุบำรุงศาสนาและช่วยเหลือชุมชนในด้านการศึกษา ในขณะที่เดียวกันชีวิตของคนขับแท็กซี่นับว่าเป็นอาชีพที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว ทั้งผู้อยู่ทางบ้านและผู้ไปขับแท็กซี่ และเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อชีวิต ซึ่งในสมัยนั้นรถแท็กซี่ยังไม่มีวิทยุสื่อสารเหมือนในช่วงปัจจุบันที่เป็นรถแท็กซี่มีเตอร์ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านหนองพลับไปขับแท็กซี่กันมากขึ้น เพราะไม่ต้องมีการต่อรองราคากับผู้โดยสาร คนขับแท็กซี่จะหารับจ้างจนกว่าสุขภาพร่างกายจะไปไม่ไหว พออายุมากขึ้นมีปัญหาเรื่องสายตา ไม่ปลอดภัยต่อผู้โดยสารและตัวเอง ซึ่งเราเรียกว่าแท็กซี่วัยเกษียณ จำเป็นต้องเลิกอาชีพขับแท็กซี่กลับมาอยู่บ้านให้ครอบครัวดูแล ส่วนคนขับแท็กซี่ที่ชีวิตยังอยู่ในช่วงวัยทำงานส่วนมากจะมีปัญหาในเรื่องสุขภาพ มีอาการปวดขา ปวดเอว เพราะใช้เวลาหากินอยู่กับรถถึง 12 ชั่วโมงต่อวัน และไม่เคยตรวจสุขภาพ ถึงแม้จะมีระบบประกันสุขภาพ การบริการรักษาฟรีจากหน่วยงานของรัฐ แต่คนขับแท็กซี่ยังเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และยังไม่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ มีแต่ความอดทนและมุ่งมั่นเพื่อหารายได้จะไม่ยอมให้เสียเวลาเพื่อเรื่องอื่น

ตามวิสัยของชาวบ้านก็จะอดทนจนกว่าร่างกายจะไปไม่ไหวก็จะกลับมาอยู่บ้าน ทำให้ครอบครัวขาดรายได้ในการเลี้ยงดูครอบครัว ความเป็นอยู่ของครอบครัวก็จะทุกข์ยากลำบากมากขึ้นอีก

จากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ ยังขาดระบบสวัสดิการดูแลที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนขับแท็กซี่ ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบจากอาชีพรับจ้างขับแท็กซี่ของคนขับและครอบครัวแท็กซี่ บ้านหนองพลับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่บนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการกำหนดรูปแบบระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คนขับ ครอบครัวและชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลท่าหาดยาว อยู่ห่างจากอำเภอโพธาราม 13 กิโลเมตร ทั้ง 2 หมู่บ้าน เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และได้ขยายออกมาตั้งหมู่บ้านใหม่ คือ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2541 มีอาณาเขตติดต่อ ด้านทิศเหนือติดกับตำบลศรีสว่าง ด้านทิศใต้ติดกับบ้านหมากยาง ตำบลสามขา ด้านทิศตะวันออกติดกับตำบลสามขา ด้านทิศตะวันตกติดกับอำเภอโพธาราม อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 มีจำนวนครัวเรือน 66 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 332 คน บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 มีจำนวนครัวเรือน 75 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 340 คน ทั้งสองหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือน 141 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 672 คน

วิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ทำนาเป็นอาชีพหลัก เลี้ยงวัว-ควายและรับจ้างทั่วไป การทำนาของชาวบ้านจะพึ่งพาธรรมชาติ รอฟ้าฝนแต่เพียงอย่างเดียว บางปีเกิดการแห้งแล้งต้องลงทุนในการทำนาถึง 2 ครั้งก็มี ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อการลงทุน ไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุขได้ ไม่มีหลักฐานที่มั่นคงต่อชีวิต นอกจากนี้แล้วภายในชุมชนไม่มีอาชีพเสริมที่จะนำมาสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ถ้ายังอยู่กันอย่างนี้ก็จะทุกข์ยากลำบากมากขึ้น ลูกหลานที่เกิดใหม่ก็จะไม่มีอนาคต จึงมีความคิดที่จะแก้ไขปัญหาด้วยพลังกายพลังใจของตนเอง จากความรู้ความสามารถที่มีอยู่ตัดสินใจเดินทางไปหารับจ้างในกรุงเทพฯ ซึ่งมีเพื่อนบ้านจากบ้านดงหมากไฟ บ้านหมากยาง ชุมชนใกล้เคียงกันไปหารับจ้างอยู่ก่อนแล้ว และเห็นวิถีชีวิตของเพื่อนบ้านใกล้เคียงมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ชาวบ้านหนองพลับ เริ่มไปรับจ้างในกรุงเทพฯ ประมาณปี พ.ศ.2500 ไปพักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง คนรู้จัก เพื่อนบ้านที่มาพักอาศัยอยู่ตามย่านธุรกิจใจกลางเมืองหลวง ที่ซอยมังกร(เขาวราช)วงเวียน 22 กรกฎาคม เขตป้อมปราบและห้วยขวาง บางกรวย ไทรน้อย เขตนนทบุรี ช่วงแรกถีบสามล้อรับจ้าง ต่อมาขับรถสามล้อเครื่อง รถตุ๊กๆ พอเริ่มรู้จักและคุ้นเคยกับเส้นทาง เพื่อนๆและญาติพี่น้องจะพามาแนะนำทำความรู้จักกับเจ้าของรถแท็กซี่ และเป็นคนรับรองเพื่อเช่ารถแท็กซี่ ซึ่งรถแท็กซี่ในช่วงนี้จะเป็นรถยนต์ระบบเครื่องยนต์เบนซิน เกียร์พวงมาลัย ไม่มีมิเตอร์ กำหนดอัตราค่าโดยสารตามระยะทาง ค่าเช่ารถ 75 บาท/วัน(กะเดียว)ต่อมาปี 2522-2523 ชาวบ้านหนองพลับไปขับรถแท็กซี่มากขึ้น ในช่วงนี้

เป็นรถแท็กซี่มิเตอร์ มีวิทยุสื่อสารประจำรถทุกคน มีศูนย์วิทยุของแต่ละสหกรณ์ และมีสถานี สวพ. ทำหน้าที่ประสานแจ้งข่าวติดต่อกับคนขับแท็กซี่ตลอด 24 ชั่วโมง การบริหารจัดการโดยระบบสหกรณ์ รถแท็กซี่มิเตอร์จะเป็นรถยนต์รุ่นที่ทันสมัย ติดตั้งระบบแก๊ส LPG และ NGV ค่าเช่าวันละ 500 บาท(รถเก่า) ถ้าเป็นรถใหม่ ค่าเช่าวันละ 550 บาท

วิถีชีวิตของคนขับรถแท็กซี่จะต้องตื่นแต่เช้าไปปรับรถที่อุ้งรถ เริ่มออกหาภินตั้งแต่เวลา 04.00น. หรือ 05.00 น. จะขับรถไปจอดตามซอยหรือสถานที่ที่ตนเองเคยได้รับผู้โดยสารเป็นประจำ เพื่อเป็นการประเดิมในการทำมาหากิน ถ้าเริ่มต้นโชคดี วันนั้นทั้งวันก็จะโชคดีมีรายได้ดี เมื่อถึงเวลา 16.00 น. หหมดเวลาจะแรกเอารถไปส่งสหกรณ์ คนขับแท็กซี่ใช้เวลาหาภินอยู่กับรถ 12 ชั่วโมงต่อวัน ถ้าขยันประกอบกับความโชคดีจะมีรายได้ 1,200 บาท ถึง 1,300 บาท หักค่าแก๊ส ค่าภิน จ่ายค่าเช่ารถแล้ว จะมีเงินเหลือประมาณ 700 บาท ถึง 800 บาทต่อวัน เดือนหนึ่งจะมีรายได้ 21,000 บาท - 24,000 บาท ยังไม่ได้หักค่าเช่าบ้าน ค่าภินค่าอยู่ ที่เหลือจะส่งไปดูแลครอบครัวทางบ้าน

การไปขับแท็กซี่ของบ้านหนองพลับใหม่ในช่วงแรกจะไปอยู่คนเดียวก่อน พอมีช่องทางหารายได้เสริมจากการค้าขายหรือหารับจ้าง เพื่อช่วยกันหารายได้เสริมอีกแรงหนึ่ง ก็จะพาเมียไปอยู่ด้วย และช่วยดูแลในเรื่องการกินการอยู่ อาศัยซักรีดเสื้อผ้าให้กับสามีด้วย บางคนเดินทางไปทั้งครอบครัว มีลูกชายก็จะรับจ้างขับแท็กซี่ด้วยกัน บางครอบครัวขับแท็กซี่จนสามารถซื้อบ้านลงหลักปักฐาน เป็นคนเมืองหลวงถึง 10 ครอบครัว ในช่วงรัฐบาล ฯณฯ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประมาณ พ.ศ 2543-2545 คนจนซื้อแท็กซี่ได้ ทำให้ชาวบ้านหนองพลับมีแท็กซี่เป็นของตนเอง กู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส. เอาไปดาวน์ผ่อนกับทางบริษัทรถยนต์หรือทำสัญญาซื้อกับสหกรณ์แท็กซี่ เป็นแท็กซี่ส่วนบุคคล บางคนก็เข้าร่วมกับสหกรณ์แท็กซี่ รถยนต์ที่ซื้อมารับจ้างเป็นรถแท็กซี่ส่วนใหญ่ติดตั้งระบบแก๊ส LPG และ NGV ซึ่งประหยัดค่าใช้จ่าย อายุการใช้งานของรถแท็กซี่รับจ้างได้เพียง 9 ปีเท่านั้น ต้องเปลี่ยนรถและจดทะเบียนใหม่

ในระหว่างที่รับจ้างขับแท็กซี่อยู่ที่กรุงเทพฯ เมียที่อยู่ทางบ้านจะทำหน้าที่ดูแลลูก ปู่ ย่า ตา ยาย รับจ้างเย็บผ้าโหลหรือหารับจ้างในหมู่บ้านเพื่อเป็นรายได้เสริมอีกแรงหนึ่ง ถ้าพ่อแม่ต้องเดินทางไปด้วยกัน ต้องทิ้งลูกให้อยู่ทางบ้านกับผู้เฒ่าผู้แก่ ในความเป็นปู่ ย่า ตา ยาย จะมีความรักและสงสารหลานที่ขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ ก็จะเกิดการตามใจหลานเป็นสิ่งที่ตอบแทนในส่วนที่ขาดไป เด็กบางคนไปไม่ถึงโรงเรียน บางคนขาดเรียน จับกลุ่มมั่วสุม เป็นปัญหาของชุมชนตามมา ส่วนคนขับแท็กซี่จะกลับบ้านต่อเมื่อหารับจ้างได้ 1 หรือ 2 เดือน จะกลับมาบ้านเพื่อพักผ่อน อาชีพขับแท็กซี่นั้นว่าเป็นอาชีพอิสระ ถ้าหากมีธุระจำเป็นหรือมีคนในครอบครัวเจ็บป่วยก็จะกลับมาดูแล นอกจากนี้ในช่วงฤดูการทำนา ก็จะ

กลับมาจัดการพร้อมกับนำเงินมาใช้จ่ายในการทำนา และที่สำคัญแท็กชีบ้านหนองพลับได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน เช่น ด้านการศึกษา ได้มีการจัดผ้าป่าหารายได้มาสนับสนุนกับทางโรงเรียนต่อเติมปรับปรุงห้องเรียน สนามเด็กเล่น ด้านการศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีในช่วงงานบุญผะเหวด แท็กชีจะจัดผ้าป่ามาร่วมทำบุญกับวัดพลับพลาไชย ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านร่วมสร้างศาลา สร้างโบสถ์ สร้างเมรุ ซึ่งถือว่าเป็นงานบุญประเพณีระดับหมู่บ้านและระดับตำบลทุกปี แท็กชีทุกคนจะกลับบ้านมาทำบุญร่วมกันในฐานะเจ้าภาพ ถึงแม้จะไปหากินในกรุงเทพฯ เมืองหลวงที่มีความศิวิไล คนขับแท็กชีบ้านหนองพลับก็ไม่เคยลืมบ้านเกิดของตนเอง ความสัมพันธ์อันดีญาติพี่น้องไม่เคยทอดทิ้งกัน คอยถามข่าวคราวช่วยเหลือกันอยู่เสมอ ปัจจุบันนี้ชาวบ้านหนองพลับทั้ง 2 หมู่บ้าน ไปขับแท็กชี 137 คน ส่วนใหญ่มีรถแท็กชีเป็นของตัวเอง 83 คัน การมีรถแท็กชีเป็นของตนเองจะต้องขยันทำมาหากินในช่วงที่ต้องส่งค่างวดรถให้กับทางบริษัทรถยนต์ หรือผ่อนส่งให้กับทางสหกรณ์ ในกรณีที่ดาว์นรถยนต์กับทางบริษัทสหกรณ์ เมื่อรถหมดค่างวดก็จะเป็นอิสระกลับมาเยี่ยมบ้านดูแลครอบครัวได้ครั้งละหลาย ๆ วัน แต่จะมีปัญหาในช่วงที่รถเสียหรือเกิดอุบัติเหตุในกรณีเฉี่ยวชน ถ้าเป็นฝ่ายผิดจะต้องลงทุนซ่อมเอง ทำให้เป็นภาระเสียเงินซ่อมรถ เสียเวลาในการทำมาหากิน ทำให้ขาดรายได้ไม่มีเงินส่งไปเลี้ยงดูครอบครัวและที่สำคัญเมื่อรถแท็กชีใช้งานถึง 9 ปีแล้ว ต้องซื้อรถและจดทะเบียนใหม่ บางคนไม่สามารถดาว์นรถใหม่ได้ ปัจจุบันมีเพื่อนบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการซ่อมเครื่องยนต์เปิดอู่ซ่อมเครื่องยนต์ให้พี่น้องตนเองอยู่ 2 แห่ง คือ อู่หมื่นเซอร์วิส อยู่ที่บางกรวย ไทรน้อย และอู่วรสิทธิ์เซอร์วิส อยู่ใกล้กับวัดเฉลิมพระเกียรติ เขตนนทบุรี

ชีวิตคนขับแท็กชีบ้านหนองพลับ นับว่าเป็นอาชีพที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัวทั้งผู้อยู่ทางบ้านและผู้ไปขับแท็กชี และเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อชีวิต เช่น นายบุญทรัพย์ คำสงค์ ปัจจุบันอายุ 59 ปี ไปขับแท็กชี ปี พ.ศ.2519 เคยโดนผู้โดยสารปล้นเอาทรัพย์สินและรถแท็กชี ส่วนตัวเองโดนโยนทิ้งลงข้างทางได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย สามารถเอาตัวรอดมาได้ ซึ่งรถแท็กชีในช่วงนั้นยังไม่มีวิทยุสื่อสาร คนขับรถแท็กชีจะหารับจ้างจนกว่าสุขภาพร่างกายจะไปไม่ไหว พออายุมากขึ้นมีปัญหาเรื่องสายตา ไม่ปลอดภัยต่อผู้โดยสารและตัวเอง จำเป็นต้องเลิกอาชีพขับแท็กชีกลับบ้านมาอยู่บ้านให้ครอบครัวดูแล ส่วนคนขับแท็กชีที่ชีวิตยังอยู่ในช่วงวัยทำงานส่วนมากจะมีปัญหาในเรื่องสุขภาพ มีอาการปวดขา ปวดเอว และไม่เคยตรวจสุขภาพ ถึงแม้จะมีระบบประกันสุขภาพ การรักษาฟรีจากหน่วยงานของรัฐ แต่คนขับแท็กชียังเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารและยังไม่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ ตามวิสัยของชาวบ้านก็จะอดทน

จนกว่าร่างกายจะไปไม่ไหวก็จะกลับมาอยู่บ้าน ทำให้ครอบครัวขาดรายได้ในการเลี้ยงดูครอบครัว
ความเป็นอยู่ของครอบครัวก็จะทุกข์ยากลำบากมากขึ้นอีก

จากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับยังขาดระบบสวัสดิการการ
ดูแลที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนขับแท็กซี่ ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาสถานการณ์
ปัญหาและผลกระทบจากอาชีพรับจ้างขับแท็กซี่ชุมชนบ้านหนองพลับ

คำถามวิจัยหลัก

รูปแบบระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัวและชุมชนแท็กซี่บ้าน
หนองพลับควรเป็นอย่างไร

คำถามวิจัยรอง

- 1.สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบคนขับและครอบครัวแท็กซี่บ้านหนองพลับจากอดีตถึง
ปัจจุบันเป็นอย่างไร
- 2.คนขับและครอบครัวแท็กซี่มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตบนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างไร

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อศึกษาพัฒนาการ สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับจากอดีต-
ปัจจุบัน
- 2.เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่บนสถานการณ์ที่
เปลี่ยนแปลง

พื้นที่เป้าหมาย

- 1.บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8
- 2.บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10
- 3.สถานที่พักอาศัย กรุงเทพมหานคร

กลุ่มเป้าหมาย

1. คนขับแท็กซี่

- วิ่งกำลังทำงาน บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 = 20 คน
บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 = 20 คน
- วิ่งเกษียณ บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 = 10 คน
บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 = 10 คน

2. ครอบครัวคนขับแท็กซี่

- บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 = 5 ครอบครัว
- บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 = 5 ครอบครัว

3. เครือข่ายคนขับแท็กซี่

- บ้านดงหมากไฟ 15 คน
- บ้านหมากยาง 15 คน
- บ้านสามขา 15 คน

เนื้อหาการศึกษา

- บริบทชุมชน 2 หมู่บ้าน
- พัฒนาการการขับแท็กซี่บ้านหนองพลับจากอดีต-ปัจจุบัน
- สถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบของคนขับและครอบครัวแท็กซี่บ้านหนองพลับ
- กฎ/ระเบียบสหกรณ์รถแท็กซี่
- การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนขับและครอบครัวแท็กซี่บนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนวิธีการ

1. ประชุมทีมวิจัยทบทวนโครงการและแบ่งบทบาทหน้าที่ ทีมวิจัยและเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ จัดประชุมร่วมกันเพื่อทบทวนเป้าหมายโครงการ โจทย์วิจัย วัตถุประสงค์ กำหนดกรอบการศึกษา กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของทีมวิจัยและวางแผนการทำงานร่วมกัน

2. จัดประชุมชี้แจงโครงการต่อผู้นำและชุมชน 2 หมู่บ้าน ทีมวิจัยประสานผู้นำและชาวบ้านเข้าร่วม โดยหัวหน้าโครงการชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดประชุม นำเสนอความเป็นมาของโครงการวิจัย หลักการเหตุผล วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการวิจัย แนะนำทีมวิจัย เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ แนะนำแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ และกระบวนการติดตามสนับสนุนของศูนย์ประสานงานฯ เปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและขอความร่วมมือในการดำเนินงานของโครงการ
3. อบรมนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นทุ่่งกล่าวร้องไห้ โดยเข้าร่วมอบรมกับศูนย์ประสานงานฯในเรื่องแนวคิด หลักการ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางและเครื่องมือในการดำเนินงานของโครงการ
4. ทีมวิจัยสืบค้นเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทีมวิจัยส่งหนังสือแจ้งไปยังสำนักวิทยบริการสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอศึกษาและค้นคว้าข้อมูลนำมาศึกษาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการดำเนินงานของโครงการวิจัย
5. ทีมวิจัยศึกษาบริบทชุมชน 2 หมู่บ้านโดยการสำรวจสภาพทั่วไป พร้อมทั้งจัดทำแผนวาดภายใน ภายนอกชุมชน สัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับประวัติหมู่บ้าน วิธีการทำมาหากิน สังคม/เครือญาติ กลุ่มกิจกรรม วัฒนธรรม/ประเพณี/ความเชื่อ แหล่งทรัพยากรและการใช้ประโยชน์ของชุมชน เพื่อประเมินและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน
6. จัดเวทีระดมข้อมูลพัฒนาการการขับเคลื่อนจากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหาผลกระทบที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนขับเคลื่อนและกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กับอาชีพรับจ้างขับเคลื่อน
7. จัดเวทีเสวนา “วิถีชีวิตคนขับเคลื่อนที่บ้านหนองพลับ” และสัมภาษณ์เชิงลึกครอบครัวขับเคลื่อนและกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กับอาชีพรับจ้างขับเคลื่อน
8. ทีมวิจัยศึกษาวิถีชีวิตคนขับเคลื่อน เป็นการพาครอบครัวญาติพี่น้องเยี่ยมเยียนศึกษาวิถีชีวิตจากสถานการณ์ปัจจุบัน การปรับตัวในการดำรงชีวิตของคนขับเคลื่อนและความสัมพันธ์ของกลุ่มคนขับเคลื่อน/สภคกรณขับเคลื่อน
9. ทีมวิจัยสรุปวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯพร้อมทั้งจัดทำเอกสาร เตรียมสื่อเพื่อเสนอต่อชุมชน

10. จัดเวทีนำเสนอข้อมูลจากการศึกษาเบื้องต้นต่อชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลจากการศึกษาและให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบเพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์และวางแผนการดำเนินงานระยะที่ 2

11. จัดทำรายงานผลการศึกษาระยะที่ 1 ทีมวิจัยทบทวนกระบวนการทำงานที่ผ่านมาร่วมกันสรุปเป็นชุดบทเรียน ประสพการณ์ จัดเรียบเรียงผลการศึกษา จัดทำรายงานผลการศึกษาระยะที่ 1

ระยะเวลา 1 ปี (1 พฤษภาคม 2555 – 30 เมษายน 2556)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กับคนขับแท็กซี่และเข้าใจพัฒนาการ สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับจากอดีต-ปัจจุบัน

2. ชุดข้อมูลการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่บ้านหนองพลับบนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ได้นำเสนอให้กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กับคนขับแท็กซี่และชุมชนได้รับรู้ และเป็นแนวทางการสร้างระบบสวัสดิการการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัวและชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องงานวิจัย

แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยสวัสดิการและความยากจน

เมื่อเอ่ยถึงคำว่า “สวัสดิการ” ในสังคมไทย คนจำนวนมากก็มักจะคิดถึงการแจกจ่ายให้ฟรี หรือ จัดบริการดูแล หยิบยื่นผลประโยชน์ให้ ความเข้าใจเช่นนี้ก็ถูกต้องเป็นบางส่วน แต่ในความหมายทางวิชาการ “สวัสดิการ” มีความหมายกว้างกว่าที่เข้าใจกัน เพราะสวัสดิการมีทั้งมิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคม

1. สวัสดิการ : นิยาม ความหมาย แนวคิด

คำว่า สวัสดิการ มีความหมายหลายนัย กล่าวคือ อาจหมายถึง

- การกินดี อยู่ดี (well - being)
- ในทางเศรษฐศาสตร์ อาจหมายถึงการได้รับความพอใจ การได้รับอรรถประโยชน์จากการได้บริโภคสินค้าหรือได้รับการบริการ
- การได้รับผลประโยชน์ ได้รับบริการ ได้รับสิ่งของ (goods) เพื่อทำให้เกิดการกินดี อยู่ดี

คำว่า สวัสดิการสังคม มีผู้ให้ความหมายและขอบเขตแตกต่างกันไปตามแนวคิดและปรัชญาของแต่ละบุคคล ซึ่งการทำความเข้าใจความหมาย แนวคิด และปรัชญาของคำนี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยเกี่ยวข้อง 3 ประเด็น คือ

-ต้องพิจารณาอ้างอิงจากศัพท์ภาษาอังกฤษ เนื่องจากรากฐานความเป็นมาของการบัญญัติศัพท์มาจากคำ และความหมายที่รับมาจากต่างประเทศ

-การพิจารณาต้องคำนึงถึงช่วงระยะเวลาที่มีความแตกต่างกันด้วย เนื่องจาก ความคลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปของสังคมในแต่ละช่วงเวลา จะมีผลทำให้ความหมายขอบเขตของคำมีความแตกต่างกัน

-การพิจารณาต้องพิจารณาร่วมกับศัพท์ หรือชุดคำที่เกี่ยวข้องที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อให้สามารถเข้าใจความหมายได้ชัดเจนขึ้น Encyclopedia Britanica ได้ให้ความหมายคำว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึง การปฏิบัติจัดทำทั้งหลาย ไม่ว่าโดยส่วนราชการหรือเอกชน เป็นการปฏิบัติจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน และชุมชนให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพและ

ฐานะทางสังคมที่น่าพึงพอใจ โดยมุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป

-Encyclopedia Americana ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่า “ส่วนมากหมายถึงสถาบันและบริการต่างๆ ซึ่งมีความมุ่งหมายหลักเพื่อที่จะธำรงไว้ และส่งเสริมความอยู่ดีของประชาชนในด้านร่างกาย สังคม สติปัญญา หรืออารมณ์”

-กล่าวโดยสรุป สวัสดิการสังคม จึงมีความหมายกว้างในฐานะบริการ หรือโครงการที่ทั้งภาคราชการและภาคเอกชนจัดตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยไม่จำแนกฐานะและชนชั้น บริการสวัสดิการสังคม อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะกว้างๆ คือ

สวัสดิการสังคมที่มุ่งแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อน หรือบำบัดรักษา ทดแทนฟื้นฟู (Remedial, Supplemental, Substitute or Rehabilitative Social Welfare) เช่น แก้ไขฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดในสถานพินิจ รับเด็กเข้าสถานสงเคราะห์ จัดหาครอบครัวอุปการะ ปรับปรุงสภาพด้านกายภาพในชุมชนแออัด เป็นต้น

สวัสดิการสังคมที่มุ่งป้องกันปัญหา (preventive social welfare) เช่น การฝึกอาชีพเยาวชน บริการสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น

สวัสดิการสังคมที่มุ่งพัฒนาศักยภาพ ความคิด จิตใจ ทักษะประชาชน (developmental social welfare) เช่น การฝึกอบรมและพัฒนาความเป็นผู้นำ การพิทักษ์สิทธิพื้นฐานของประชาชน การพัฒนาชุมชน เป็นต้น

จึงกล่าวได้ว่า สวัสดิการสังคม มีความหมายแคบกว่าคำว่า สวัสดิการ เพราะ “สวัสดิการสังคม” สื่อความหมายให้เห็นถึงสถาบัน และโครงการที่ปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดความอยู่ดี กินดี หรืออยู่ดี มีสุขเท่าที่จะเป็นไปได้

แต่คำว่า “สวัสดิการ” ไม่จำเป็นต้องหมายถึงสถาบันและโครงการเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในระบบตลาดด้วยตัวมันเอง ตัวอย่างเช่น สิ่งของที่ราคาเท่ากันแต่คุณภาพดีกว่า ก็ย่อมสร้าง “สวัสดิการ” ให้แก่ผู้บริโภคได้มากกว่า สิ่งของที่คุณภาพเท่ากัน แต่ราคาสูงกว่า ก็ย่อมสร้างความพอใจ หรือ “สวัสดิการ” ให้แก่ผู้บริโภคได้มากกว่า สวัสดิการแบบนี้เรียกว่า “สวัสดิการทางเศรษฐศาสตร์” หรือ economic welfare ซึ่งต่างจาก “สวัสดิการสังคม” หรือ social welfare ที่มุ่งเน้นไปที่สถาบัน โครงการ และปฏิบัติการ

ดังนั้น การใช้คำว่า “สวัสดิการ” ในงานวิจัยนี้ จึงเป็นการใช้ในความหมายกว้างที่เป็นทั้ง social welfare และ economic welfare แต่ถ้าเมื่อใดต้องการสื่อความหมายเฉพาะ ก็จะระบุว่าเป็นสวัสดิการสังคม หรือสวัสดิการทางเศรษฐศาสตร์

ประเทศเยอรมันได้ชื่อว่าเป็นประเทศแรกที่ได้จัดสวัสดิการสังคมอย่างเป็นระบบ และทันสมัย สวัสดิการสังคม (social welfare) ที่ใช้กันอยู่ในเยอรมันมีความหมายครอบคลุมถึงการช่วยเหลือ และแก้ไขกำลังแรงงานที่ว่างงาน เจ็บป่วย ทูพพลภาพ ชรา หรือช่วยเหลือคนสูญเสียโอกาส สูญเสีย ศักยภาพในการเลี้ยงชีพ ให้สามารถฟื้นฟูศักยภาพและมีโอกาสเป็นแรงงานที่ทำการผลิตได้ (productivity labour force) ต่อไป รวมไปถึงบริการการศึกษา ดูแลสุขภาพ และที่อยู่อาศัย

ความหมายของคำว่า “สวัสดิการสังคม” คล้าย กับความหมายของคำว่า “ความมั่นคงทางสังคม” (social security) ต่างกันตรงที่ว่า ถ้าเป็นนโยบายจะเรียกว่า “นโยบายสวัสดิการสังคม” (social welfare policy) แต่ถ้าเป็นระบบและการจัดการกลับไปใช้คำว่า “ระบบความมั่นคงทางสังคม” (social security system) ซึ่ง Neuhaus ให้ความหมายระบบความมั่นคงทางสังคมว่าเป็นระบบที่ช่วยเหลือให้สมาชิกของประชาสังคมที่ไม่มีศักยภาพพอที่จะเลี้ยงชีพตนเองได้ ไม่ว่าจะชั่วคราวหรือตลอดชีวิต ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี ด้วยการพุงฐานะ รายได้ พัฒนาศักยภาพ และสร้างโอกาสให้มีความทำ อย่างไรก็ตามในเยอรมันนั้นได้ใช้คำว่า social welfare ก่อนคำว่า social security ซึ่งฟังจะนำมาใช้ทีหลัง หลังจากทีสหรัฐอเมริกาได้มีรัฐบัญญัติความมั่นคงทางสังคม 1935 แต่การที่จะทำให้ระบบความมั่นคงทางสังคมเป็นจริงขึ้นมา รัฐบาลจะต้องมีวิธีการจัดหารายได้และงบประมาณขึ้นมา เพื่อใช้ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ งบประมาณของรัฐที่ใช้เพื่อความมั่นคงทางสังคมกลับไปเรียกว่า “งบประมาณเพื่อสวัสดิการสังคม” (social welfare budget) จากนั้นจึงเห็นได้ว่า ในประเทศเยอรมันซึ่งเป็นเจ้าตำรับของนโยบายสวัสดิการสังคม และระบบความมั่นคงทางสังคมนั้น ได้ใช้คำ 2 คำนี้สลับเคล้ากันไปในความหมายที่เกือบจะไม่ต่างกัน นั่นคือ ถ้าเป็นต้นนโยบาย ตัวงบประมาณ ก็จะใช้คำว่า social welfare หรือสวัสดิการสังคม แต่ถ้าเป็นระบบและการจัดการที่จะให้บรรลุนโยบายสวัสดิการสังคม ก็จะเรียกว่า social security หรือระบบความมั่นคงทางสังคม และโดยทั่วไปโครงการความมั่นคงทางสังคมจะประกอบด้วย การประกันสังคม (social insurance) ประเภทต่างๆ อย่างไรก็ตาม หากศึกษาในด้านสวัสดิการสังคมที่เน้นเฉพาะการช่วยเหลือคนจน คนยากไร้ คนขอทาน พบว่า อังกฤษได้ริเริ่มมาก่อน กล่าวคือ ช่วงประมาณ 1598 – 1601 ได้มีการร่างพระราชบัญญัติ และประกาศใช้พระราชบัญญัติ Elizabethan Poor Law

นิยามศัพท์

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไข ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นั้นหนากการ

กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ความหมายของ “สวัสดิการสังคม” (Social Welfare)

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “สวัสดิการสังคม” ไว้มากมาย ความหมายของสวัสดิการสังคมตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) ซึ่งได้รวมความคิดรวบยอดของทั้งนักวิชาการสังคมสงเคราะห์ นักบริหารและนักปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชน มีข้อสรุปความหมายที่ครอบคลุม ดังนี้

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการมีศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม นันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมในทุกระดับ

ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม (Fields of Social Welfare)

- การศึกษา (Education)
- สุขภาพอนามัย (Health Care)
- การประกันรายได้ (Income Maintenance) : มีงานทำ มีรายได้ มีสวัสดิการแรงงาน
- ที่อยู่อาศัย (Housing)
- ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงทางสังคม (Safety in Life and Property)
- นันทนาการ (Recreation)
- บริการสังคมปัจเจกบุคคล (Personal social services)

เจมส์ มิดซ์ลีย์ (James Midgley) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Field of International Social Welfare ว่า บริการสังคมใหญ่ๆ (big five” social services) ที่สถาบันรัฐสวัสดิการนิยมจัดให้มีขึ้น ได้แก่ โครงการประกันรายได้ เช่น การประกันสังคม (Social Insurance) และการประชาสงเคราะห์ หรือการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) บริการสุขภาพ (Health Services) โครงการทางการศึกษา (Educational Programs) ที่อยู่อาศัย (Housing) บริการสังคมสงเคราะห์ หรือบริการสังคมปัจเจกบุคคล (Social work Services or Personal Social Services) และได้กล่าวต่อไปอีกว่า บริการแก้ไขผู้กระทำ

ความผิด(Correctional Services) โครงการ โภชนาการ(Nutrition Programs)การวางแผนครอบครัว (Families Planning) และบริการสังคมอื่นๆ มักจะถูกละเลยและไม่เขียนไว้ในนโยบายสังคม ในการจัดบริการสังคมนี้รัฐจะดำเนินการภายใต้ระบบภาษี (the tax system) หรือโดยการให้เงินอุดหนุน (subsidies) หรือการสร้างแรงจูงใจ (incentives) (ทัศนีย์ ลักษณะภิชนชง “การใช้ทรัพยากรในงานสวัสดิการสังคม”, พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนสิงหาคม 2545, สมชายการพิมพ์, น. 13 – 16.)

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม

ในที่นี้ หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคมที่จัดขึ้นโดยภาคส่วนต่างๆของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคองค์กรชุมชน (ชุมชนและประชาชน) ที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นพื้นฐานของประชาชนตามสิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

การจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดบริการสวัสดิการตามมาตรฐานที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 กำหนด รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดสวัสดิการสังคมที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงของสังคมไทย ขึ้นอยู่กับการให้ความหมายโดยใช้ฐานคิดในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในสังคมนั้นๆ โดยทั่วไปที่ปรากฏมี ดังนี้

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามพื้นที่ (Area - based)

การจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบของพื้นที่เป็นฐาน โดยทั่วไปเป็นการจัดตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่การปกครองประเทศ เช่น ภาค จังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ตำบล รูปแบบการจัดสวัสดิการลักษณะนี้ หน่วยงานในพื้นที่จะต้องมาร่วมกันจัดบริการตามภารกิจ หน้าที่ขององค์กรสวัสดิการสังคม เพื่อให้เกิดความครอบคลุม ทัวถึง เป็นธรรม และมีมาตรฐานที่ดีด้านคุณภาพบริการ

รูปแบบสวัสดิการตามพื้นที่เป็นฐาน จึงมีข้อจำกัดต่อการเข้าถึงแหล่งบริการของกลุ่มเป้าหมาย เพราะต้องแสดงหลักฐานสิทธิตามภูมิฐานะของการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยเป็นหลัก ปัจจุบันรูปแบบนี้ จึงควรพัฒนาโดยใช้มิติอื่นๆ มาร่วม เช่น ใช้ทั้งพื้นที่เป็นฐาน (Area - based) ร่วมกับการใช้โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรภาครัฐ (Functional - based) และการใช้การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ (Participation - based) เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการทั้งแนวดิ่ง (การสั่งการจากบนลงล่าง) และแนวนราบร่วมกันที่สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ

2. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามวิธีการ (Methods)

รูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับวิธีการให้บริการทางสังคมสงเคราะห์ระดับจุลภาค เช่น เฉพาะรายกลุ่มชนและชุมชน ซึ่งถือเป็นรูปแบบการจัดบริการโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ขณะที่การให้บริการโดยทางอ้อมระดับมหภาค เช่น การบริหารงานองค์กร และการวิจัยก็เป็นการสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการใหม่ๆ ขึ้น แต่โดยทั่วไปรูปแบบการจัดสวัสดิการจะเน้นที่การให้บริการเฉพาะรายมาก จึงส่งผลให้รูปแบบการจัดสวัสดิการในวิธีการอื่นๆ ถูกให้ความสำคัญน้อยกว่ารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะนี้ จึงต้องใช้ทั้งระดับจุลภาคร่วมกับระดับมหภาค

ปัจจุบันรูปแบบการจัดสวัสดิการฯ จึงต้องมีการพัฒนาหลายๆ วิธีการทางสังคมสงเคราะห์ เน้นการบูรณาการร่วมกัน โดยเฉพาะการกระทำทางสังคม (Social Action) เช่น การรณรงค์ การผลักดัน การต่อรองกับกลไกต่างๆ ทางสังคมเพื่อให้เกิดรูปแบบสวัสดิการใหม่ๆ ขึ้น

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะนี้เป็นการสร้างกระแสใหม่ กระแสทางเลือกของสังคมต่อการจัดสวัสดิการที่เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาสำคัญของสังคมที่เชื่อว่า ต้องเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้รู้จักการปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนเอง การเมืองและสังคมวัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางสังคมก็เพื่อสร้างความตระหนักของคนในสังคมความรับผิดชอบทางสังคมร่วมกันด้านสวัสดิการสังคม เช่น การใช้เครือข่าย การใช้องค์กรชุมชนเคลื่อนไหวต่อรองกับอำนาจรัฐ เป็นต้น รูปแบบนี้เชื่อว่าจำเป็นต้องกำหนดแผน ยุทธศาสตร์ เป้าหมาย กลไกการทำงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่เหมาะสม

4. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยสถาบัน (Institutional - based)

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยสถาบันเป็นการจัดสวัสดิการที่รัฐเชื่อว่า รัฐควรแทรกแซงการจัดสวัสดิการให้กับประชาชน โดยใช้โครงสร้างอำนาจของรัฐทำหน้าที่จัดระบบสวัสดิการสังคมในลักษณะต่างๆ เช่น สวัสดิการภาคบังคับ เป็นการจัดผ่านกลไกนโยบายสังคมทางกฎหมาย เช่น บริการประกันสังคม บริการการศึกษาภาคบังคับ บริการประกันสุขภาพ บริการสถานสงเคราะห์ต่างๆ เป็นต้น แต่เนื่องจากบริการดังกล่าวไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการของคนทุกคนในสังคมได้ จึงทำให้เกิดรูปแบบการจัดบริการสวัสดิการที่ลดการพึ่งพาสถาบันของรัฐลง (Deinstitutional - based) บริการในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นจากภาคส่วนของชุมชน ประชาชนที่มีศักยภาพ ความเข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ชุมชน บริการลักษณะนี้มี

ความเชื่อที่ว่า รัฐควรลดบทบาทการแทรกแซงการจัดสวัสดิการลง แต่ปล่อยให้กลไกของชุมชนประชาชนทำหน้าที่จัดสวัสดิการแทนรัฐ

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการไทยหลายท่านเชื่อว่า การจัดสวัสดิการสังคมของไทยควรใช้รูปแบบทั้งโดยสถาบัน (Institutional - based) และรูปแบบลดการพึ่งพาสถาบันของรัฐลง (Deinstitutional - based) มาเป็นรูปแบบสวัสดิการผสม (Mixed Model) ที่ใช้ทั้ง 2 ลักษณะเข้าด้วยกัน จึงจะส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนโดยรวม

ในที่นี้รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม เป็นธรรม ทั้งถึง เท่าเทียม มีมาตรฐาน เป็นรูปแบบที่มีความหลากหลายเป็นสวัสดิการแบบทางเลือกให้กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม

กลไกการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง กลไกที่ทำให้การจัดสวัสดิการสังคมเกิดขึ้น ได้แก่ กลไกของนโยบาย กลไกการบริหารจัดการ และกลไกการดำเนินงาน ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมจะบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้กลไกการทำงานทั้ง 3 ส่วนไปพร้อมๆ กัน

จุดแข็ง หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง หรือข้อดีที่ทำให้การจัดสวัสดิการสังคมบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จุดอ่อน หมายถึง ข้ออ่อนหรือข้อเสียที่ทำให้การจัดสวัสดิการสังคมเกิดปัญหาอุปสรรค และไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

ทางเลือกของรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การที่ภาคส่วนต่างๆ ของสังคมมีส่วนร่วมกำหนด ร่วมจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมที่มีมากกว่า 1 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบรัฐสวัสดิการ รูปแบบสวัสดิการสังคมพหุลักษณะ รูปแบบสวัสดิการสังคมประชานิยม รูปแบบสวัสดิการสังคมท้องถิ่น และรูปแบบสวัสดิการสังคมเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น

รูปแบบสวัสดิการ หมายถึง รูปแบบสวัสดิการที่เกิดจากการจัดสวัสดิการมากกว่า 1 รูปแบบขึ้นไป ถือเป็นรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order Model) ของนักคิดสวัสดิการสังคมทั่วโลกที่เชื่อว่า หลังยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้ระบบสวัสดิการสังคมในอดีตที่ผ่านมาต้องปรับตัวใหม่ เนื่องจากความหลากหลายของชนเผ่า เชื้อชาติ วัฒนธรรมมีมากขึ้น การจัดสวัสดิการในรูปแบบนี้จึงให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน (Welfare for Alls) ภายใต้อหัครการสิทธิ ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และความต้องการของประชาชน ในที่นี้หมายถึง 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1. สวัสดิการกระแสหลัก

หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐ เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึงความครอบคลุม ทั่วถึง เป็นธรรม ครบถ้วน รูปแบบที่จัดให้ เช่น การจัดบริการในรูปแบบของสถาบัน การจัดบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการกระแสหลักนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบการเงินการคลัง ระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นหลัก เช่น รูปแบบสวัสดิการพื้นฐาน (ภาคบังคับ) รูปแบบสวัสดิการท้องถิ่น เป็นต้น

2. สวัสดิการกระแสรอง

หมายถึง สวัสดิการทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพ ความเข้มแข็งของภาคชุมชน ภาคประชาชน และภาคพื้นถิ่น สวัสดิการในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นจากความสนใจ ความสมัครใจร่วมกันของกลุ่มเป้าหมายเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การจัดระบบสวัสดิการจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันประกอบด้วย

สวัสดิการพื้นถิ่น หมายถึง การสร้างหลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ ด้านอื่นๆ เช่น กองบุญข้าว กองทุนชาภาคในศาสนาอิสลาม เป็นต้น

สวัสดิการชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้ให้ความหมายสวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน หมายรวมถึง ทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนออมวันละบาท กองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

3. สวัสดิการท้องถิ่น

หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการร่วมระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น โดยใช้แผน โครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

ทิศทางการจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การคาดการณ์ถึงการปรับตัวของระบบการจัดสวัสดิการสังคมไทยในอนาคตที่น่าจะเกิดขึ้น หรือเป็นไปได้ในระยะ 5 – 10 ปีข้างหน้า ในที่นี้จะคาดการณ์เป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น (5 ปี) และระยะยาว (10 ปีขึ้นไป) (กระทรวงการพัฒนาสังคม

และความมั่นคงของมนุษย์. “รายงานการศึกษาเรื่อง ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย”, พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนสิงหาคม 2548, ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิชย์, น. 4 - 7.)

ลักษณะของสวัสดิการสังคม

อภิญญา เวชยชัย ได้สังเคราะห์ความหมายของงาน “สวัสดิการสังคม” ว่ามี 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์สังคม

- ระบบการจัดบริการสังคมที่ครอบคลุมฐานชีวิตทั้งมวลของมนุษย์
- การได้รับการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐาน การเข้าถึงคุณภาพชีวิต และความมั่นคงของชีวิตในระยะยาวอย่างยั่งยืน
- การได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับต่างๆ
- สวัสดิการที่เคารพ ขอมรับในคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบปัญหา
- สวัสดิการที่อยู่บนฐานความหลากหลาย เป็นธรรมทางสังคม

2. ความหมายกว้างขวาง ครอบคลุมเรื่องระบบการให้บริการและความมั่นคงของชีวิตมากขึ้น

- สวัสดิการที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่รอบด้าน เช่น 7 ด้านของความมั่นคงในชีวิต เช่น การศึกษา สาธารณสุข ที่อยู่อาศัย รายได้และการมีงานทำ ความมั่นคงทางสังคม นันทนาการ และบริการทางสังคม

3. ความหมายที่มองสวัสดิการสังคมเชิงลึกในด้านการพัฒนา และบริการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่กลุ่มผู้ใช้บริการมากกว่าการสงเคราะห์เป็นด้านหลัก

สวัสดิการในความหมายนี้ให้ความสำคัญกับแนวคิดสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ความเท่าเทียมทางโอกาส การเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการของตนเองมากขึ้น สวัสดิการจึงเป็นเรื่องการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิ การส่งเสริมสวัสดิภาพ การพัฒนาความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย

การให้ความหมายของงานสวัสดิการสังคมในทุกมิติจึงเกี่ยวข้องกับกลไกของนโยบายรัฐ กลไกการบริหารจัดการ กลไกการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยทั่วไปงานสวัสดิการสังคมทั่วโลกจึงเลือกทำเฉพาะด้านหลักที่น่าจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม เช่น ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านที่อยู่อาศัย การจัดสวัสดิการสังคมจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบทุกด้านให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการสร้างนโยบายสาธารณะให้เรื่องสวัสดิการเป็นแบบสากลมากขึ้น และกระจายความรับผิดชอบทางสังคมสู่ภาคส่วนต่างๆ

สรุปความหมายของ “สวัสดิการสังคม” หมายถึง ระบบการจัดสรรและจัดการบริการสังคมในลักษณะของโครงการหรือบริการต่างๆ ให้กับคนทุกคนในสังคม ภายใต้หลักการสิทธิ ความเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม การพัฒนาสังคมโดยรวม รวมทั้งการสร้างระบบความมั่นคงของมนุษย์และสังคมในระยะยาว

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมโดยทั่วไป มีการใช้ใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะกว้างและลักษณะแคบ ดังนี้

1. องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้าง แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่

- การศึกษา (Education)
- สุขภาพอนามัย (Health)
- ที่อยู่อาศัย (Housing)
- การทำงานและการมีรายได้ (Employment and Income Maintenance)
- ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)
- บริการสังคม (Social Services)
- นันทนาการ (Recreation)

2. องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบตามพระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคมของสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็น 3 บริการ ได้แก่

บริการประกันสังคม (Social Insurance)

เป็นบริการที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 โดยใช้ระยะเวลาอยู่นาน ถึง 38 ปี (2495 - 2533) ซึ่งกฎหมายดังกล่าวบังคับให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม การจ่ายเงินเข้ากองทุนประกันสังคมประกอบด้วย 3 ฝ่าย ได้แก่ นายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาล ในอัตราไม่เกินร้อยละ 1.5 ของลูกจ้าง รายเดือนของลูกจ้างแต่ละคนเท่าๆ กัน โดยครอบคลุมให้ลูกจ้างได้สิทธิประโยชน์ทดแทนในระยะแรก 4 กรณี ได้แก่ กรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยนอกเวลาการทำงาน กรณีพิการทุพพลภาพ กรณีคลอดบุตร และกรณีตาย ต่อมาเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2541 กองทุนประกันสังคมได้ขยายสิทธิประโยชน์ทดแทนเพิ่มขึ้นอีก 2 กรณี คือ กรณีสงเคราะห์บุตร และกรณีชราภาพ จึงส่งผลให้ผู้ประกันตนต้องจ่ายเพิ่มอีกร้อยละ 2.0 และรัฐบาลสมทบเพิ่มร้อยละ 1.0 เงินสมทบที่ฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างนำส่งร้อยละ 3.5 ต่อเดือน

ในปี 2546 รัฐบาลเห็นว่าเศรษฐกิจเริ่มที่จะฟื้นตัว จึงประกาศเพิ่มอัตราเงินสมทบ 2 กรณีหลัง เป็นร้อยละ 3.0 รวมเงินสมทบฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างต้องนำส่งเป็นร้อยละ 4.5 ต่อเดือน จนกระทั่งวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2547 ได้ขยายครอบคลุมกรณีว่างงาน จึงทำให้มีการจัดเก็บเงินสมทบเพิ่มจากนายจ้าง และลูกจ้างร้อยละ 0.5 และรัฐบาลสมทบเพิ่มอีกร้อยละ 5.0 ต่อเดือน ในปี พ.ศ.2547 บริการประกันสังคมครอบคลุมจำนวนผู้ประกันตนทั่วประเทศ 8,429,085 ล้านคน หรือ 8.4 ล้านคน ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมจากกองทุนประกันสังคม ได้แก่ กลุ่มแรงงานนอกระบบ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพอิสระ และกลุ่มที่รับจ้างทำงานตามบ้าน

บริการสงเคราะห์ประชาชน บริการประชาสงเคราะห์ / บริการสาธารณูปการ (Public Assistance)

มีการใช้คำนี้อยู่หลายคำ เช่น บริการประชาสงเคราะห์ บริการสาธารณูปการ การสงเคราะห์ แบบให้เปล่า เป็นต้น บริการในลักษณะนี้เป็นบริการหนึ่งที่รัฐให้การช่วยเหลือแก่ประชาชนหรือครอบครัวที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือจะมีการทดสอบความจำเป็น (Means - Test) ก่อนให้การช่วยเหลือถือเป็นบริการทดแทนชั่วคราว เป็นการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เฉพาะหน้า (Relief) เช่น การให้เงิน (Cashes) การให้สิ่งของหรือเครื่องอุปโภคบริโภค (Kinds) การให้บริการอื่นๆที่จำเป็น (Services) ได้แก่ บริการให้คำแนะนำปรึกษา บริการให้ความรู้ บริการฝึกอาชีพ บริการจัดหางาน บริการจัดหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น บริการเหล่านี้ถือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจัดบริการสวัสดิการสังคม ซึ่งมักจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดต่อวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ว่าเป็นการช่วยเหลือสงเคราะห์เฉพาะหน้าเท่านั้น เมื่อผู้ใช้บริการได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นไปแล้ว นักสังคมสงเคราะห์จำเป็นจะต้องใช้วิธีการและกระบวนการทำงานต่อเนื่อง ร่วมกับผู้ใช้บริการเพื่อพัฒนาให้ผู้ใช้บริการได้จัดการปัญหาและพัฒนาตนเองและสังคมในระยะยาวได้ต่อไป

บริการสังคม (Social Services)

เป็นบริการที่รัฐ หรือเอกชนที่มีความพร้อมทำหน้าที่จัดให้มีบริการสังคม จึงเป็นบริการทางเลือกที่รัฐเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบสังคม โดยจัดบริการให้กับประชาชนแทนรัฐ เป็นการใช้กลไกตลาดเข้ามาจัดการ มุ่งส่งเสริมสวัสดิภาพของบุคคลในสังคม ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามอัตภาพ ซึ่งผู้ใช้บริการสามารถเลือกใช้บริการได้

ตามความต้องการของตนเอง เช่น บริการของโรงพยาบาลเอกชน บริการรักษาความปลอดภัย บริการสถาบันการศึกษาเอกชน เป็นต้น

บริการสังคมที่ดำเนินการโดยเอกชนจึงเป็นบริการทางเลือกให้กับประชาชนที่สามารถซื้อหาบริการได้โดยไม่จำเป็นต้องรอใช้บริการของรัฐเพียงด้านเดียว บริการเหล่านี้ ได้แก่ สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน สถานพักฟื้นผู้ป่วยในโรงพยาบาล เป็นต้น บริการสังคมเป็นบริการที่กระจายให้ทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการ จนทำให้ขาดการตรวจสอบ ควบคุมติดตามบริการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ

ดังนั้นองค์ประกอบของงาน “สวัสดิการสังคม” ในลักษณะกว้าง 7 ด้าน และองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบ 3 ด้าน จึงขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ของนักสวัสดิการสังคม สำหรับในสังคมไทยนำมาใช้ทั้ง 2 ลักษณะ ทั้งด้านกว้างและด้านแคบ แต่โดยทั่วไปแล้วสังคมไทยมักจะรู้จักบริการสวัสดิการสังคมในลักษณะแคบมากกว่า โดยบริการประกันสังคมถือเป็นบริการที่นำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทางสังคมให้กับลูกจ้างผู้ใช้แรงงานที่พัฒนาขยายความครอบคลุม และสิทธิประโยชน์ทดแทนมากขึ้น ขณะที่บริการสงเคราะห์ประชาชนยังคงเป็นบริการที่รัฐต้องจัดสรรงบประมาณการช่วยเหลือกับผู้เดือดร้อน เป็นต้น

ปัจจุบันรัฐพยายามใช้แนวความคิดมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมรับผิดชอบในระบบสวัสดิการสังคมมากขึ้น (ระพีพรรณ คำหอม, “สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย” Social Welfare in Thai Society, พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2549, บ.พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, น. 6 - 27.)

แนวคิดด้านสวัสดิการสังคม (SOCIAL WELFARE)

ในระบบเศรษฐกิจตลาด นโยบายสวัสดิการสังคมเกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรมได้เปลี่ยนแปลงแผนการใช้ชีวิตของประชาชน จากสังคมครอบครัวและเครือญาติมาเป็นสังคมของการงาน (work society) สถานที่ทำงานและโรงงานกลายเป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิตประจำวัน ไม่ใช่ชุมชนและหมู่บ้านเกษตรกรรมเหมือนสมัยก่อน สังคมอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดปัญหาการขยายตัวของเมือง ความแออัดของประชากรในเมือง ความห่างเหินแปลกแยกของสมาชิกครอบครัว ความขัดแย้งระหว่างนายจ้างลูกจ้าง การว่างงาน การถูกปลดออกจากงาน อุบัติเหตุและโรคร้ายจากการ

ทำงาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มผลผลิต และเป็นปัญหาคุณภาพชีวิตและการดำรงชีพของกำลังแรงงาน และเนื่องจากรัฐสมัยใหม่มีแนวคิดว่า กำลังแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตหลักของชาติ จึงจำเป็นที่ “รัฐ” จะต้องดูแลแก้ไขให้กำลังแรงงานเหล่านี้มีศักยภาพในทางการผลิต และมีโครงการที่จะสร้างผลผลิตให้แก่สังคมได้ หรือถ้ากำลังแรงงานนี้ไม่สามารถที่จะทำงานได้ตลอดชีวิต รัฐก็จำเป็นที่จะต้องดูแลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่ให้เป็นปัญหาต่อสังคม เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม รัฐจึงจำเป็นต้องจัดระบบการให้บริการและการดูแลปัญหาดังกล่าวของกำลังแรงงานในประเทศ ในเยอรมันเรียกนโยบายการแก้ไขปัญหานี้ว่า นโยบายสวัสดิการสังคม (social welfare policy) ซึ่งปรากฏอยู่ใน Social Policy Laws of the Federal Republic หรือกฎหมายว่าด้วยนโยบายสวัสดิการสังคมแห่งสหพันธ์รัฐเยอรมัน ซึ่งครอบคลุมด้านการศึกษาและฝึกอบรม ซึ่งรัฐบาลได้จัดงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุน การศึกษาและการฝึกอบรมนักเรียน นักศึกษาเพื่อให้เป็นกำลังแรงงานที่มีประสิทธิภาพ และรวมไปถึงการศึกษา และการฝึกอบรมกำลังแรงงานที่กำลังทำงานอยู่ในสาขาการผลิตต่างๆ ด้วยการส่งเสริมการมีงานทำ ซึ่งได้ออกเป็นรัฐบัญญัติการส่งเสริมแรงงาน (Labour Promotion Act 1969) เพื่อประกันให้ทุกคนมีงานทำ หรือรักษาภาวะการมีงานทำให้สูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยรัฐจัดการหางาน สร้างงาน ส่งเสริมธุรกิจที่เพิ่มการจ้างงาน เป็นต้น

การคุ้มครองแรงงานและสุขภาพอนามัย โดยการมีกฎหมายบังคับมาตรฐานขั้นต่ำของ สภาพการทำงาน เพื่อให้กำลังแรงงานมีความปลอดภัยในที่ทำงาน คุ้มครองมิให้มีการกดขี่เด็ก และสตรี คุ้มครองแรงงานที่ทำงานในครัวเรือน รวมถึงคุ้มครองอาชีพพิเศษบางอาชีพ (เช่น หญิงบริการ)

การประกันสังคม ซึ่งครอบคลุมการประกันสุขภาพ อุบัติเหตุ ชราภาพ คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร การเสียชีวิต ทูพพลภาพ และการว่างงาน ทั้งหมดนี้รวมกันเรียกว่า โครงการ “ความมั่นคงทางสังคม” (social security scheme) เยอรมันได้ชื่อว่าเป็นประเทศแรกที่ได้จัดให้มีการประกันสังคม โดยเริ่มจากการประกัน สุขภาพ ในปี 1883 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติการประกันสุขภาพ (Health Insurance Act) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าพระราชบัญญัตินี้เป็นการบุกเบิกนโยบายสวัสดิการสังคมโดยรัฐอย่างเป็นระบบเป็นครั้งแรกในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก แต่แนวคิดในการออกพระราชบัญญัตินี้กลับไม่ใช่แนวคิดที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อช่วยเหลือคนงาน แต่เป็นแนวคิดที่ต้องการสร้างกลไก และเครื่องมือสกัดกั้นมิให้คนงานไปร่วมกับขบวนการสังคมนิยมที่กำลังแพร่หลายอยู่ในยุโรปขณะนั้น

บิสมาร์ค (Bismark) นายกรัฐมนตรีแห่งเยอรมัน ต้องการให้คนงานมีความจงรักภักดี จึงหิบบยื่น
สวัสดิการสังคมในรูปของการประกันสุขภาพ โดยให้คนงานจ่ายสมทบ 2 / 3 นายจ้าง 1 / 3

ก่อนหน้านี้คือปี 1878 บิสมาร์ค ได้ออกกฎหมายห้ามจัดตั้งพรรคสังคมนิยม เรียกว่า Socialist Law เนื่องจากเกรงว่าพรรคสังคมนิยมจะขยายตัวเติบโตจนคุกคามอำนาจรัฐของตนได้ เพราะปรากฏว่า ในปี 1875 ขบวนการแรงงานสังคมนิยมใหญ่ 2 ขบวนการได้รวมตัวกัน และจัดตั้งพรรค “คนงานสังคมนิยมแห่งเยอรมนี” (Socialist Workers ‘ Party of Germany) การหิบบยื่นโครงการประกันสุขภาพให้ในปี 1883 และตามด้วยการประกันอุบัติเหตุในปี 1884 จึงมีเป้าหมายเพื่อช่วงชิงความจงรักภักดีจากคนงาน และเพื่อแยกสลายขบวนการสังคมนิยม ความจริงทางประวัติศาสตร์ข้อนี้หักล้างแนวคิดที่ว่าโครงการประกันสังคมเป็นโครงการของระบบสังคมนิยมที่เป็นความเชื่อของพวกเขาเสรีนิยมและอนุรักษนิยม

ในช่วงที่ บิสมาร์ค ริเริ่มโครงการประกันสุขภาพและประกันอุบัติเหตุ สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดหาให้ หรือกำหนดให้มีขึ้น การประกันเหล่านี้เมื่อครอบคลุมหลายๆ ด้านก็เรียกว่า “การประกันสังคม” (social insurance) คำว่า “ประกันสังคม” และ “สวัสดิการสังคม” จึงมาก่อนคำว่า “ความมั่นคงทางสังคม” (social security)

สวัสดิการสังคมในเยอรมัน หากจะจัดเป็นกลุ่มสวัสดิการ อาจจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

-บริการสังคม (social services) ได้แก่ การบริการการศึกษา สาธารณสุข และที่อยู่อาศัย และส่งเสริมช่วยเหลือเยาวชน

-สังคมสงเคราะห์ (social assistance) คือ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ซึ่งในเยอรมันมีรัฐบัญญัติการสนับสนุนช่วยเหลือสังคม (Federal Social Support Act) ว่าด้วยข้อกำหนดด้านการช่วยเหลือบุคคลที่จำเป็นต้องช่วยเหลือ (support for needy)

-ประกันสังคม (social insurance) ซึ่งเริ่มจากการประกันสุขภาพ เมื่อปี ค.ศ.1883 และพัฒนามาตามลำดับ ขยายไปสู่การประกันด้านอื่นๆ คือ การคลอดบุตร การสงเคราะห์บุตร ทูพพลภาพ ชรภาพ การตาย และการว่างงาน อ้างอิง : ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. “บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบ

สวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย”, พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนธันวาคม 2546, บ.แอคชั่นเพรส โปรดักส์ จำกัด, น. 1 - 6.

โครงการได้นำแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยสวัสดิการและความยากจน เพื่อทำความเข้าใจกับทีมวิจัย พร้อมทั้งกลุ่มเป้าหมายชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน ได้เรียนรู้ถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการใน 3 ส่วนหลักๆ ได้แก่ 1.สวัสดิการกระแสหลัก 2.สวัสดิการกระแสรอง และ 3.สวัสดิการท้องถิ่น เพื่อประเมินและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนเพื่อกำหนดรูปแบบของสวัสดิการ เพื่อสนับสนุนคนขับแท็กซี่วัยเกษียณวัยทำงาน พร้อมทั้งครอบครัวและชุมชน แท็กซี่บ้านหนองปลับ ซึ่งการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่ขาดความมั่นคงไม่สามารถสร้างความสุขให้ครอบครัวได้ จึงไปหารับจ้างขับแท็กซี่ในกรุงเทพฯ นอกจากจะหารายได้เสริมนำมาช่วยเหลือครอบครัวของตนเองแล้ว ยังช่วยเหลือสังคมและชุมชนของตนเองในด้านการศึกษา และทะนุบำรุงศาสนา แต่วิถีชีวิตของคนขับแท็กซี่ยังขาดสวัสดิการในการช่วยเหลือดูแลคนขับและครอบครัวแท็กซี่

2.แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน

ในส่วน of แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน จะได้กล่าวถึงความเป็นมาของแนวคิด ฐานคิดแนวคิดหลักของวัฒนธรรมชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความเป็นมาของแนวคิด

แนวคิดนี้ได้ถูกริเริ่มและเผยแพร่กันภายในบรรดานักพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนผ่านวารสารสังคมพัฒนา วารสารแซมซาย ปลายปีพุทธศักราช 2510 ถึงต้นปีพุทธศักราช 2520 ผลงานการเขียนเป็นเพียงการเสนอประสบการณ์การทำงานพัฒนานักพัฒนาในพื้นที่ต่างๆ และข้อมูลรายละเอียดของประเพณี พิธีกรรมหรือขนบธรรมเนียมบางอย่างของชาวชนบทในบางท้องถิ่น ซึ่งยังไม่ได้อธิบายแนวคิดวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ แต่ก็ได้แสดงให้เห็นความพยายามของนักพัฒนาที่จะเข้าถึง ทำความเข้าใจและสะท้อนวิถีชีวิตของชาวชนบท ความพยายามจะหาแนวทางฟื้นฟูวิถีชีวิตและพัฒนาตนเองขึ้นมาบนพื้นฐานทางประเพณี พิธีกรรมหรือขนบธรรมเนียมของชาวชนบทในบางท้องถิ่น ผลงานระยะนั้น ได้แก่ ผ้าป่าข้าวช่วยชาวบ้าน และบทบาทของนักพัฒนาเอกชนต่อการพัฒนาชนบท ข้อเขียนเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาแนวคิดวัฒนธรรมในเวลาต่อมา(ยุคดิมูกดาวิจิตร. 2548 : 18-19)

ปีพุทธศักราช 2524 สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนาได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาเรื่อง “วัฒนธรรมไทยกับงานพัฒนาชนบท” เมื่อวันที่ 23-24 ตุลาคม ณ สว่างคณิวาส จังหวัดสมุทรปราการ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนจึงเริ่มเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น สารการประชุม ได้แก่ การชี้ให้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมต่อการพัฒนาชนบท และการนำเสนอประสบการณ์ของการพัฒนาชนบทโดยอาศัยวัฒนธรรมของชาวชนบทเป็นเครื่องมือสำคัญ จากประสบการณ์ของนักพัฒนาเอกชน(ยุกติ มุกดาวิจิตร. 2548 : 15)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้เสนอการแบ่งลักษณะและฐานะของกระแสแนวคิดชุมชนออกเป็น 4 ช่วง ตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ คือ หนึ่งแนวคิดชุมชนแบบลัทธิพระศรีอริย์ในช่วงสมัยศักดินา (โบราณ- พ.ศ.2475) สองแนวคิดลัทธิชาตินิยมในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ.2475-2550) สามการก่อรูปของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน(ทศวรรษ 2520-2540) สี่แนวคิดเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชนในฐานะแนวคิดคู่ขนานกับแนวคิดทุนนิยม(พ.ศ.2540-ปัจจุบัน)

การก่อรูปของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน(ทศวรรษ 2520-2540) ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2520 แนวคิดชุมชนหายไปจากสังคมไทย เพราะรัฐบาลมีแนวคิดแบบทุนนิยมเต็มที่ เป็นช่วงเริ่มแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 1 ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ระบบทุนนิยมแผ่ขยายไปสู่ชนบท อีกด้านหนึ่งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยขยายอิทธิพลเข้าเขตชนบทเช่นเดียวกัน มีอุดมการณ์แบบชนชั้นและการต่อสู้แบบใช้อาวุธ ระหว่างอุดมการณ์สองขั้วจึงไม่มีที่ว่างให้แนวคิดชุมชน

ต้นทศวรรษ 2520 มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ คือ นักพัฒนาเอกชนหลายคน เช่น บำรุง บุญปัญญา และบาทหลวงนิพนธ์ เทียนวิหาร ได้ไปฝังตัวทำงานกับชาวบ้าน และได้เสนอความคิดเรื่องความช่วยเหลือพึ่งพากันในชุมชน เป็นวัฒนธรรมของสังคมไทยที่แตกต่างจากทุนนิยม ซึ่งเน้นความเป็นปัจเจกชน ต่อมาแนวคิดนี้เรียกกันว่า “แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน” พอถึงปลายทศวรรษที่ 2520 แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนก็เป็นแนวคิดหลักของนักพัฒนาเอกชน สาเหตุอาจเป็นเพราะการตื่นตัวของพลังประชาชน 14 ตุลาคม 2516 ประจวบกับนักศึกษาและปัญญาชนที่เข้าไปร่วมและผิดหวังกับความไม่เป็นประชาธิปไตยของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ส่วนหนึ่งได้ออกมาสนับสนุนแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน อาทิ ศ.นายแพทย์ประ เวศ ะสี ศ.เสน่ห์ จามริก ดร.เสรี พงศ์พิศ (อาณัติ แสนโท และกิตติศักดิ์ สุจิตตารมย์. ม.ป.ป. : 46-47)

พระไพศาล วิสาโล กล่าวว่า เป้าหมายหรืออุดมคติของวัฒนธรรมชุมชน คือ การทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันมากขึ้น คือ เกิดความเป็นชุมชน

สามารถรับมือกับการรุกราน หรือการเอาเปรียบจากภายนอก มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับธรรมชาติ รวมทั้งมีความสุขที่ไม่ผูกติดกับวัตถุหรือการบริโภค พุคง่าย ๆ คือ การครอบงำจากอำนาจนิยมหรือ บริโภคนิยมให้น้อยที่สุด และกล่าวว่าพุทธศาสนาจะมีบทบาทมากเวลาอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบ ชุมชน วัฒนธรรมชุมชนกับพระพุทธศาสนาจึงเกี่ยวโยงกันมาก จะว่าไประบบคุณค่าและการมองโลก อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของวัฒนธรรมชุมชนได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาไม่น้อย อีกส่วนมาจาก แนวความคิดเรื่องผี ผีมีบทบาทในการควบคุมให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน และชุมชนกับธรรมชาติ เป็นไปด้วยดี ตรงนี้อาจจะเป็นการแบ่งบทบาทกับพุทธ พุทธเน้นการพัฒนาตนเองจากระดับโลกียะไป ถึงโลกุตระ ส่วนผีจะเน้นเรื่องการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของชุมชน และการอยู่อย่าง ไม่เบียดเบียน ธรรมชาติ อยากขึ้นสวรรค์หรือนิพพานก็ต้องทำตามคำสอนของพุทธศาสนา เช่น รักษาศีล ทำสมาธิ ภาวนา แต่ถ้าอยากให้ฟ้าฝนตกต้องตามฤดูกาล ชุมชนอยู่กันอย่างราบรื่นก็ต้องบวงสรวงผี ไม่ผิดผี จริงๆ เรื่องผีกับพุทธไม่ได้แยกกัน ไม่ได้อยู่ตรงข้ามกัน เสริมกันด้วยซ้ำ คือ ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น และอยู่กันอย่างราบรื่น(พระไพศาล วิสาโล. ม.ป.ป. : 48) ส่วน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา กล่าวว่า สิ่งสำคัญคือวัฒนธรรมชาวบ้าน คือ น้ำใจ การช่วยเหลือกันเองในชุมชน ระบบญาติมิตรและเครือข่าย การแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน เพื่อให้ชุมชนเลี้ยงตัวได้ และมีความพอเพียงยิ่งขึ้น ระบบเศรษฐกิจของ หมู่บ้านไทยจึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ฝังตัวอยู่ในระบบวัฒนธรรม เป็นที่มาของแนวคิดเรื่องวัฒนธรรม ชุมชน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2546 : 102)

ปัจจัยที่รวมเป็นชุมชนมี 3 ประการ คือ หนึ่ง การใช้ทรัพยากรอย่างไรจึงจะนำไปสู่การ พัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นธรรม และจะนำไปสู่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม สอง จะต้องมียุติชีวิตการเกษตรที่ มีทางเลือกหลายทางจึงจะนำไปสู่การไม่ทำลายทรัพยากร ป่า ดิน น้ำ สาม คือ มีกฎระเบียบ วัฒนธรรม ประเพณี ข้อตกลงดั้งเดิมอยู่แล้วอย่างไร ควรเข้าไปจัดการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการจัดการ ทรัพยากร จัดระเบียบชุมชน โดยกระแสวัฒนธรรมไทยมี 2 กระแส คือ กระแสทุนนิยม และกระแส วัฒนธรรมชาวบ้าน ในการพัฒนาท้องถิ่น ต้องเน้นการฟื้นฟูกระแสวัฒนธรรมชาวบ้าน การพัฒนาจึงจะ ได้ผล อีกประการหนึ่งหากจะพัฒนาโดยมีชาวบ้านเป็นศูนย์กลางที่ชาวบ้านได้ประโยชน์ เป็น กระบวนการและเป็นชีวิตของเขาจริงๆ ก็จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชน(ฉัตรทิพย์ นาถ สุภา. 2548 : 171-193)

ฐานคิดแนวคิดหลักของวัฒนธรรมชุมชน

ฐานคิดสำคัญของแนวคิดหลักที่สำคัญของวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ แนวคิดว่าด้วยชุมชนชุมชนกับสังคมภายนอก และการพัฒนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1).ชุมชน เป็นชีวิตของชาวบ้าน เป็นศูนย์กลางของการดำรงอยู่ในชุมชน สมาชิกต่างมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน พวกเขาเคยพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง พวกเขาไม่ต้องพึ่งพิงสังคม ตามทัศนะนี้จะเห็นว่าวิถีชาวบ้านในสังคมเป็นอย่างไร

ด้านเศรษฐกิจและการทำมาหากิน ชาวบ้านมีการผลิตแบบเกษตรกรรม หัตถกรรมพื้นบ้านเป็นการผลิตแบบพออยู่พอกินเป็นหลัก เมื่อเหลือจึงนำไปแลกเปลี่ยน ชาวบ้านจะใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมว่าควรใช้อย่างพอประมาณ ชาวบ้านมีนิสัยการบริโภคอย่างพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อและประหยัดในแง่ที่ชุมชนจึงสามารถพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ ทางสังคมการเมือง ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันผ่านระบบเครือญาติ และปกครองกันเองผ่านระบบอาวุโส ซึ่งเป็นผู้นำ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆที่ชาวบ้านให้ความเคารพยกย่องในชุมชน นอกจากระบบดังกล่าวแล้วกล่าวได้ว่าชาวบ้านในชุมชนมีความเสมอภาคกัน ไม่มีชนชั้นและขัดแย้งทางชนชั้น แม้จะมีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ้างก็ไม่ถึงกับจะนำไปสู่ความขัดแย้งแตกแยกกันในชุมชน ในด้านความเชื่อก่อนพระพุทธศาสนาจะแทรกเข้าไปในหมู่บ้าน ชาวบ้านเชื่อในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ให้ความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์เสมือนมีพลังอำนาจพิเศษสถิตอยู่ในที่ต่างๆรอบตัว ในการที่จะมีกิจกรรมสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อมเหล่านั้น ชาวบ้านจึงต้องประกอบพิธีกรรมขอขมาลาโทษเพื่อแสดงความเคารพต่อการล่วงเกินสิ่งเหล่านั้น ชาวบ้านยังนับถือผีบรรพบุรุษในฐานะพลังที่คอยควบคุมระบบระเบียบสังคมในชุมชน หลังจากที่พระพุทธศาสนาเข้าไปในชุมชนแล้ว ชาวบ้านได้ผสมผสานความเชื่อดังกล่าวเข้ากับพระพุทธศาสนาโดยยังอาศัยสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นพื้นฐานองค์ประกอบสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชนที่มักจะถูกเน้นย้ำอยู่เสมอ โดยนักคิดแนววัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ชาวบ้านให้คุณค่ากับทุกสิ่งทุกอย่าง ป่าเขา สายน้ำ ทุ่งนา สัตว์ป่า บ้าน และสิ่งของต่างๆ ล้วนมีเจ้าของคือ ผี ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อของชาวบ้านผสมกับความเชื่อผี พุทธและพราหมณ์ ซึ่งผีมีอิทธิพลมากที่สุดเป็นตัวแทนอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งให้กฎเกณฑ์สังคมและให้ความชอบธรรมในการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในชุมชนและกับชุมชนอื่นๆ กันพี่น้องญาติเดียวกัน เคารพผู้อาวุโส

2). ชุมชนกับสังคมภายนอกนักคิดแนววัฒนธรรมชุมชนคิดว่าเดิมหมู่บ้านในชนบทมีศักยภาพพึ่งตนเองสูง แต่ก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันกับสังคมภายนอกมาตลอด มิได้เป็นสังคมปิดตัวเองอยู่อย่างโดดเดี่ยว สังคมจึงมีลักษณะพึ่งพิงกันและกัน แต่วัฒนธรรมโดยหลักด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และกัน และชุมชนเป็นสังคมพึ่งตนเอง และอำนาจการตัดสินใจมักจะเกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างเป็นตัวของตัวเอง สนธิสัญญาเบาริ่ง พุทธศักราช 2398 มีผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง เพราะเป็นการเปิดประตูการค้ากับประเทศตะวันตกส่งผลต่อชุมชน ด้านเศรษฐกิจ เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบการค้าและกลายเป็นเศรษฐกิจทุนนิยมรุกรานชุมชนมากขึ้น เปลี่ยนวิถีชาวบ้านที่ผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อขายเป็นหลัก เน้นผลิตจำนวนมากด้วยพื้นที่ขนาดใหญ่ ส่งผลต่อการทำลายสภาพแวดล้อม ด้านการเมือง ก่อให้เกิดการรวบอำนาจทางการเมืองจากรัฐท้องถิ่นเข้าสู่ส่วนกลางและยังแทรกแซงอำนาจการปกครองลงไปยังชุมชนในระดับหมู่บ้านด้วย เดิมชุมชนมีแบบแผนระบบเครือญาติระบบอาวุโสและอำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ค่อยๆ เลือนหายไปจากชุมชน

กระแสวัฒนธรรมที่กระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง คือ ระบบทุนนิยมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชน โดยเฉพาะคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในแบบแผนการดำรงชีวิตด้านต่างๆ ของชาวบ้านถูกทำลายไปเกือบหมดสิ้น ผลการครอบงำชุมชนจำแนกได้ 3 ลักษณะคือ หนึ่ง ชุมชนที่ยังคงพึ่งตนเองได้หรือพึ่งตนเองได้มากกว่าพึ่งพิง สอง ชุมชนที่พึ่งตนเองได้น้อยกว่าพึ่งสังคมภายนอก สาม สังคมที่พึ่งตนเองไม่ได้โดยสิ้นเชิง

3). การพัฒนา นักคิดแนววัฒนธรรมชุมชนการพัฒนาที่ยึดเอาสังคมเมือง ซึ่งเป็นรูปแบบสังคมต่างวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นเป้าหมายของการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนให้สังคมมุ่งไปนั้น เป็นสิ่งที่ผิดพลาดเป็นการทำลายชุมชน ทำลายความคิดความงามในอดีต มากกว่าจะพัฒนาให้สิ่งดีงามในอดีตเจริญงอกงาม อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ไม่ใช่การส่งเสริมให้ชาวบ้านกลับไปสู่ออดีต แต่เป็นการกลับไปสู่คุณค่าดั้งเดิมเพราะมันคือพื้นฐานการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน โดยนำเอาสิ่งดีงามเหมาะสมสำหรับการพัฒนาชีวิตในปัจจุบันเพื่อประยุกต์และสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ตามสภาพยุคและสร้างสรรค์ปัจจุบัน ซึ่งนักพัฒนาต้องทำความเข้าใจความเป็นจริงของชาวบ้าน เพื่อหาพลังอุดมการณ์ของชาวบ้าน ในด้านกลับกันอุดมการณ์ภายนอก ถ้าไม่ศึกษาวัฒนธรรมชาวบ้านความเข้าใจของเรากับชาวบ้านก็จะเปลี่ยนคนละคนละเชื่อมกันไม่ติด การศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นชุมชนของชาวบ้าน เริ่มต้นที่การเรียนรู้ภาษา จนกระทั่งสิ่งต่างๆ จากมุมมองของชาวบ้าน

กระบวนการพัฒนา ได้แก่ การปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านตระหนักถึงคุณค่าในพลังตนเองบนพื้นฐานของความเข้าใจต่อวัฒนธรรมชุมชนอย่างถ่องแท้ของนักพัฒนา ในกระบวนการนี้จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างชาวบ้านกับนักพัฒนา ให้ชาวบ้านตระหนักถึงคุณค่าในพลังพัฒนา เพื่อแสวงหาวัฒนธรรมชุมชนมาต่อต้านและเป็นทางออกจากการครอบงำโดยกระแสวัฒนธรรมจากสังคมเมือง(ยุคติ มุกดาวิจิตร. 2548 : 14-42) การพัฒนาในมิติวัฒนธรรมต้องอาศัยอุปายที่เป็นศรีอินทรีย์ที่แก่กล้าและปฏิบัติที่สมบูรณ์ ซึ่งคุณสมบัติทั้งสามส่วนนี้จะต้องปฏิสนธิด้วยฉันทะอันบริสุทธิ์เห็นขยันและมั่นคง เป็นทุนวัฒนธรรม จนตกผลึกเป็นอัตลักษณ์ของประชากรส่วนใหญ่ของชุมชน ดังนั้นพลังขับเคลื่อนที่แท้จริงเพื่อการพัฒนาจึงอยู่ที่พลังภายในชุมชน นั่นคือการพัฒนาในมิติวัฒนธรรม ต้องเกิดจากคนภายในเป็นจิตสำนึกร่วมของคนภายใน เข้มแข็งจากภายในและสามารถใช้อัตลักษณ์นั้นสร้างสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ เพื่อขยายวิถีและพลังเป็นชุมชนใหญ่ให้มั่นคง และมีคุณค่ายิ่งขึ้น การพัฒนาในมิติวัฒนธรรมจึงไม่ควรอ่อนตามกระแสผลักดันจากภายนอกไม่ได้ตามหรืออนุวัตตามจนขาดความเป็นไทในชุมชนของตน(สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2544 : 157)

การนำเอาแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เป็นฐานคิดในการวิจัยของโครงการ เพราะกลุ่มเป้าหมายของโครงการเป็นชุมชน 2 หมู่บ้าน เป็นชุมชนเก่าและขยายตั้งชุมชนใหม่ ในช่วงต่อมาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา การทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันมากขึ้น คือ เกิดความเป็นชุมชนสามารถรับมือกับการรุกรานหรือการเอาเปรียบจากภายนอก มีความสอดคล้องกับธรรมชาติรวมทั้งมีความสุขที่ไม่ผูกติดกับวัตถุหรือการบริโภค ซึ่งทั้ง 2 หมู่บ้านมีการดำเนินชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และกับชุมชนอื่นๆ ฉันทุญ่เดียวกัน เคารพผู้อาวุโส โดยทางโครงการได้ศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ ระบบเครือญาติที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน มีการปกครองกันเองผ่านระบบอาวุโส ซึ่งเป็นผู้นำ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆที่ชาวบ้านให้ความเคารพยกย่องในชุมชน

3. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

แนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน ในทัศนะของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา นำเสนอว่า เศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชนวิเคราะห์ได้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรกว่าด้วยองค์ความรู้ว่าสังคมและวัฒนธรรมไทยมีแกนกลางเป็นสังคมและวัฒนธรรมแบบชุมชน ส่วนนี้เป็นองค์ความรู้ เป็นข้อเท็จจริง เป็นความรู้วิชาการที่เป็นฐานสนับสนุนข้อเสนอการพัฒนาแนวเศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน และส่วนที่สองว่าด้วยแนวคิด เป็นข้อเสนอการพัฒนาแนวเศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน

ส่วนที่หนึ่ง : สังคมและวัฒนธรรมไทยมีแกนกลางเป็นสังคมและวัฒนธรรมแบบชุมชน

เศรษฐกิจไทยประกอบด้วยเศรษฐกิจสองระบบ คือ ระบบเศรษฐกิจชุมชนและระบบเศรษฐกิจทุน การดำรงอยู่ของระบบเศรษฐกิจทุนเราทราบกันอยู่แล้ว ต่อมาในระยะหลังการวิจัยของคณะนักวิชาการและประสบการณ์การทำงานของนักพัฒนาเอกชนได้ให้ความรู้เพิ่มเติมว่าระบบเศรษฐกิจชุมชนดำรงอยู่ เป็นชีวิตการทำมาหากินของชาวไทยจำนวนมากที่สุด คิดในแง่ของจำนวนชีวิตผู้คนชาวไทย ใหญ่กว่าระบบทุน ดำรงอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะในชนบท

ลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจชุมชน คือ ครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยการผลิต เป้าหมายของการผลิต คือ การดำรงอยู่การรักษาตัวให้รอดอยู่ของครอบครัวและชุมชน ให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้และผลิตซ้ำครอบครัวและชุมชนได้ การผลิตจึงมีลักษณะเพื่อบริโภคในครัวเรือน ผลิตเพื่อขายก็ได้แต่ก็เพื่อให้ได้เงินมาซื้อสินค้าให้ครอบครัวดำรงชีวิตอยู่ได้และเลี้ยงดูบุตรได้ มากกว่าที่จะคิดขยายการผลิตให้ใหญ่โต ให้มีกำไรสูงสุด ให้ร่ำรวย ครัวเรือนมีลักษณะเป็นผู้ผลิตเล็กอิสระ ขายสินค้าไม่ใช่ขายแรงงาน วิธีการผลิตหลักคือผู้ผลิตเล็กอิสระใช้แรงงานของสมาชิกของครอบครัวเพราะเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ โดยเฉพาะใช้แรงงานครอบครัวให้รอด เติบโตปลูกข้าว แต่ต่อมาเมื่อจำนวนคนต่อเนื้อที่เพิ่มขึ้น ก็ผันใช้แรงงานครอบครัวปลูกพืชที่ใช้ดินน้อยแต่ใช้แรงงานเข้มข้น เช่น ผักและผลไม้ หรือเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว-ควายและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือทำกิจกรรมการค้าขายและบริการ เช่น ซ่อมเครื่องจักรต่างๆ หัตถกรรมหรือบริการท่องเที่ยว หรือหากส่งสมาชิกบางคนออกไปขายแรงงาน ก็ส่งไปในฐานะเป็นวิธีหารายได้อย่างหนึ่งของครอบครัวซึ่งอยู่ในชนบท ต้องส่งเงินกลับให้ครอบครัว เพื่อจุนเจือครอบครัว ซึ่งก็ทำการเกษตรอยู่ด้วยในชนบทได้ การผลิตของผู้ผลิตเล็กอิสระนี้ต่างจากการผลิตแบบทุนนิยม การผลิตในระบบทุนเป็นการผลิตขนาดใหญ่ใช้ทุนสูงเป็นหลักไม่ใช่แรงงาน ใช้ที่ดินมากเป็นแบบไร่ขนาดใหญ่ ใช้แรงงานรับจ้าง

ระบบเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชนเป็นระบบที่ฝังตัวอยู่ในพื้นที่สายญาติมิตรสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความอาทรต่อกันและกัน แลกเปลี่ยนเพื่อความพอเพียงยิ่งขึ้น แกนกลางของสังคมและวัฒนธรรมไทยคือน้ำใจ เป็นสังคมและวัฒนธรรมแบบชุมชน ไม่ใช่แบบปัจเจกชนสุดโต่ง ไม่ใช่การแข่งขันและเอาตัวเอาเปรียบ เขตพื้นที่อาจครอบคลุมตั้งแต่หมู่บ้านเดียวและขยายกว้างถึงเป็นเขตภาษาและวัฒนธรรมชนชาติ

การรักษาตัวดำรงอยู่ได้ของเศรษฐกิจครอบครัวและหมู่บ้านในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา เป็นเพราะการปรับตัวและการต่อสู้ของครอบครัวและชุมชนของชาวบ้านเอง ชาวบ้านปรับตัวโดยการผันการใช้

แรงงานครอบครัวจากข้าวไปสู่พืชหลายชนิด ไปสู่งานบริการและการค้า โรงงานขนาดเล็กในชนบท ใช้แรงงานเข้มข้นขึ้น คือทำงานหนักขึ้น และแม้จะต้องส่งแรงงานส่วนหนึ่งไปขายในเมืองใกล้ก็ยอม ทั้งหมดนี้เพื่อรักษาครอบครัวและชุมชนเอาไว้

กระบวนการพยายามรักษาตัวเองของครอบครัวและชุมชนนี้มีทั้งต่างทำกัน และทั้งทำกันเป็น เครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในห้องถิ่น สายญาติมิตรระหว่างหมู่บ้าน และอาจกว้างขวางถึงภายใน เขตชนชาติและเขตวัฒนธรรม แสดงถึงความสำคัญและพลังผูกพันของสถาบันครอบครัวและชุมชนใน เศรษฐกิจชาวบ้านของไทย การรู้สำนึกในความผูกพันและพลังของครอบครัวและชุมชนนี้ปรากฏเด่น ขึ้นมาเมื่อมีปัญหาหรือวิกฤติ สมาชิกของครอบครัวช่วยกันทุกวิถีทางเพื่อรักษาที่ดินของครอบครัว ชาวบ้านรวมตัวกันเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสู้กับระบบทุน ชาวบ้านรวมตัวกันปกป้องรักษาทรัพยากร และป่าไม้ ฯลฯ ลักษณะพิเศษของชุมชนหมู่บ้านไทยนี้เองที่อธิบายการหนีตัวของกระบวนการแปร รูปจากระบบเศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจทุน

ส่วนที่สอง : ข้อเสนอแนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน

ประเทศไทยมาถึงปัญหาอนาคตของเศรษฐกิจสังคมไทย กระบวนการเปลี่ยนแปลงของ เศรษฐกิจสังคมหรือเส้นทางของชาติที่มีระบบชุมชนเป็นระบบใหญ่อยู่ภายใน ควรเป็นอย่างไร

คณณักพัฒนาเอกชน เช่น คุณบำรุง บุญปัญญา บาทหลวงนิพนธ์ เทียนวิหาร คุณอภิชาติ ทอง อยู่ เป็นต้น ได้เสนอแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนตั้งแต่ศตวรรษที่ 2520 แล้วว่าเส้นทางของชาติที่ สอดคล้องกับความเป็นจริงและความมุ่งหวังของชาวไทย ควรเป็นเส้นทางที่ชุมชนและวัฒนธรรม ชุมชนมีบทบาทนำเพราะชุมชนเป็นแกนของสังคมและวัฒนธรรมไทย เป็นสถาบันหรือเป็นระบบชีวิต ของผู้คนชาวไทยจำนวนมากที่สุด การพัฒนาประเทศชาติที่แท้จริงจะต้องเป็นการพัฒนาที่ระบบใหญ่ สุดในแง่ผู้คนนี้ คือ ระบบชุมชน ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เรียกเส้นทางของสังคมแนวทาง นี้ว่า “เศรษฐกิจวัฒนธรรม” คือ เป็นเศรษฐกิจที่ไม่ได้คำนึงถึงเงินใดๆ “สัมพันธ์อยู่กับครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป เป็นเศรษฐกิจที่ไม่ทอดทิ้งนิกรจากกัน แต่เป็น เศรษฐกิจบูรณาการที่เชื่อมโยงชีวิตจิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม...”

ฉัตรทิพย์ มองเช่นเดียวกันกับนักวิชาการกลุ่มนี้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมแบบชุมชน โดยเฉพาะ สังคมส่วนใหญ่ของผู้คนธรรมดาสามัญ ประกอบด้วยผู้ผลิตเล็กอิสระที่ผู้ผลิตเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตคน ละเล็กละน้อย เช่นที่ดิน มีเป้าหมายการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงและผู้ผลิตแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกัน

และกัน เส้นทางอนาคตในแง่ของภาคชนบทโดยเฉพาะที่พึ่งปรารถนาคือรักษาและพัฒนาระบบชุมชนเกษตรกรรมรายย่อย ไม่ใช่ปล่อยให้เกิดระบบเกษตรกรรมที่เกษตรกรสูญเสียที่ดิน กลายเป็นกรรมกรรับจ้างในโรงงานใหญ่ที่เป็นของนายทุนการเกษตร สถาบันครอบครัวและชุมชนหมู่บ้านแตกสลาย เราไม่ต้องการให้ระบบเกษตรกรรมของเราเป็นแบบลาตินอเมริกา ที่เต็มไปด้วยโรงงานใหญ่ของนายทุนชาวไร่ชาวนากลายเป็นเพียงกรรมกรรับจ้างในไร่นา

ว่าด้วยเกษตร :

สำหรับแนวคิดว่าด้วยเกษตร นักริทย มีข้อเสนอ 2 ประการ คือ 1) สร้างเครือข่ายของเกษตรกรรายย่อยขึ้นเป็นระบบเศรษฐกิจอีกระบบหนึ่ง คือ ระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง มีกิจกรรมหลายด้าน และครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางและ 2) เกษตรกรขยายอาชีพไปสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลผลิตเกษตร หัตถกรรมและบริการ

ในประการแรกเกษตรกรแต่ละคนไม่ควรคิดเป็นนายทุนตามลำพังตนเอง เพราะเกษตรกรแต่ละคนไม่มีทุนมากพอ หากจะลงทุนก็ต้องกู้หนี้ยืมสิน ธุรกิจทุนนิยมขึ้นกับสภาพตลาด ซึ่งมักถูกควบคุมโดยทุนใหญ่ มีความเสี่ยงสูง เกษตรกรแต่ละคนที่จะเป็นนายทุนจะขาดทุนได้ง่ายๆ เกษตรกรควรร่วมกันลงทุนในนามชุมชน คือ การรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นสหกรณ์การขาย เพื่อต่อรองและพยายามเข้าแทนที่ธุรกิจทุนนิยมในตลาดสินค้าเกษตรกรรม ผลักดันระบบทุนนิยมออกไปจากการควบคุมเศรษฐกิจชนบท

นี่คือข้อเสนอขั้นแรกของนักเศรษฐศาสตร์ชาวนาของรัสเซีย ตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 A.V. Chayanov (1888 – 1937) ในข้อเสนอเต็มรูปชาวนาเสนอให้ฟาร์มครอบครัวชาวนากระจุกตัวกันทางด้านตั้ง รวมกันเป็นสหกรณ์แนวดิ่ง คือ ขยายกิจกรรมจากการเพาะปลูกไปสู่การขายและการแปรรูป หลังจากเริ่มโดยการรวมผู้ผลิตเล็กๆเข้าด้วยกัน สหกรณ์จะจัดการรวมการขายผลผลิตการเกษตรทำหน้าที่เป็นคนกลางเสียเอง จะมีการสะสมทุนในระบบสหกรณ์คู่ขนานกันกับการขยายผลผลิต จัดสร้างกิจการแปรรูปวัตถุดิบการเกษตร แยกออกมาจากกิจการภายในฟาร์มครอบครัว ก่อให้เกิดกิจการอุตสาหกรรมขึ้นในชนบท

พัฒนาการขั้นต่อไปคือสหกรณ์จะจัดขอให้ผู้ผลิตขนาดเล็กเปลี่ยนแผนขององค์กรการผลิตของตน ให้เป็นไปตามนโยบายของสหกรณ์ในการขายและแปรรูป ปรับปรุงเทคนิคการผลิตและเปลี่ยนมาใช้วิธีการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ที่ดีขึ้น เป็นการกระตุ้นผลผลิตให้ได้มาตรฐาน มีการคัดแปรรูป จัดหีบห่อ และทำเป็นเครื่องกระป๋อง แล้วแต่ตลาดโลกจะต้องการ หลังจากนั้นสหกรณ์จะเข้าไปในเรื่องการ

ผลิตมากขึ้น เช่นเข้าเป็นหุ้นส่วนในการจัดหาเครื่องจักร คอกสัตว์ พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ ชลประทาน ฯลฯ โดยใช้จ่ายจากกำไรจากการซื้อขายและให้ยืม โดยการพัฒนากระแสไฟฟ้าและการก่อสร้างด้านเทคนิคหลายๆอย่าง คือ โกดัง ที่สาธารณะ และเครือข่ายถนน รวมทั้งตั้งกองทุนสหกรณ์

จะเห็นได้ว่าเส้นทางพัฒนาของเกษตรกรรายย่อย คือ ต้องคิดสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนของเกษตรกรรายย่อยให้เป็นอีกระบบเศรษฐกิจหนึ่งที่เข้มแข็งโยงยึดกันภายใน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในระบบอย่างแน่นแฟ้น เป็นอีกระบบเศรษฐกิจของประเทศนอกเหนือจากระบบทุน ระบบทุนมีความกว้างขวางใหญ่โต เกษตรกรรายย่อยจะอยู่ผู้แต่ตามลำพังนั้น จะไม่สำเร็จ เกษตรกรรายย่อยควรรวมกันเป็นสหกรณ์ และสหกรณ์ทั้งหลายรวมกันเป็นอีกระบบเศรษฐกิจหนึ่ง มีกิจกรรมหลายด้านและครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง

เส้นทางพัฒนาของเกษตรกรรายย่อยสู่การสถาปนาระบบเศรษฐกิจชุมชน คือ สถาปนาเศรษฐกิจชุมชนหรือระบบเศรษฐกิจสหกรณ์ระดับท้องถิ่นและระดับชาตินี้ ในประเทศไทยมีศักยภาพอยู่มาก เป็นระบบที่เราเมื่ออยู่แล้วแต่ยังไม่เข้มแข็ง เป็นระบบที่ตรงใจของชาวนาชาวไร่ อีกทั้งชาวนาชาวไร่เกษตรกรรายย่อยและผู้ผลิตเล็กอิสระเป็นประชาชนส่วนข้างมากของประเทศ ขบวนการเคลื่อนไหวสู่การสถาปนาเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งนี้ประชาชนชั้นอื่นก็สามารถมาร่วมได้ เพราะความเป็นชุมชนและวัฒนธรรมชุมชนเป็นจิตสำนึกพื้นฐานของชาวไทยอยู่แล้ว เป็นวิถีชีวิตของชาวไทย

ในประการที่สอง ณ ระดับแต่ละเกษตรกร แต่ละครอบครัว เกษตรกรไม่จำเป็นต้องทำเฉพาะการเพาะปลูก ประชากรของประเทศไทยเพิ่มขึ้นตลอดเวลา เพื่อให้มีการใช้แรงงานที่เพิ่มขึ้นอย่างเต็มที่ และเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เกษตรกรควรพิจารณาแปรรูปผลผลิตเกษตร เช่น ถนอมอาหาร ทำขนมบรรจุภาชนะ กล่อง และหีบห่อ รวมทั้งทำหัตถกรรมด้วย จากการวิจัย ณ ชุมชนหลายแห่งในประเทศไทย พบว่า ชาวบ้านไทยเป็นหัตถกรที่มีความประณีตและสุนทรีย์สูง การผลิตหัตถกรรมต่างๆ ทอผ้า สมนไพร เครื่องปั้นดินเผา จักสาน เหล้าไวน์ งานบริการ เช่น นวดและต้อนรับแขกท่องเที่ยว ฯลฯ น่าจะเป็นทางเลือกเพิ่มเติมที่ดี แต่ทว่าให้รักษาหน่วยการผลิตแบบผู้ผลิตเล็กอิสระ และโครงสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนไว้ให้มั่นคง เพราะเป็นหน่วยการผลิตและเป็นระบบเศรษฐกิจของชาวบ้านเอง การปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมอาชีพก็จะดำเนินไปได้ราบเรียบมากขึ้น กิจกรรมเหล่านี้มักมีแม่บ้านผู้หญิงเป็นผู้นำและผู้สืบทอด ควรส่งเสริมการผลิตที่เป็นผลจากวัฒนธรรมชุมชนภูมิปัญญาและงานฝีมือเหล่านี้ คือ เส้นทางของเศรษฐกิจหัตถกร

อนึ่งการรักษาและฟื้นฟูระบบเกษตรกรรายย่อย ไม่ได้หมายความว่าให้หันกลับไปใช้เทคโนโลยีแบบเดิม ในบริบทความก้าวหน้าทางวิทยาการที่เปลี่ยนแปลง เกษตรกรควรเลือกสรรและคัดแปลงใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตการผลิต ลดการใช้แรงงานแบบตรากตรำ ทั้งนี้โดยพิจารณาเปรียบเทียบผลผลิตกับราคาของเทคโนโลยีใหม่นั้น ระบบชุมชนเกษตรกรรายย่อยไม่ได้ปฏิเสธเทคโนโลยี แต่ปฏิเสธระบบทุน กระบวนการปรับเปลี่ยนอาชีพ เพิ่มเติมและเปลี่ยนชนิดของผลผลิต รวมทั้งปรับและเปลี่ยนเทคโนโลยีในการผลิต แต่ดำรงไว้ซึ่งหน่วยการผลิตแบบผู้ผลิตเล็กอิสระและระบบเศรษฐกิจชุมชน เป็นทางออก เป็นเส้นทางเดินระยะยาวของระบบชุมชนเกษตรกรรายย่อย กรณีหัตถกรผู้ผลิตผ้าไหมในตอนเหนือของประเทศอิตาลีและสหกรณ์มอญดราคอนของสเปน อาจยกเป็นกรณีตัวอย่างได้

ว่าด้วยรัฐ :

รัฐที่แท้จริงแล้วคือตัวแทนของชุมชนเพื่อทำบริการสาธารณะ แต่สถาบันรัฐไทยค่อนข้างจะแปลกแยกจากชุมชนตลอดมา เดิมเป็นรัฐศักดินาต่อมาก็เป็นรัฐทุนนิยม เราจะต้องพยายามประกอบรัฐใหม่ ให้เป็นตัวแทนของชุมชน วิธีการ คือ กระจายหน้าที่จากรัฐส่วนกลางให้เป็นหน้าที่หรือบริการสาธารณะที่รัฐท้องถิ่นจะจัดทำมากที่สุดเท่าที่จะมีประสิทธิภาพ และจะยิ่งดีถ้าองค์กรชุมชนในด้านต่างๆจะเข้ามารับทำบริการสาธารณะที่เดิมทำโดยรัฐ พยายามให้รัฐไม่ว่าส่วนกลางหรือท้องถิ่นปกครองให้น้อยที่สุด แต่ใช้การ โยงหน่วยต่างในสังคมด้วยวัฒนธรรมแทน แบ่งประเทศเป็นเขตเศรษฐกิจวัฒนธรรมตามสภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์วัฒนธรรม แล้วกระจายหน้าที่บริการสาธารณะให้เขตต่างๆเหล่านี้ ให้มีการปฏิบัติตามโดยสมัครใจ เพราะเป็นเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนแทนการให้ปฏิบัติตามเพราะรัฐใช้กำลังบังคับ

สุดท้าย จักรทิพย์ เน้นว่าชาวบ้านจะต้องคิดพึ่งตัวเอง และพึ่งกันเองภายในชุมชน และระหว่างชุมชนเป็นหลัก สร้างระบบของตัวเองขึ้นมาให้ได้ ถ้าจะพึ่งรัฐก็ขอให้พึ่งท้องถิ่น อย่าคิดพึ่งระบบทุนหรือฝากความหวังไว้กับรัฐส่วนกลาง การจัดการบางอย่างอาจดูเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้าน แต่ในระยะยาวก็เป็นการควบคุมชาวบ้านให้เป็นเพียงบริวารของระบบทุน เช่นการทำเกษตรพันธสัญญาเป็นกรณีที่ควรระวัง การรับสวัสดิการต่างๆจากรัฐส่วนกลางขอให้คิดว่าเป็นเพียงทรัพยากรเสริม ชีวิตจะมีความสุขและมีศักดิ์ศรีได้จริงและยั่งยืนนั้น ขึ้นกับการเพิ่มพลังการผลิตของชุมชนชาวบ้าน และการโยกยัดกันภายในของระบบของชาวบ้านเอง

ทางโครงการสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน เพื่อนำมาทำความเข้าใจกับทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 หมู่บ้าน ลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจชุมชน คือ ครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยการผลิต เป้าหมายของการผลิต คือ การดำรงอยู่การรักษาตัวให้รอดอยู่ของครอบครัวและชุมชนตัวเองได้ และผลิตซ้ำครอบครัวและชุมชนได้ การผลิตจึงมีลักษณะเพื่อบริโภคในครัวเรือน ผลิตเพื่อขายก็ได้แต่ก็เพื่อให้ได้เงินมาซื้อสินค้าให้ครอบครัวดำรงชีวิตอยู่ได้ และเลี้ยงบุตรได้ ซึ่งการไปรับจ้างรับเหมาของชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้านเป็นการสร้างรายได้จากระบบเศรษฐกิจชุมชนบนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และทางโครงการได้นำแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน เพื่อวิเคราะห์ฐานอาชีพเสริมในชุมชนที่ก่อให้เกิดรายได้จากแหล่งทรัพยากร ผ่านองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนในแต่ละด้าน พร้อมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของการดำรงชีวิต

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัยของโครงการ ทีมวิจัยและชุมชนบ้านหนองพลับ และบ้านหนองพลับใหม่ ร่วมกันศึกษาสถานการณ์ปัญหา และผลกระทบของคนขับและครอบครัวแท็กซี่จากอดีตถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งศึกษาการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่บนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยอย่างมีส่วนร่วม เพื่อค้นหาและกำหนดรูปแบบระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัวและชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ โดยมีขอบเขตการวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.ขอบเขตการวิจัย

1.1.ขอบเขตเนื้อหา

- 1.1.1. บริบทชุมชน 2 หมู่บ้าน บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10
- 1.1.2 พัฒนาการการขับแท็กซี่ บ้านหนองพลับจากอดีตถึงปัจจุบัน
- 1.1.3 สถานการณ์ปัญหา ผลกระทบของคนขับและครอบครัวแท็กซี่บ้านหนองพลับ
- 1.1.4 กฎ/ระเบียบสหกรณ์รถแท็กซี่
- 1.1.5 การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนขับและครอบครัวแท็กซี่บนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

1.2.ขอบเขตพื้นที่

- 1.2.1 บ้านหนองพลับหมู่ที่ 8
- 1.2.2 บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10
- 1.2.3. สถานที่พักอาศัย กรุงเทพมหานคร

1.3. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

1.3.1 คนขับแท็กซี่

-วัยกำลังทำงาน บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 = 20 คน

บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 = 20 คน

-วัยเกษียณ บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 = 10 คน
บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 = 10 คน

1.3.2. ครอบครัวคนขับแท็กซี่

-บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 = 5 ครอบครัว
-บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 = 5 ครอบครัว

1.3.3. เครือข่ายคนขับแท็กซี่

-บ้านดงหมากไฟ = 15 คน
-บ้านหมากยาง = 15 คน
-บ้านสามขา = 15 คน

1.4. ขอบเขตระยะเวลา

ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 ถึง วันที่ 1 เดือนเมษายน พ.ศ. 2556

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

ทางโครงการได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัย ออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

2.1. ช่วงพัฒนาโครงการ

ในช่วงเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2555 ได้มีเจ้าหน้าที่จาก มูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้(มูลนิธิกริด)อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้เดินทางมายังหมู่บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 พบกับผู้ใหญ่บ้าน นายสมพงษ์ กมลเลิศ พร้อมทั้งแนะนำตัวเอง ชื่อ นายปกป้อง ปุโรทกานนท์ และนายวิเชียร สอนจันทร์ ได้มีการพูดคุยถึงเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งบ้านหนองพลับเมื่อก่อนที่ยังไม่ได้แยกบ้าน ผู้นำและชาวบ้านเคยร่วมงานพัฒนามากับมูลนิธิกริด เป็นพื้นที่เป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจนในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ของอำเภอโพธิ์ทราย จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อสิ้นสุดของโครงการมูลนิธิกริด ทางมูลนิธิกริดได้ปรับการทำงานเป็น ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ ในปี พ.ศ. 2544 จากฐานการทำงานพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงการดำรงชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบัน ซึ่งชาวบ้านหนองพลับได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ไปหารับจ้างขับ

แท็กซีเกือบทุกหลังคาเรือน จากนั้นได้มีการพูดคุยถึงสถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆทั้งปัญหาของครอบครัวและชุมชน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ทั้ง 2 คน จึงได้อธิบาย ทำความเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ได้รับรู้ในเบื้องต้น และขอเชิญเข้าร่วมประชุมแนวคิดทิศทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากนั้น วันที่ 20 มกราคม 2555 นายสมพงษ์ กมลเลิศ ผู้ใหญ่บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ได้พาผู้นำชุมชนที่ได้ทำความเข้าใจในเบื้องต้นที่อยากเรียนรู้ คือ นายทองอินทร์ เชื้อเดิม นายรังสรรค์ กมลเลิศ นายสมพงษ์ อาจวงษา และ นางบัวผัน สอนศรี เข้าร่วมประชุมแนวคิดทิศทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นเศรษฐกิจชุมชนทุ่งกุลาร้องไห้ ร่วมกับผู้นำ ชาวบ้านอีก 7 พื้นที่ ณ มูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อร่วมรับฟังและนำเสนอสถานการณ์พื้นที่ โดยมีคณะทำงานของ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ ร่วมอภิปรายให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาโจทย์วิจัย จากการร่วมรับฟังในวันนั้น พวกเรายังมีความวิตกกังวลใจว่าเราจะทำงานวิจัยได้หรือไม่ และที่ผ่านมาก็ยังไม่เคยสัมผัสหรือทำงานในด้านนี้มาก่อน แต่พวกเราก็คิดว่าเมื่อมีโอกาสมาถึงเราน่าจะลองดู ไม่อย่างนั้นเราก็จะไม่ได้เรียนรู้ เมื่อศูนย์ประสานงานฯ ได้กำหนดวันเวลาที่จะลงพื้นที่พัฒนาโครงการวิจัยในแต่ละพื้นที่ พวกเราจึงคลายความกังวลใจลงได้บ้าง อย่างน้อยก็ยังมีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือพวกเราอยู่ ไม่ปล่อยทิ้งให้เป็นหน้าที่แต่เพียงพวกเราเท่านั้น

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2555 จัดเวทีระดมข้อมูลสถานการณ์ ปัญหา และผลกระทบคนรับจ้างขับแท็กซี่ ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีผู้นำ ชาวบ้าน ซึ่งอดีตเคยรับจ้างขับแท็กซี่ และครอบครัวแท็กซี่(ภรรยาแท็กซี่)เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม และมี นายปกป้อง ปุโรตกานนท์ และนายวิเชียร สอนจันทร์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ได้ทบทวน ทำความเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พร้อมทั้งระดมสถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบ การรับจ้างขับแท็กซี่ โดยการอภิปราย แลกเปลี่ยน กำหนดออกเป็นช่วงๆ และค้นหาทีมวิจัยร่วมกันให้ครอบคลุมประเด็นเนื้อหาในการวิจัย

วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2555 จัดเวทีระดมข้อมูลเพิ่มเติม สถานการณ์ ปัญหา และผลกระทบการรับจ้างขับแท็กซี่ พร้อมทั้งยกร่างโครงการและจัดตั้งทีมวิจัย ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีผู้นำ ชาวบ้านและครอบครัวแท็กซี่ (ภรรยาแท็กซี่)เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม และมี นายปกป้อง ปุโรตกานนท์ และนายวิเชียร สอนจันทร์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ทำการระดมข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมทั้งกำหนดทีมวิจัยให้ชัดเจน และช่วยกัน

จัดทำร่างโครงการวิจัยให้สมบูรณ์ จากนั้นทบทวนทำความเข้าใจโครงการร่วมกัน เพื่อนำเสนอเวที
กลั่นกรองโครงการของศูนย์ประสานงานฯ

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2555 กลั่นกรองโครงการระดับ Node นำร่างโครงการนำเสนอต่อที่
ประชุม ณ ห้องประชุม ศูนย์ฝึกอบรมมูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอเกษตร
วิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยนำร่างโครงการวิจัยนำเสนอต่อที่ประชุมศูนย์ประสานงานฯ และคณะทำงาน
ของศูนย์ประสานงานฯ พิจารณาให้ความเห็นร่วมกัน และมีการเสนอให้ปรับแก้ หลักการและเหตุผล
ในเรื่องสถานการณ์ ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนขับและครอบครัวแท็กซี่ให้มีความละเอียด
และชัดเจนมากขึ้น

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2555 เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ได้นัดหมายทีมวิจัยเพื่อปรับ
โครงการวิจัยตามข้อเสนอจากคณะทำงานของศูนย์ประสานงานฯ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน บ้าน
หนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์
ประสานงานฯ ร่วมกับทีมวิจัย ทบทวนหลักการและเหตุผล และเพิ่มเติมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและ
ผลกระทบของคนขับและครอบครัวแท็กซี่ในแต่ละช่วง

วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555 เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ นำโครงการวิจัยเข้าร่วมเพื่อพิจารณา
โครงการวิจัยของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ ห้อง RN403 อาคารราชนครินทร์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากการนำเสนอเวทีพิจารณาโครงการวิจัย ได้มีข้อเสนอแนะ
จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเริ่มจากชื่อโครงการที่ยังไม่ครอบคลุมถึงชุมชนที่มีส่วนได้รับผลประโยชน์จาก
คนขับแท็กซี่ นอกจากนั้นในรายละเอียดในส่วน of หลักการและเหตุผล ทางผู้ทรงคุณวุฒิมี
ข้อเสนอแนะให้ระบุจำนวนของคนขับและครอบครัวแท็กซี่ทั้ง 2 หมู่บ้าน มีจำนวนเท่าไร รวมทั้งข้อมูล
จำนวนแท็กซี่ส่วนบุคคล และแท็กซี่สาธารณะให้ชัดเจน

วันที่ 1 มีนาคม 2555 เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ได้แจ้งผลการพิจารณาโครงการวิจัยจาก
เวทีพิจารณาของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้ทีมวิจัยได้รับรู้และร่วมกันปรับแก้โครงการวิจัยให้
สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น พร้อมทั้งจัดทำแผนการดำเนินงาน
และงบประมาณของโครงการ ณ ห้องประชุม มูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอ
เกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 ช่วงเตรียมความพร้อมของทีมวิจัยและชุมชน

ทีมวิจัยของโครงการและชุมชนบ้านหนองพลับทั้ง 2 หมู่บ้าน ไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาก่อนเลย นอกจากผ่านงานพัฒนาชุมชนร่วมกับมูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้เท่านั้น ดังนั้นการได้รับโอกาสในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในครั้งนี้ ทีมวิจัยและชุมชนเกิดความภาคภูมิใจเป็นอย่างมากที่จะได้เรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และจะได้นำความรู้ผลจากการศึกษาวิจัยมาแก้ไขปัญหของชุมชนตนเอง ช่วงการเตรียมความพร้อมของทีมวิจัยและชุมชนก่อนการศึกษาวิจัยจึงนับว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมาก ซึ่งในการเตรียมการมี 4 ขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้

2.2.1.อบรมนักวิจัยทุ่งกุลาร้องไห้

วันที่ 4-5 ตุลาคม 2555 ทีมวิจัยเข้าร่วมอบรมนักวิจัยทุ่งกุลาร้องไห้ ตามกระบวนการ แผนงานของศูนย์ประสานงานฯ ณ มูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พร้อมกับทีมวิจัยของชุดโครงการศึกษาระบบเศรษฐกิจชุมชนบนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ที่ได้รับการสนับสนุนอีก 4 โครงการ เพื่อให้ทีมวิจัยได้รู้และเข้าใจเรื่อง แนวคิด หลักการ วิธีการกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเครื่องมือในการศึกษารวบรวมข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการทำงานของโครงการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การอบรมเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยมีกระบวนการขั้นตอน ดังนี้

วันที่ 4 ตุลาคม 2555

09.00	-	09.30 น.	ลงทะเบียน
09.30	-	10.00 น.	กล่าวต้อนรับ/แนะนำผู้เข้าร่วม/ระดมความคิดหวังชี้แจงกำหนดการ และข้อตกลงร่วมกัน
10.00	-	11.00 น.	ประสบการณ์การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดย คุณบุญมี ไส้กัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมนาข้อยทุ่งกุลาร้องไห้
11.00	-	11.15 น.	รับประทานอาหารว่าง
11.15	-	12.15 น.	แนวคิด/หลักการ/วิธีการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
12.15	-	13.00 น.	พักรับประทานอาหารเที่ยง

13.00	-	14.00 น.	ขั้นตอนกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
14.00	-	15.00 น.	ทบทวนโครงการวิจัยเพื่อกำหนดกรอบการศึกษาวิจัย (รับประทานอาหารว่างไปพร้อมกัน)
15.00	-	17.00 น.	นำเสนอแลกเปลี่ยนการทบทวนโครงการวิจัย และการกำหนดกรอบการ ศึกษาวิจัยร่วมกัน
17.00	-	18.00 น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย
18.00	-	19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
19.00 น.	-		พักผ่อน

วันที่ 5 ตุลาคม 2555

07.00	-	08.00 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.00	-	08.30 น.	สรุปการฝึกอบรมที่ผ่านมา
08.30	-	09.30 น.	หลักการและวิธีการแตกกรอบประเด็นการศึกษา
09.30	-	12.00 น.	ปฏิบัติการแตกกรอบประเด็นการศึกษา (รับประทานอาหารว่างไปพร้อมกัน)
12.00	-	13.00 น.	พักรับประทานอาหารเที่ยง
13.00	-	13.45 น.	วิธีการและเครื่องมือการศึกษาข้อมูล
13.45	-	14.00 น.	รับประทานอาหารว่าง
14.00	-	15.00 น.	คุณสมบัตินักวิจัย ข้อควรคำนึงของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น
15.00	-	15.30 น.	การกำหนดแผนปฏิบัติการโครงการวิจัย
15.30	-	16.00 น.	สรุป ประเมินผลและปิดการอบรม

ผลจากการอบรมนักวิจัย ทีมวิจัยจากบ้านหนองพลับ ซึ่งมีแต่ประสบการณ์งานพัฒนาชุมชนแต่เพียงเท่านั้น เมื่อมีโอกาสดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเข้าร่วมกระบวนการอบรมนักวิจัยทุ่งกุลาร้องไห้ ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและได้เรียนรู้สถานการณ์ปัญหาของโครงการวิจัยจากพื้นที่อื่นๆในชุมชนท้องถิ่นทุ่งกุลาร้องไห้ที่ได้เข้าร่วมอบรมด้วยกัน นำไปสู่การสร้าง

เครือข่ายนักวิจัยทุ่งกุลาร้องไห้ที่นอกเหนือจากนั้นกระบวนการอบรมนักวิจัยสามารถนำไปปรับใช้ใน
กับการทำงานโครงการวิจัยของตนเองได้เป็นอย่างดี

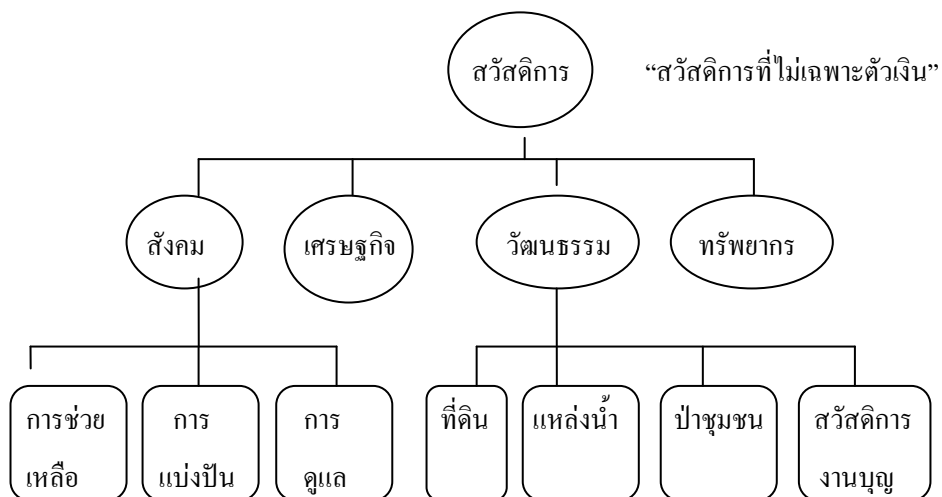
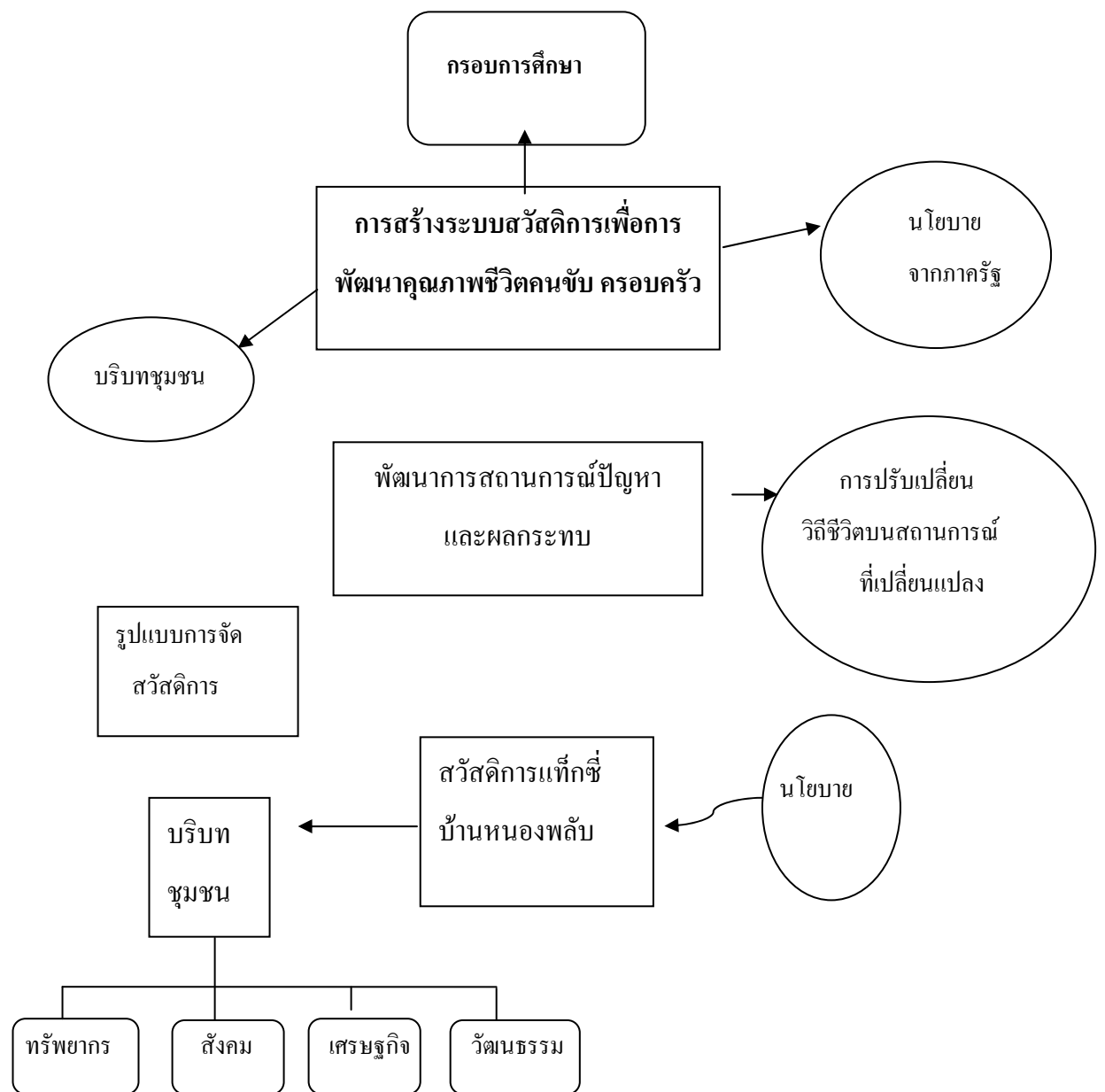
โครงการวิจัย : การสร้างระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัวและชุมชนแท็กซี่
บ้านหนองพลับ”

โจทย์วิจัย : รูปแบบระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัวและชุมชนแท็กซี่บ้าน
หนองพลับควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อศึกษาพัฒนาการ สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับจาก
อดีต-ปัจจุบัน
- 2.เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่บนสถานการณ์ที่
เปลี่ยนแปลง

- ปัญหา**
1. คนขับแท็กซี่วัยเกษียณ
 2. ครอบครัวขาดความอบอุ่นและทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา



2.2.2. จัดประชุมทีมวิจัยทบทวนโครงการและแบบบทบาทหน้าที่

วันที่ 7 สิงหาคม 2555 ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด มีผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน ที่ปรึกษา 2 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 3 คน รวม 20 คน เพื่อทบทวนเป้าหมายโครงการร่วมกัน และแบบบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน พร้อมทั้งกำหนดแผนงานของโครงการร่วมกับทางศูนย์ประสานงานฯ

การดำเนินงาน โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ร่วมประชุมกับทีมวิจัย และที่ปรึกษาดำเนินการทบทวนโครงการ ทบทวนเนื้อหา หลักการเหตุผล วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงาน ผลที่คาดว่าจะได้รับ งบประมาณ และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯชี้แจงการบริหารจัดการโครงการ การใช้จ่ายงบประมาณ ตลอดจนการจัดทำเอกสารประกอบการใช้งบประมาณในการดำเนินกิจกรรม เช่น ใบสำคัญรับเงิน ใบแทนใบเสร็จ ให้ถูกต้องตามระเบียบของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น แล้วมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของทีมวิจัยตามความสามารถของแต่ละบุคคล จากนั้นวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและศูนย์ประสานงานฯ

ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยมีความเข้าใจเป้าหมายของโครงการร่วมกัน และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งกำหนดแผนการขับเคลื่อนงานตามแผนงานของโครงการร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ

ปัญหา/อุปสรรค ในเบื้องต้นทีมวิจัยยังไม่แน่ใจในบทบาทและหน้าที่ของการเป็นนักวิจัย และยังไม่มีความมั่นใจว่าจะทำงานได้หรือไม่ และขอให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯติดตามสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมของโครงการทุกขั้นตอนการทำงาน

2.2.3 จัดประชุมชี้แจงโครงการต่อผู้นำและชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน

วันที่ 24 สิงหาคม 2555 เวลา 09.00 -13.00 น. ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ที่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้นำและชาวบ้าน 2 หมู่บ้าน เข้าใจกระบวนการงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นและเป้าหมายของโครงการวิจัย พร้อมทั้งให้การสนับสนุนและความร่วมมือกับทีมวิจัย นอกจากนี้มีมีแผนงานดำเนินงานร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

จนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน ที่ปรึกษา 1 คน ผู้นำ/ชาวบ้าน 2 หมู่บ้าน 50 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 68 คน

การดำเนินงาน ทีมวิจัยได้ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนายปกป้อง ปุโรทกานนท์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ เป็นผู้ดำเนินรายการ ทำหน้าที่แนะนำทีมวิจัย อธิบายทำความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แนะนำที่มาของแหล่งงบประมาณสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น)นำเสนอความเป็นมาของโครงการวิจัย หลักการและเหตุผล โจทย์วิจัย วัตถุประสงค์ วิธีการ/กระบวนการศึกษาวิจัย และผลที่คาดว่าจะได้รับ งบประมาณการดำเนินงาน ตลอดจนการบริหารจัดการ มีการติดตามสนับสนุนจากทางศูนย์ประสานงานฯ ให้เป็นไปตามระเบียบของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนขอความร่วมมือในการศึกษาวิจัยของโครงการ

-จากนั้นเปิดเวทีให้มีการแลกเปลี่ยน ชักถามข้อข้องใจ ส่วนมากชาวบ้านจะสนใจเป็นพิเศษเรื่องงบประมาณ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่เข้าใจ เพราะงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจะบริหารจัดการโดยทีมวิจัย ไม่ผ่านผู้นำชุมชน แต่เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ได้ตอบข้อซักถามและอธิบายทำความเข้าใจอีกครั้ง ถึงเรื่องการใช้งบประมาณที่ทีมวิจัยสามารถใช้จ่ายได้ตามแผนงบประมาณในแต่ละกิจกรรมที่กำหนดไว้ ทุกครั้งที่จัดกิจกรรมทีมวิจัยจะต้องจัดทำเอกสารประกอบการใช้จ่าย และมีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ จากการชี้แจงทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจ และพร้อมให้ความร่วมมือกับทีมวิจัยจนจบการดำเนินงานโครงการ

ผลการดำเนินงาน ทั้งผู้นำ ชาวบ้าน โครงการวิจัยและการทำงานของทีมวิจัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ แนวคิดและประสบการณ์เกี่ยวกับกลุ่มแท็กซีของชุมชน และทีมวิจัยได้ข้อมูลจากการศึกษาวิถีชีวิตของคนขับแท็กซีและรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการทำงานวิจัยต่อไป

ปัญหาอุปสรรค การจัดประชุมชี้แจงโครงการให้กับชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน การเข้าร่วมประชุมยังมีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากบางคนติดธุระจึงไม่สามารถเข้าร่วมได้

2.2.4 ทีมวิจัยสืบค้นเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

วันที่ 24 ตุลาคม 2555 เวลา 09.00-13.00 น. ณ ศาลาเนกประสงค์ หมู่ที่10 บ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ทีมวิจัยสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัยที่ผ่านมาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทำงานของโครงการวิจัย โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คนรวม 17 คน

การดำเนินงาน ทีมวิจัยและเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ได้ร่วมกันวางแผนการทำงาน โดยกำหนดเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงแรก ทีมวิจัยพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ เดินทางไปค้นคว้าข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม และให้ทีมวิจัยส่วนหนึ่งติดต่อประสานงานองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด ในส่วนของข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร จปฐ. กชข 2 ก. และข้อมูลชุมชน นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาศึกษาร่วมกัน

ช่วงที่สอง เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ได้เข้าร่วมกิจกรรมพร้อมก็นำเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาศึกษาและสรุปร่วมกันกับทีมวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ความสำคัญและผลที่ชุมชนจะได้รับ และทำความเข้าใจฐานคิดการวิจัยของโครงการ ประกอบด้วย แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดสวัสดิการชุมชนแก่ทีมวิจัย และได้มีการสรุปร่วมกันว่าจะใช้แนวคิดเหล่านี้เป็นแนวทางในการทำงานวิจัยของโครงการ และให้ทีมวิจัยศึกษาและทบทวนทำความเข้าใจเอกสารข้อมูลจากการสรุปร่วมกัน

ผลการดำเนินงาน จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดในด้านต่างๆ ทำให้ทีมวิจัยเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเข้าใจแนวคิดที่นำมาเป็นแนวทางในการทำงานวิจัยของโครงการ

ปัญหา/อุปสรรค การศึกษาเอกสารข้อมูลในด้านต่างๆ ทำให้ทีมวิจัยบางคนความรู้น้อย บางคนอายุมาก ปัญหาเรื่องสายตา อ่านหนังสือไม่คล่อง นอกจากนั้นแล้วจะต้องอ่านและทำความเข้าใจกับเนื้อหาในเรื่องราวเหล่านั้น จึงทำให้ช้าไปบ้าง แต่เมื่อมีการอธิบายและทำความเข้าใจจึงทำให้ได้การเรียนรู้ที่รวดเร็วขึ้น

2.3. ช่วงศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังจากเตรียมความพร้อมของทีมวิจัยและชุมชน ทีมวิจัยมุ่งศึกษาทำความเข้าใจบริบทชุมชน โดยเฉพาะระบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มคนในชุมชน และการพัฒนาชุมชน ขณะเดียวกันศึกษาระบบทรัพยากรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้นได้ศึกษาระบบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อที่มีอยู่ในชุมชน ตลอดจนกระบวนการพัฒนาวิถีชีวิตของชุมชน ตลอดจนกระบวนการพัฒนาวิถีชีวิตของชุมชน ในช่วง 3 เดือนแรกก่อนที่จะศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านอื่นๆต่อไป การดำเนินงานในช่วงนี้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.3.1 ทีมวิจัยศึกษาสำรวจบริบทชุมชน 2 หมู่บ้าน

26-27 ตุลาคม 2555 เวลา 09.00น.-13.00 น. ณ พื้นที่บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 8 พื้นที่บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 และ ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาและสำรวจบริบทชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน ผู้รู้ 2 หมู่บ้าน 4 คน รวม 21 คน

การดำเนินงาน

วันที่ 26 ตุลาคม 2555 เวลา 09.30 น.-16.00 น. ทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมายลงพื้นที่ชุมชน 2 หมู่บ้านสำรวจบริบทชุมชนและแหล่งทรัพยากร โดยทีมวิจัยได้แบ่งบทบาทหน้าที่ บันทึกข้อมูลจากผู้รู้ ภูมิปัญญาถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนในระหว่างการศึกษาชุมชน ทีมวิจัยได้จัดทำแผนร่างแสดงขอบเขตของพื้นที่ เมื่อเสร็จจากการสำรวจแล้ว ทีมวิจัยนำมารวบรวมกันสรุปข้อมูล พร้อมทั้งจัดทำแผนวาด ลงรายละเอียด โดยเน้นข้อมูลที่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น ครอบครัวแตกหัก จะลงสีแสดงความหมายของแท่งสีส่วนบุคคล แท่งสีสาธารณะ และแหล่งทรัพยากร พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ทำมาหากิน

วันที่ 27 ตุลาคม 2555 เวลา 09.30น.-16.00 น. ศึกษารวบรวมข้อมูลด้านสังคม เครือญาติ กลุ่มผู้นำ กลุ่มกิจกรรมในชุมชน และวัฒนธรรม ประเพณี ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยทีมวิจัยได้แบ่งหน้าที่การศึกษาและรวบรวมข้อมูลในแต่ละด้าน และมานำเสนอตรวจสอบความถูกต้อง เนื่องจากระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีเวลาที่จำกัด

ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยมีแผนวาด แสดงแหล่งทรัพยากร ตำแหน่ง ขอบเขตของชุมชน พร้อมทั้งแสดงตำแหน่งของชุมชนแท็กซีแต่ละครอบครัว โดยมีการระบายสีอย่างชัดเจน จากนั้นทีมวิจัยมีข้อมูลด้านสังคม/เศรษฐกิจ ผู้นำทางการและข้อมูลกลุ่มกิจกรรมในชุมชน และข้อมูลประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชน

ปัญหา/อุปสรรค การทำงานของทีมวิจัยในการศึกษาและสำรวจบริบทชุมชน นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีเวลาที่จำกัด ทำให้ทีมวิจัยต้องเพิ่มระยะเวลาในการทำงานมากขึ้นเพื่อความเข้มข้นและละเอียดถูกต้องของข้อมูล

2.3.2 จัดเวทีระดมข้อมูลพัฒนาการการขับแท็กซี่จากอดีตถึงปัจจุบัน

วันที่ 18 มีนาคม 2556 เวลา 09.00 น.-13.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ที่ 10 บ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมทีมวิจัย 15 คน แท็กซี่วัยเกษียณ 10 คน แท็กซี่วัยทำงาน 10 คน ผู้นำ/ชาวบ้าน 2 หมู่บ้าน 20 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 58 คน เพื่อจัดเวทีระดมข้อมูลพัฒนาการการขับแท็กซี่จากอดีตถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ประเด็นเฉพาะในแต่ละเรื่อง

การดำเนินงาน ทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมายมีการระดมข้อมูลจากการตั้งประเด็นของทีมวิจัย โดยการกำหนดช่วงระยะเวลาการเริ่มไปรับจ้างขับแท็กซี่ของชาวบ้าน บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และ หมู่ที่ 10 ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการระดมข้อมูลจากการเล่าให้ฟังและซักถาม แลกเปลี่ยนร่วมกันของทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ภายหลังสิ้นสุดเวทีระดมข้อมูลแล้ว ทีมวิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลรายละเอียดบางประเด็น เพื่อเติมเต็มข้อมูลจากเวทีระดมข้อมูล

ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยมีข้อมูล ประสิทธิภาพ พัฒนาการการขับแท็กซี่ของชุมชนบ้านหนองพลับ ทั้ง 2 หมู่บ้าน โดยเริ่มตั้งแต่การรับจ้างถีบสามล้อ รับจ้างขับรถสามล้อเครื่อง รถตุ๊กตุ๊ก จนถึงการรับจ้างขับรถแท็กซี่แบบธรรมดาที่มีการต่อรองเรื่องค่าโดยสาร จนถึงการรับจ้างขับรถแท็กซี่มิเตอร์ในช่วงปัจจุบัน

ปัญหา/อุปสรรค การจัดเวทีระดมข้อมูลในวันนี้ อยู่ในช่วงฤดูร้อนทำให้บรรยากาศในที่ประชุมร้อนอบอ้าว ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมมีอาการหงุดหงิด ไม่นิ่งในระหว่างการนำเสนอข้อมูล ซึ่งทีมวิจัยต้องมีการติดตามสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลในลำดับต่อไป

2.2.3. จัดเวทีเสวนา “วิถีชีวิตคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ”

วันที่ 14 สิงหาคม 2556 เวลา 09.00 น.-13.00 น. ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาข้อมูลวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่วัยเกษียณ แท็กซี่วัยทำงาน และครอบครัวแท็กซี่ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน แท็กซี่วัยเกษียณ 10 คน แท็กซี่วัยทำงาน 10 คน ครอบครัวแท็กซี่ 10 ครอบครัว ผู้นำ/ชาวบ้าน 10 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 57 คน

การดำเนินงาน ทีมวิจัยจัดเวทีเสวนาเพื่อระดมข้อมูลวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่วัยเกษียณ แท็กซี่วัยทำงาน และครอบครัวแท็กซี่ โดยทีมวิจัยกำหนดประเด็นในการเสวนา คือ สถานการณ์ ปัญหา และผลกระทบที่ทำให้ต้องไปรับจ้างขับรถแท็กซี่ การไปขับแท็กซี่ต้องมีการเตรียมตัวอย่างไรของผู้ไปรับจ้างขับรถแท็กซี่ ในส่วนของครอบครัวมีการเตรียมตัวอย่างไร การปรับเปลี่ยนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงกับวิถีชีวิต โดยให้กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดเสวนาร่วมกัน พร้อมทั้งให้ทีมวิจัยจดบันทึก นอกจากนั้นภายหลังเวทีเสวนาได้สิ้นสุดลง ทีมวิจัยสัมภาษณ์ตัวแทนแท็กซี่วัยเกษียณ แท็กซี่วัยทำงาน และครอบครัวแท็กซี่ เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์มากขึ้น

ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยมีข้อมูลวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่วัยเกษียณ แท็กซี่วัยทำงาน และครอบครัวแท็กซี่ ตามประเด็นในการจัดเวทีเสวนา เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ปัญหา/อุปสรรค กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมบางคนให้ข้อมูลที่ละเอียด บางคนไม่ค่อยกล้าพูด แต่การให้ข้อมูลยังขาดการมีระบบและขั้นตอน ทีมวิจัยต้องช่วยกันดึงเข้าสู่ประเด็นและให้เป็นขั้นตอน



หัวหน้าโครงการ นำเสนอโครงการและระดมข้อมูลวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่แก่ผู้เข้าร่วมเสวนา

2.3.4. ทีมวิจัยศึกษาวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่

วันที่ 17-19 สิงหาคม 2556 เวลา 09.30 น.-13.00 น. ณ ชุมชนบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และ ชุมชนบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 และ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอนาทาย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน แท็กซี่วัยเกษียณ 10 คน ครอบครัวแท็กซี่ 22 คน ผู้นำ/ชาวบ้าน 10 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงาน 2 คน รวม 59 คน

การดำเนินงาน ทีมวิจัยได้มีการปรับแผนการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งการดำเนินการตามแผนจะต้องเดินทางไปศึกษาวิถีชีวิตของคนขับแท็กซี่ถึงสถานที่พักอาศัยของกลุ่มคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ และช่วงระยะเวลาของการดำเนินงาน ทีมวิจัยจึงมีการปรึกษารื้อกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ เพื่อขออนุญาตปรับแผนการดำเนินงานโครงการ โดยการเก็บข้อมูลของกลุ่มคนขับแท็กซี่วัยทำงาน แท็กซี่วัยเกษียณ และครอบครัวแท็กซี่ในชุมชนบ้านหนองพลับทั้ง 2 หมู่บ้าน โดยใช้ฐานข้อมูลจากบริบทชุมชน พร้อมกันนั้นเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ร่วมกับทีมวิจัยได้ออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เพราะคนขับแท็กซี่วัยทำงานจะเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านเพื่อพักผ่อนและดูแลครอบครัวอย่างต่อเนื่อง พร้อมกันนี้ทีมวิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ แบบสำรวจ และแบบสอบถามโดยมีการแบ่งหน้าที่ของทีมวิจัย ทำหน้าที่และรับผิดชอบในพื้นที่ของชุมชนตนเอง จากนั้นนัดหมายนำมาสรุปร่วมกัน ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอนาทาย จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยมีข้อมูลจำนวนคนขับแท็กซี่วัยเกษียณ แท็กซี่วัยทำงาน และครอบครัวแท็กซี่ ซึ่งแต่ละครอบครัวจะไม่ไปขับแท็กซี่เพียงคนเดียว บางครอบครัวไปขับแท็กซี่ทั้งพ่อและลูก (พี่น้อง) ครอบครัวละ 3-4 คนก็มี นอกจากนี้มีข้อมูลการไปรับจ้างขับแท็กซี่ การเตรียมตัวก่อนเดินทางของคนขับแท็กซี่และครอบครัวทางบ้าน การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตบนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การดำเนินชีวิตของครอบครัวแท็กซี่ ตลอดจนข้อมูลการดำเนินชีวิตของแท็กซี่วัยเกษียณ

ปัญหา/อุปสรรค ทีมวิจัยมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาการทำงานของโครงการ เพราะโครงการกำหนดเวลาสิ้นสุดระยะเวลาของสัญญา จำต้องรีบเร่งในการทำงานเพื่อที่จะนำมาสรุปร่วมกัน

2.4. ช่วงการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลและจัดเวทีนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น

๒



2.4.1. ทีมวิจัยสรุปวิเคราะห์ข้อมูล

28 สิงหาคม 2556 เวลา 09.30 น.-13.00 น. ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองปลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอนาทม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน ที่ปรึกษา 1 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 18 คน

การดำเนินงาน ทีมวิจัยร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ สรุปรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานตามแผนกิจกรรม แล้วสรุปตามกรอบการศึกษา จากนั้นนำฐานคิดแนวคิด หลักการของวัฒนธรรมชุมชนเพื่อวิเคราะห์ชีวิตของชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้าน การดำรงอยู่ในชุมชนต่างมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การพึ่งตนเองและวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจและการทำมาหากิน การผลิตแบบพอเพียงเป็นหลัก และนำแนวคิดสวัสดิการกระแสหลัก สวัสดิการกระแสรองและสวัสดิการท้องถิ่นเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการ

ผลการดำเนินงาน การสรุปวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทีมวิจัยได้วิเคราะห์ถึงศักยภาพของชุมชน เพื่อค้นหารูปแบบและแนวทางในการจัดสวัสดิการแท็กซี่

ปัญหา/อุปสรรค การวิเคราะห์ข้อมูล ทีมวิจัยยังไม่ค่อยเข้าใจ ต้องให้เจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสานงานฯ ช่วยทบทวนเรื่องแนวคิด ฐานคิดที่จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.2.จัดเวทีนำเสนอข้อมูล

วันที่ 11 กันยายน 2556 เวลา 09.30 น.- 14.00 น. ณ โรงเรียนบ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อจัดเวทีเสนอผลการศึกษาเบื้องต้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน แท็กซี่วัยเกษียณ 10 คน แท็กซี่วัยทำงาน 10 คน ครอบครัวแท็กซี่ 10 คน ผู้นำ/ชาวบ้าน 10 คน นักเรียน 20 คน ที่ปรึกษา 1 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 78 คน

การดำเนินงาน ในช่วงก่อนที่จะถึงวันจัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้น ทีมวิจัยพร้อมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ได้วางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลการนำเสนอจากการสรุปผลการศึกษาในด้านบริบทชุมชน ด้านประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของรถสามล้อและรถแท็กซี่ เรียบเรียงจัดทำเป็นเอกสารประกอบการนำเสนอ นอกจากนั้นทีมวิจัยได้ขอความร่วมมือกับคณะครูและนักเรียนบ้านหนองพลับ จัดการแสดงประกอบการนำเสนอ “วิถีชีวิตคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ” เพราะนักเรียนต่างก็เป็นลูกหลานคนขับแท็กซี่ เพื่อสะท้อนวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่ และส่วนหนึ่งคนขับแท็กซี่มีส่วนส่งเสริมในด้านการศึกษา

ช่วงการดำเนินการ ทีมวิจัยนำเสนอภาพรวมของโครงการวิจัย ตามแผนของการดำเนินการที่ได้กำหนดไว้ ต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ นายปกป้อง ปุโรทกานนท์ ทบทวนโครงการวิจัย พร้อมทั้งสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ ระยะที่ 1 และข้อเสนอแนะภายหลังสิ้นสุดโครงการ ซึ่งทีมวิจัยจะต้องขับเคลื่อนแนวทางในการจัดระบบสวัสดิการต่อไป ส่วนทางโรงเรียนมีแนวทางในการพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรของสถานศึกษา

เสร็จแล้วเปิดเวทีแลกเปลี่ยน การแลกเปลี่ยนของทุกๆฝ่าย ขอให้มีการดำเนินการให้เกิดรูปธรรมในการจัดสวัสดิการให้คนขับ ครอบครัวแท็กซี่ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ

ผลการดำเนินงาน การจัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้นทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ข้อมูลพัฒนาการการรับจ้างขับแท็กซี่ วิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่ ตลอดจนข้อมูลสถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบของคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ

ปัญหา/อุปสรรค การจัดเวทีเสนอผลการศึกษาในครั้งนี้ ทีมวิจัยได้ขอความร่วมมือกับทางคณะครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองพลับ เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดเวทีนำเสนอข้อมูล โดยให้ทางโรงเรียนจัดการแสดงนักเรียน ดังนั้นระยะเวลาการนำเสนอข้อมูลต้องใช้เวลาอย่างจำกัดเพื่อการแสดงของนักเรียนในช่วงสุดท้าย แต่ก็สามารถดำเนินรายการได้บรรลุวัตถุประสงค์



ชาวบ้าน นักเรียน ผู้นำเข้าร่วม



การแสดงสะท้อนชีวิตคนขับแท็กซี่

2.4.3. จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

วันที่ 28 กันยายน 2556 เวลา 09.30 น.-16.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ที่ 10 บ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสรุปข้อมูลและจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย 15 คน ที่ปรึกษา 1 คน และศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 18 คน

การดำเนินงาน เป็นการทำงานอย่างต่อเนื่องของทีมวิจัยภายหลังสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมของโครงการ โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯอธิบายรูปแบบการจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ให้ทีมวิจัยได้รับรู้และเข้าใจ ซึ่งมีเนื้อหารายละเอียดที่ประกอบด้วย สารบัญ คำนำ บทคัดย่อ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ บรรณานุกรม โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯเขียนรายละเอียดลงในกระดาษชาร์ด และอธิบายทำความเข้าใจกับทีมวิจัย ซึ่งรายละเอียดในแต่ละบทประกอบด้วยข้อมูลเนื้อหาอะไรบ้าง ในส่วนของผลการศึกษาสรุปเนื้อหาจากกรอบการศึกษาของโครงการเพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ จากนั้นมอบหมายให้ทีมวิจัยรับผิดชอบเขียนเรียบเรียงข้อมูลตามประเด็นที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ กำหนดให้ตามความรู้ความสามารถของทีมวิจัยแต่ละคน โดยให้เวลาทีมวิจัยเขียนเรียบเรียงข้อมูลดังกล่าว และกำหนดนัดหมายกันอีกครั้งโดยให้ทีมวิจัยประสานงานกับทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯเพื่อตรวจสอบเพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์และเรียบเรียงจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ พร้อมทั้งสรุปรายงานการเงินของโครงการ

ผลการดำเนินงาน ทีมวิจัยมีข้อมูลที่ผ่านการสรุปวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลดังกล่าวได้จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาต่อชุมชน พร้อมกับการตรวจสอบรายละเอียดอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ และนำมาเรียบเรียงจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ส่งศูนย์ประสานงานฯ ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง พร้อมด้วยสรุปรายงานการเงินของโครงการเพื่อดำเนินการเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น)

ปัญหา/อุปสรรค การเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ นับว่าเป็นปัญหาอันใหญ่หลวงของทีมวิจัยชาวบ้านอย่างพวกเขา เพราะทีมวิจัยแต่ละคนมีความรู้ไม่ถึงขั้นเรียนจบระดับปริญญาตรี นอกจากนั้นวิถีชีวิตไม่ได้อยู่กับปากกา ดินสอ แต่ก็ตั้งใจร่วมเขียนรายงานโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯมีวิธีกระตุ้นให้ทีมวิจัยเกิดแรงบันดาลใจและความภาคภูมิใจช่วยกันเรียบเรียงข้อมูล

จัดทำเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่กำลังอยู่ในมือของท่าน นับว่าทีมวิจัยได้มีการพัฒนาตนเองเป็น
อย่างมาก

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การดำเนินงานของโครงการ ภายหลังจากเตรียมความพร้อมของทีมวิจัยและชุมชนบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 แล้ว การดำเนินงานในช่วงระยะเวลา 3 เดือนแรก ทางโครงการมุ่งศึกษาเพื่อทำความเข้าใจบริบทชุมชนอย่างลุ่มลึก โดยเฉพาะระบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มคนในชุมชนที่มีบทบาทและอำนาจทางจิตใจกับชาวบ้านต่อการปกครองและการพัฒนาในชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมชุมชนและระบบเศรษฐกิจชุมชน ภายหลังจากการแยกบ้านและตั้งบ้านใหม่ ขณะเดียวกันศึกษาระบบทรัพยากร การใช้ประโยชน์ทรัพยากรในเชิงทรัพยากรทางกายภาพและทรัพยากรทางวัฒนธรรม รวมถึงด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ เป็นต้น

การดำเนินงานของโครงการ จากวิธีการดำเนินการวิจัยของโครงการจนถึงสิ้นสุดระยะเวลา เกิดผลจากการศึกษาวิจัยดังนี้

1.บริบทชุมชนบ้านหนองพลับหมู่ที่ 8 และบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ความเป็นมาของหมู่บ้าน เดิมตั้งอยู่บนโนนวัด ปัจจุบันจึงได้ย้ายไปตั้งอยู่ที่ใหม่ทางทิศตะวันตกของหนองน้ำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2470 ต่อมาปี 2473 จึงได้ตั้งวัดพลับพลาชัย กลุ่มบุคคลที่มาตั้งถิ่นฐานกลุ่มแรก คือ นายสิงห์ หมั่นขันธุ์, นายโท ฝานัด, นายสา ชินศรี, นายอยู่ สุทธิธรรม จึงตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 ที่มามีหนองน้ำ มีดินพลับอยู่ข้างหนองน้ำ ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงได้มีแนวคิดที่จะขอแยกออกเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง โดยเริ่มแนวความคิดมาจากผู้ใหญ่บ้านทองคำ ฝานัด, นายบุญรอด สีโสตา, นายบุญเที่ยง ไชยา, นายสุวรรณ กมลเลิศ, นายบุญทรัพย์ คำสงค์ ได้ปรึกษากันว่าจะขอแยก ได้ประกาศเชิญชวนชาวบ้านมาประชุมกันที่บ้าน นายเหล่า ศรีมนตรี มีผู้เข้าร่วมประชุม 36 คน ที่ประชุมมีมติเห็นพ้องต้องกันว่าให้แยกหมู่บ้าน ซึ่งขณะนั้น ผู้ใหญ่ทองคำ

ผานัด เป็นผู้ใหญ่บ้าน และเป็นประธานในที่ประชุมได้มอบเงินสนับสนุนเป็นเงินจำนวน 2,000 บาท
ให้ไปดำเนินการในการขอแยกหมู่บ้าน

นายบุญทรัพย์ คำสงค์ จึงขอเสนอ นายเหรียญ เสาร์โมกษ์ ในที่ประชุมเห็นด้วยจึงมีมติในที่
ประชุมเป็นเอกฉันท์ และได้แยกหมู่บ้านเป็นบ้านหนองพลับใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2540 ปัจจุบันมีอยู่ 2 หมู่
บ้าน บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10

ที่ตั้งอาณาเขต

บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8, 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่
ประมาณ 851 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอโพธาราย อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
ท่าหาดยาว ห่างจากที่ว่าการอำเภอโพธาราย ประมาณ 13 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม การใช้
พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ทำกิน มีอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ และมีร้านค้าเอกชนบริเวณรอบๆ ชุมชนเป็น



พื้นที่กสิกรรม มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จดตำบลศรีสว่าง อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	จดตำบลสามขา อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันออก	จดบ้านหมากยาง ตำบลสามขา หมู่ที่ 14, 6 อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	จดบ้านโพทอง ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัด ร้อยเอ็ด

การใช้พื้นที่ของหมู่บ้านแบ่งเป็น

- เป็นเนื้อที่อยู่อาศัย 150 ไร่
- เป็นที่ตั้งสถานที่ราชการโรงเรียน 20 ไร่
- เป็นเนื้อที่ว่างเปล่า สวนสาธารณะชุมชน 50 ไร่
- เป็นเนื้อที่สวน ไร่ ที่นา 631 ไร่
- แหล่งน้ำทางธรรมชาติลำน้ำมูล

สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ

1. อาชีพทำนา คิดเป็น ร้อยละ 100 %ต่อครัวเรือน
 2. อาชีพค้าขาย คิดเป็น ร้อยละ 10 %ต่อครัวเรือน
 3. อาชีพรับราชการ คิดเป็น ร้อยละ 10 %ต่อครัวเรือน
- (ในจำนวน 1 ครัวเรือน มีหลากหลายอาชีพด้วยกัน)

จำนวนร้านค้าในเขตชุมชน

- ร้านค้าชุมชน	2	แห่ง
- ร้านอาหารตามสั่ง	1	แห่ง
- ร้านขายอาหารสัตว์/ พันธุ์พืช	1	แห่ง
- ร้านตัดผม/ เสริมสวย	1	แห่ง
- ร้านซ่อมรถจักรยาน/ มอเตอร์ไซค์	2	แห่ง
- ร้านขายน้ำมัน/ ปิมน้ำมัน	1	แห่ง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- มีการขุดลอกการางน้ำ ท่อน้ำ เพื่อให้มีน้ำที่ระบาย
- มีการเก็บขยะสม่ำเสมอ กำจัดขยะอย่างถูกวิธี
- มีการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย
- มีการป้องกันและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้าน
- มีหน่วยงานให้ความรู้ในการปรับปรุงดินที่เหมาะสมในการเพาะปลูกการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

ด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

- มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
- ประชาชนตระหนักถึงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- สถานีตำรวจได้มีการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ
- ประชาชนในหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสามัคคีในหมู่บ้าน

ยุทธศาสตร์สร้างชุมชนให้เข้มแข็งแบบยั่งยืน

- ร่วมคิดวางแผนการบริหารจัดการชุมชน
- นำมติประชาคมมาถือปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง
- ร่วมเชิดชูคุณธรรมให้ห่างไกลยาเสพติดและการพนัน
- สร้างงาน เพิ่มรายได้ ลดต้นทุนการผลิต
- เชิดชูความสามารถ ขยายและเชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรอื่นๆ
- ร่วมแรงแข่งขันสามัคคี สร้างสรรค์สังคม ช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน
- สร้างสรรค์ สืบสานวัฒนธรรมประเพณี(ฮีตสิบสอง คองสิบสี่)และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
- น้ำไหล ไฟสว่าง การคมนาคมดี ชีวิตปลอดภัย
- สามารถตรวจสอบ ประเมินผลงานในการบริหารจัดการได้ตลอด

การเดินทางสู่บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8, 10

การเดินทางจาก อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

1. จากจังหวัดร้อยเอ็ดมาอำเภอเมืองสรวง ประมาณ 38 กิโลเมตร จากอำเภอเมืองสรวงมาอำเภอสุวรรณภูมิ 24 กิโลเมตร
2. จากอำเภอสุวรรณภูมิมาบ้านดงหมากไฟ 19 กิโลเมตร จากบ้านดงหมากไฟมาบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8, 10 ระยะทาง 4 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทาง 1.30 ชั่วโมง
3. จากอำเภอโพนทราย ไปจังหวัดร้อยเอ็ด ระยะทางประมาณ 90 กิโลเมตร

ประชากร

บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8,10 มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 144 ครัวเรือน มีประชากร 659 คน โดยจำแนกตามช่วงอายุได้ดังนี้

จำนวนประชากรที่มีอายุน้อยกว่า 1 ปี	ทั้งหมด	13	คน	ผู้ชาย	5	คน	ผู้หญิง	8	คน
จำนวนประชากรที่มีอายุ 1-2 ปี	ทั้งหมด	25	คน	ผู้ชาย	10	คน	ผู้หญิง	15	คน
จำนวนประชากรที่มีอายุ 3-5 ปี	ทั้งหมด	33	คน	ผู้ชาย	16	คน	ผู้หญิง	17	คน
จำนวนประชากรที่มีอายุ 6-11 ปี	ทั้งหมด	40	คน	ผู้ชาย	18	คน	ผู้หญิง	22	คน
จำนวนประชากรที่มีอายุ 12-14 ปี	ทั้งหมด	21	คน	ผู้ชาย	8	คน	ผู้หญิง	13	คน
จำนวนประชากรที่มีอายุ 15-17 ปี	ทั้งหมด	84	คน	ผู้ชาย	37	คน	ผู้หญิง	47	คน
จำนวนประชากรที่มีอายุ 18-49 ปี	ทั้งหมด	250	คน	ผู้ชาย	130	คน	ผู้หญิง	120	คน
จำนวนประชากรที่มีอายุ 50-60 ปี	ทั้งหมด	143	คน	ผู้ชาย	70	คน	ผู้หญิง	73	คน
จำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป	ทั้งหมด	72	คน	ผู้ชาย	36	คน	ผู้หญิง	36	คน

โครงสร้างสังคมบ้านหนองพลับ หมู่ 8 , หมู่ที่ 10

บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 10 เป็นหมู่บ้านที่มีความเกาะเกี่ยวกับทางเครือญาติค่อนข้างเหนียวแน่น ตั้งแต่แรกตั้งหมู่บ้านกล่าว คือ มีตระกูลหลักๆในหมู่บ้านสี่ตระกูล คือ ตระกูลผานัด, ตระกูลชินศรี, ตระกูลกมลเลิศ และตระกูลกองกัญญา ทั้งสี่ตระกูลมีสมาชิกในหมู่บ้านเป็นจำนวนมากที่สุด ทั้งที่อาศัยอยู่ในบ้านและย้ายไปแหล่งอื่น สมาชิกของทั้งสี่ตระกูลได้เกี่ยวข้องแต่งงานกัน และกำเนิดสมาชิกให้สังคมเครือญาติทั้งสี่ตระกูลขยายตัวออกไปอีกหลายชุมชน และคนทั้งสี่ตระกูลได้เป็นผู้นำปกครองหมู่บ้านตั้งแต่แรกตั้งหมู่บ้าน ดังจะเห็นได้จากทำเนียบผู้นำของหมู่บ้านดังรายชื่อต่อไปนี้

ทำเนียบผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองพลับหมู่ที่ 8			
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ช่วงที่ดำรงตำแหน่ง	ผลงานสำคัญ
1.	นายกอง สุภาโกชน์	ปี พ.ศ. 2486	- ก่อตั้งวัดพลับพลาชัย ปี พ.ศ. 2473
2.	นายหล้า กมลเลิศ	ปี พ.ศ. 2506	- ก่อตั้งโรงเรียนวัดบ้านหนองพลับ ต่อมาได้ขอเป็นโรงเรียนเอกเทศ เมื่อปีพ.ศ. 2522
3.	นายทองคำ ผานัด	ปี พ.ศ. 2527	- ขอย้ายเขตไฟฟ้า - ขยายหมู่บ้านเป็น 2 หมู่ 1. บ้านหนองพลับ 2. บ้านหนองพลับใหม่ ปี พ.ศ. 2540
4.	นายสมบุรณ์ ผานัด	ปี พ.ศ. 2544	- สร้างศาลาประชาคม
5.	นายบุญลวด สีโสดา	ปี พ.ศ. 2549	- ก่อสร้างร้านค้าชุมชน
6.	นายวีระวัฒน์ ผานัด	ปี พ.ศ. 2554	- ก่อสร้างธนาคารข้าวชุมชน

ทำเนียบผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองพลับหมู่ที่ 10			
ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ช่วงที่ดำรงตำแหน่ง	ผลงานสำคัญ
1.	นายเหรียญ เสาร์โมกษ์	ปี พ.ศ. 2541-2551	- ซื้อที่ดินกลางหมู่บ้านเพื่อ เป็นที่สาธารณะประโยชน์ กลางหมู่บ้าน - สร้างศาลาประชาคม - สร้างธนาคารข้าว - สร้างโรงสีข้าวชุมชน
2.	นายสมพงษ์ กมลเลิศ	ปี พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน	- สร้างร้านค้าชุมชน - สร้างที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน - สร้างศูนย์สาธารณะสุขมูลฐาน

ตารางแสดงทำเนียบผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8, 10 จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

จากตารางจะเห็นว่าบทบาทการนำการปกครองหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังคงเป็นของตระกูลกมลเลิศ และตระกูลผาน้อยอย่างต่อเนื่อง และแม้จะมีตระกูลอื่นๆเพิ่มเข้ามาแต่ยังพบว่าเป็นกลุ่มเครือญาติกันเช่นเดิม ระบบโครงสร้างสังคมของบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8, 10 จึงเป็นสังคมเครือญาติที่มีความเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องดังกล่าว

กลุ่มผู้นำไม่เป็นทางการ

กลุ่มผู้นำไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน มีหน้าที่ใกล้เคียงข้อพิพาทต่างๆในหมู่บ้าน เจริญความให้คนในหมู่บ้านปรองดองกัน บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8, 10 มีผู้นำกลุ่มนี้อยู่ 6 คน ดังนี้

1. นายทองใบ ผานัด
2. นายสมจิตร เสาร์โหมกซ์
3. นายบุญลวด สีโสดา
4. นายลี เสาร์โหมกซ์
5. นายทัต ผานัด
6. นายจันทร์ ผานัด

เมื่อมีเรื่องราวหรือเหตุการณ์ไม่ดีขึ้น ผู้นำกลุ่มนี้จะดำเนินการร่วมกับผู้นำทางการเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการเจรจาจะไม่มุ่งเน้นให้เกิดถ้อยความหรือเป็นคดีถึงชั้นศาล แต่ทำให้สามารถตกลงกันได้และยอมความกัน ตัวอย่าง การเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหาที่เคยเกิดขึ้น คือ กรณีเยาวชนในหมู่บ้านยกพวกทะเลาะวิวาทกัน ผู้นำกลุ่มนี้ได้ทำการไกล่เกลี่ยจนสามารถยุติปัญหาลงได้ เป็นต้น

กลุ่มกิจกรรมบ้านหนองพลับ หมู่ 8, 10	
1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	ปี พ.ศ. 2541
2. กลุ่มธนาคารข้าวชุมชน	ปี พ.ศ. 2542
3. กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน	ปี พ.ศ. 2542
4. กลุ่มร้านค้าชุมชน	ปี พ.ศ. 2542
5. กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว	ปี พ.ศ. 2543
6. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	ปี พ.ศ. 2544
7. กลุ่มเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่	ปี พ.ศ. 2554

ตาราง : แสดงกลุ่มกิจกรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ทำเนียบพระสงฆ์		
ชื่อ – สกุล	บทบาท/หน้าที่	ผลงานสำคัญ
1. หลวงพ่อสิงห์ หมั่นขันธ	- ผู้นำศาสนาบ้านหนองพลับ หมู่ 8,10 ครอบสมณะเพศจนสิ้นอายุไข	- ผู้ก่อตั้งวัดพลับพลาชัย บ้านหนองพลับ หมู่ 8,10
2. หลวงพ่อเคน		
3. หลวงพ่อแป		
4. หลวงพ่อสมจิต		
5. หลวงพ่อไม		
6. หลวงพ่อพรมมา		
7. พระปลัดสวัสดิ์ วันทวิโส		
8. หลวงพ่อบุญมา บุญญธมโม		
9. หลวงพ่อลี		
10. หลวงพ่อไ		
11. หลวงพ่อปี		
12. หลวงพ่อปป		
13. หลวงพ่ออ่อน		
14. หลวงพ่อชำนาญ		
15. หลวงพ่อโพน		
16. หลวงพ่อสมัย		
17. พระครูจันทะชาจารย์	-เจ้าอาวาสวัดองค์ปัจจุบัน	- สร้างโบสถ์หลังปัจจุบัน

ตาราง : แสดงทำเนียบพระสงฆ์ในหมู่บ้าน

ทำเนียบสารวัตร(มัททายก)		
ชื่อ – สกุล	บทบาท/หน้าที่	ผลงานสำคัญ
1.พ่อทองใบ ผานัด	-ชาวบ้านประกอบพิธีทางศาสนา/ความเชื่อ	-ผู้นำประกอบพิธี “ฮีดลีสอง”
2.พ่อจันทร์ ผานัด		
3.พ่อศักดิ์ ผานัด	-แม่ข้าว, แม่เงิน	-แม่เงินสร้างโบสถ์-ศาลา
4.พ่อสมจิต เสาร์โมกข์	-พิธีการงานบุญต่างๆ	

ตาราง : แสดงทำเนียบสารวัตร(มัททายก)ของหมู่บ้านหนองพลับ

ทำเนียบก้น้ำของหมู่บ้าน		
ชื่อ – สกุล	บทบาท/หน้าที่	ผลงานสำคัญ
1.พ่ออ้าย ปักเคี้ยง	-ผู้นำชาวบ้านประกอบพิธีกรรม/ความเชื่อ	-นำพาชาวบ้านประกอบพิธีกรรมเลี้ยงบ้านในเดือนหก
2.แม่หนู สุดสนาม		
3.แม่บัว เชื้อเดิม	-แม่เหล้า แม่เงิน แม่ไก่	
4.พ่อทองใบ ผานัด	สำหรับเลี้ยงญาพ่อใหญ่ ปู่ตา	

ตาราง : แสดงทำเนียบก้น้ำของหมู่บ้าน

ภูมิปัญญาในชุมชน

กลุ่มภูมิปัญญาบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8,10 มีความหลากหลายต่างประเภทกันออกไป ทั้งนี้บุคคลภูมิปัญญาคนหนึ่งๆ อาจมีทักษะ ความสามารถหลายๆด้านควบคู่กันไป ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอภูมิปัญญาที่เด่นชัดแต่ละตัวบุคคล สามารถจำแนกได้ 4 ด้าน คือ ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ พิธีกรรมด้านอาชีพ ภูมิปัญญาด้านสุขภาพ ด้านอาหาร และด้านศิลปปะคนตรีพื้นบ้าน แต่ละกลุ่มมีภูมิปัญญาดังตารางต่อไปนี้

ทำเนียบภูมิปัญญาในชุมชน ด้านความเชื่อและพิธีกรรม				
ชื่อ-สกุล	อายุ	ที่อยู่	ประเภทภูมิปัญญา	กิจกรรมที่ทำ
1. พ่ออำนวย ผานัด	65	51 หมู่ 10	- หมอสูตร	- สูตรขวัญนาถ - สูตรขวัญงานแต่ง - แต่งแก้ สะเดาะ เคราะห์ บูชาโชค - สู่ขวัญข้าว
2. พ่อทัก ผานัด	85	หมู่ 8	- หมอสูตร - หมอธรรม	- เทกโศกตรว โหลกสร้างบ้านใหม่

ตาราง : แสดงทำเนียบภูมิปัญญาในชุมชน ด้านความเชื่อ และพิธีกรรม

ทำเนียบภูมิปัญญาในชุมชน ด้านอาชีพ			
ด้าน	ชื่อ-สกุล	ประเภทภูมิปัญญา	ผลผลิต
อาชีพ	1. นายบุญโฮม มีสำโรง 2. นายทองฮวด สุดสนาม 3. นายอ้าย ปักเคนง 4. นายสมบัติ มีสำโรง 5. นายอ่อนศรี สุทธิธรรม	- จักสานด้านไม้ไผ่ - จักสานด้านไม้ไผ่ - จักสานด้านไม้ไผ่ - จักสานด้านไม้ไผ่ - จักสานด้านไม้ไผ่	กะต๋า ข่อง กระดัง เชิง สุ่ม บั้ง กี่ กระบุง ไช แห ข่อย

ตาราง : แสดงทำเนียบภูมิปัญญาในชุมชน ด้านอาชีพ

ทำเนียบภูมิปัญญาในชุมชน ด้านสุขภาพ			
ด้าน	ชื่อ-สกุล	ประเภทภูมิปัญญา	ผลผลิต
สุขภาพ	1. นายเหล่ ศรีมนตรี 2. นายไหม สายสีโส 3. นายสุข บัวพันโพน 4. นายบุญโฮม มีสำโรง	- ภูมิปัญญาหมอเป่า กำกับ การรักษารโรค - หมอน้ำมันด	เป่ารักษารโรค เป่ากำเล็ด เป่าฝี งูสวัด เป่าถอนพิษงู

ตาราง : แสดงทำเนียบภูมิปัญญาในชุมชน ด้านสุขภาพ

ทำเนียบภูมิปัญญาในชุมชน ด้านศิลปะพื้นบ้าน			
ด้าน	ชื่อ-สกุล	ประเภทภูมิปัญญา	ผลผลิต
ศิลปะ	1. นายสมจิต เสารโมกข์ 2. นายไหม สายสีโส	- เป่าปี่ - เป่าแคน - ตีกลอง	- ฆ้องงานแต่ง - งานบวช - งานกฐิน ต่างๆ

ตาราง : แสดงทำเนียบภูมิปัญญาในชุมชน ด้านศิลปะพื้นบ้าน

วัฒนธรรมหมู่บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8, 10

ประเพณีเฉพาะถิ่นบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8, 10

บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8,10 ยึดถือวัฒนธรรมประเพณีอย่างคนอีสาน คือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ มีงานบุญ หรือกิจกรรมทางสังคมร่วมกันจนตลอด ทั้ง 12 เดือน นอกจากนี้มีประเพณีเฉพาะหมู่บ้าน เพิ่มขึ้นอีก ดังตารางต่อไปนี้

เดือน	งานบุญตามประเพณีอีสาน	งานบุญที่ทำเฉพาะในหมู่บ้าน
เดือนอ้าย	- ทำบุญตักบาตรบ้าน - สู่ขวัญข้าว	-
เดือนยี่	- บุญคุ้มข้าวใหญ่ หรือบุญคูณลาน (ขึ้น 3 ค่ำ)	-
เดือนสาม	- บุญปิ่นข้าวจี (วันพุธแรก ข้างขึ้น เดือน 3)	-
เดือนสี่	- บุญพะเหวด (ข้างขึ้นเดือน 4)	บุญแจกข้าว อุทิศส่วนกุศลให้คนที่ตายแล้ว จัดงานในช่วงข้างแรมของเดือน 4
เดือนห้า	- บุญสงกรานต์	
เดือนหก	- บุญบั้งไฟ	
เดือนเจ็ด	- บุญเบิกบ้าน	
เดือนแปด	- บุญเข้าพรรษา (ขึ้น 15 ค่ำ)	
เดือนเก้า	- บุญข้าวประดับดิน (แรม 14 ค่ำ)	
เดือนสิบ	- บุญข้าวสาก (ขึ้น 15 ค่ำ)	
เดือนสิบเอ็ด	- บุญออกพรรษา (ขึ้น 15 ค่ำ)	
เดือนสิบสอง	- บุญกฐิน (จากแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12)	

ตาราง : แสดงประเพณีฮีตสิบสองของคนอีสานและประเพณีเฉพาะของชาวบ้านหนองพลับ

จากตารางแสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านหนองพลับ นอกจากจะยึดถือและปฏิบัติอย่างวัฒนธรรมอีสาน คือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ แล้ว ยังมีประเพณีเฉพาะถิ่นอีกส่วนหนึ่งที่ชุมชนร่วมกันประกอบขึ้น ได้แก่ การทำบุญแจกข้าว อุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้อง

คองสิบสี่

เรียกว่าเป็นคองสิบสี่ข้อหรือกฎหมายของคนทั่วไป ไม่เพียงเฉพาะคนในหมู่บ้านหนองพลับเท่านั้นที่ถือปฏิบัติ แต่คนอีสานทั้งหลายก็ได้ยึดถือสืบทอดต่อกันมากระทั่งปัจจุบัน คองสิบสี่หรือสิ่งที่คนควรยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในสังคมคนอีสานดังต่อไปนี้

ข้อหนึ่ง

เมื่อข้าวกล้าเป็นรวง เป็นหมากแล้ว อย่าฟ้าวกินก่อนให้เอาทำบุญให้ทานแก่ผู้มีศีลกินก่อน แล้วจึงกินภายหลัง

ข้อสอง

อย่าโลภ ถ้ายาขายอย ถอยตาชั่ง อย่าจ่ายเงินแดง อย่าแบ่งเงินด้วง และอย่ากล่าวคำหยาบช้า กล้าแข่งต่อกัน

ข้อสาม

ให้พร้อมกันฮีดฮั่วด้าย และกำแพงอ้อมวัดวาอาสาม และบ้านเรือนแห่งตนแล้ว ปุ่กหอบูชาไว้สื่้แจบ้านและเรือน

ข้อสี่

เมื่อจักขึ้นเรือนนั้นให้ส่วยล้างดินเสียก่อนจึงขึ้น

ข้อห้า

เมื่อถึงวันศีล 7, 8, 14, 15 คำ ให้สมมา (ขอขมา) ก้อนเส้า แม่ตีไฟ หัวขึ้นใด และประคูดุที่ตนอาศัยอยู่คำคั้น

ข้อหก

เมื่อจกนอนให้เอนน้ำส่วยล้างดินก่อนจึงนอน

ข้อเจ็ด

ถึงวันศีล ให้เอาดอกไม้รูปเทียน (ขอขมา) ผัวแห่งตน และถึงวันอุโบสถให้แต่งดอกไม้รูปเทียนไปเคน(ถวาย)พระสังฆะเจ้า

ข้อแปด

ถึงวันศีลดับ ศีลเพ็งมานั้นให้นิมนต์พระสังฆะมาสูตรมงคลเสือน และทำบุญใส่บาตรถวายทาน

ข้อเก้า

เมื่อพระภิกษุมาบิณฑบาตรนั้น อย่าให้เฟิ่นคองถ้ำ และเวลาใส่บาตรก็อย่าชุนบาตร และยามใส่บาตรนั้นอย่าใส่เกิบกั้มผ้าปกหัวอุ้มหลาน หรือถือเครื่องศาสตราอาวุธ

ข้อสิบ

เมื่อพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ซ่าสะเบื่องคั้นแล้ว ให้แต่งขันดอกไม้ รูปเทียนและเครื่องอัฐบริขารไปถวายท่าน

ข้อสิบเอ็ด

เมื่อพระภิกษุสังฆะเจ้ากายมา ให้นั่งลงมือขอไหว้ก่อน และจึงค่อยเจรจา

ข้อสิบสอง

อย่าเหยียบย่ำเงา เจ้าพระภิกษุตนมีศีลบริสุทธิ์

ข้อสิบสาม

อย่าเอาอาหารเมื่อตนกินแล้วไปทานให้แก่พระสังฆะเจ้า และอย่าเอาไว้ให้ผัวกิน จะกลายเป็นบาปได้อันใดในชาติหน้าก็มีแต่แนวบ่ดี

ข้อสิบสี่

อย่าเสพเมณุกามคุณในวันศีล วันเข้าพรรษา ออกพรรษา วันมหาสงกรานต์ ถ้าคือเฮ็ด ได้ลูกได้หลานมาจะบอกยกสอนยาก

ความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านหนองพลับที่พบหลักๆ เป็นความเชื่อเรื่องผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ที่จะมีผลต่อวิถีชีวิตคน ทรัพยากรธรรมชาติและสังคมของหมู่บ้าน จากการศึกษาด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านหนองพลับ พบว่าชาวบ้านมีความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งเหนือธรรมชาติอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ ผีปู่ตาของหมู่บ้าน แม่ธรณี และอีย่าตาจอกหรือผีตาแฮก ทั้งสามอย่างมีความเชื่อว่าจะให้ผลเป็นคุณและโทษแตกต่างกันออกไป รวมทั้งพิธีกรรมที่ปฏิบัติต่อในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็แตกต่างกันไปด้วย ดังนี้

1.ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาของหมู่บ้านและพิธีกรรมที่จัดขึ้น

ชาวบ้านมีความเชื่อว่าผีปู่ตาที่ปกปักรักษาคนในหมู่บ้าน คอยดูแลหมู่บ้านให้สงบสุข ในอดีตมีผู้เคยประสบเหตุเหนือธรรมชาติ คือ ได้ยินเสียงม้าวิ่งรอบหมู่บ้านแต่ไม่มีใครเห็นตัวคน และเชื่อกันว่าเป็นม้าของปู่ตาที่ขี่ม้ามาดูแลความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้าน

เมื่อมีความเชื่อดังนี้ ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านได้ร่วมประกอบพิธีเลี้ยงปู่ตา โดยจะร่วมกันประกอบพิธีในวันพุธแรก ข้างขึ้นเดือน 6 โดยในเย็นวันอังคาร เฒ่าจ้ำของหมู่บ้านจะเดินเผ่ (รับบริจาค) เหล้าไก่ หรือเงินจากทุกครอบครัวเพื่อเตรียมประกอบพิธีในวันรุ่งขึ้น ส่วนชาวบ้านทุกครัวเรือนจะเตรียมเครื่องเซ่น ประกอบด้วย เหล้าไห ไก่ตัว ไบตะไคร้ขมวดปลายหนึ่ง เท่ากับจำนวนสมาชิกในครอบครัว วัว-ควาย และไก่ที่เลี้ยงเอาไว้และนำหอมนำไปร่วมพิธีที่ศาลปู่ตา ด้านทิศเหนืออยู่ติดกับหนอง

ผู้นำประกอบพิธี คือ เฒ่าอำนวย จะนำเครื่องเซ่นทั้งหมด ขึ้นถวายบนศาล จุดเทียนสองเล่ม รินเหล้า แล้วเฒ่าจ้ำกล่าวเชิญ ปู่ตามากินเครื่องเซ่น จากนั้นไม่นานก็จุดบู่หรือธูป ในจำนวนนี้มีไก่สองตัวเรียกว่า ไก่บ่าว-ไก่สาว ใช้เป็นไก่เลี้ยงหรือไก่พญากรณ์ ฟ้าฝนว่าจะตกต้องตามฤดูกาลและอุดมสมบูรณ์หรือไม่ และอีกตัว คือ ไก่พญากรณ์เรื่องความปดสูญของหมู่บ้าน จะดีหรือไม่ การพญากรณ์จะสังเกตจากเส้นเอ็นของคางไก่เลี้ยงทั้งสองตัวนี้ ดังนี้

ไก่เลี้ยงฟ้าฝน เฒ่าอำนวยจะเป็นผู้นำเส้นเอ็นคางไก่เลี้ยงฟ้าฝนดึงออกมาจากส่วนตัวของไก่ต้ม แล้วพยากรณ์จากลักษณะการโค้งงอของเส้นเอ็นนั้น หากเส้นเอ็นคางไก่มีลักษณะโค้งงอไปในทิศทางเดียวกันหรือสวลงามได้รูป เรียกว่า “ซวงลงงไปนากัน” พยากรณ์ว่าในปีนั้นฝนฟ้าจะตกน้อย การทำนา จะได้ผลผลิตดีไม่คั่นก และไม่เป็นการดีต่อคนทั้งหมู่บ้าน

ไก่เลี้ยงบ้าน หลังจากพยากรณ์ฟ้าฝนเรียบร้อยแล้ว ต่อมาเฒ่าอำนวยจะทำการพยากรณ์ไก่เลี้ยงบ้าน คือ พยากรณ์ว่าในปีนั้นๆ คนในหมู่บ้านจะอยู่อย่างสงบสุขร่มเย็นหรือไม่ โดยวิธีการเดียวกันกับไก่ตัวแรก และผลการทำนายขึ้นกับลักษณะเส้นเอ็นคางไก่ตัวที่สองด้วยเช่นกัน หากเส้นเอ็นคางไก่ไม่มีลักษณะโค้งงอสวลงามได้รูปส่วนปลายทั้งสองข้างม้วนลงพองามพยากรณ์ว่า คนในหมู่บ้านจะอยู่เย็นเป็นสุขดี และหากเส้นเอ็นคางไก่มีลักษณะบิดเบี้ยวปลายข้างหนึ่งหยิกลงด้านล่างอีกข้างกระดกขึ้นด้านบนหรือเสียรูปไม่สวลงามพยากรณ์ว่าผู้คนจะเดือนร้อนไม่สงบสุข

ความเชื่อเรื่องปู่ตาของชาวบ้านหนองพลับนี้ยังเหนียวแน่นอยู่ในปัจจุบันพิธีกรรมเลี้ยงก็ยังคงดำเนินต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีจะขาดไม่ได้ จึงนับได้ว่าปู่ตายังคงอยู่ในความศรัทธาของชาวบ้านมากระทั่งปัจจุบัน

2. ความเชื่อเรื่องแม่ธรณี

เป็นอีกสิ่งเหนือธรรมชาติหนึ่งที่ชาวบ้านหนองพลับเชื่อว่าแม่ธรณี คือ ผู้เป็นเจ้าของผืนดินทุกแห่งและทุกอย่างถือว่าแม่ธรณีเป็นเจ้าของและเป็นผู้คุ้มครอง ดังนั้นการจะทำสิ่งใดบนผืนดินจะต้องบอกกล่าวต่อแม่ธรณีก่อนเสมอ และจะต้องมีพิธีกรรมประกอบทุกเรื่อง ตัวอย่างกิจกรรมที่ทำและพิธีกรรมที่กระทำกับแม่ธรณีของบ้านหนองพลับมีดังนี้

การสร้างบ้านใหม่

เมื่อจะสร้างบ้านใหม่ ก่อนลงมือขุดดิน วางเสาเอกจะต้องย้ายแม่ธรณีก่อน โดยเครื่องเช่นและค้ำกล่าวขอมาก่อน

การเผาศพ

การเผาศพในอดีตยังไม่มีเมรุ ชาวบ้านจะสร้างเมรุชั่วคราว เรียกว่า กองฟอน ก่อนตั้งกองฟอนจะต้องย้ายธรณีเช่นเดียวกัน เครื่องเช่นและค้ำกล่าวคล้ายกันหรือเหมือนกันกับการสร้างบ้านใหม่ ทั้งนี้ อาจเพิ่มถ้อยคำที่สุภาพเพิ่มเติมอีกก็ได้

3.ความเชื่อเรื่องอียาตาแฮก หรือ ผีตาแฮก

เชื่อว่าเป็นผีที่ปกป้องรักษาที่นาแต่ละแปลง โดยเฉพาะแปลงหลักๆ ที่เป็นมรดกและเชื่อว่าเป็นผีที่ช่วยคลบนันดาลให้ได้ผลผลิตมากขึ้น ได้เจ้าของที่นาจะทำศาลอียาตาแฮกโดยในอดีตใช้ไม้ไผ่มาสานแล้วตั้งเสาเดียวเป็นศาลไว้ที่หัวไร่ปลายนา ในปัจจุบันใช้ปูนแทนแต่ยังคงรูปแบบเดิมเอาไว้

พิธีกรรมที่ประกอบต่ออียาตาแฮกของชาวบ้านหนองพลับเรียกว่า การขึ้นปลง-ลงเลี้ยง ทั้งสองอย่างเรียกรวมกันแต่ประกอบพิธีต่างวาระกัน กล่าวคือ

การขึ้นปลง จะประกอบพิธีกรรมเมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว เจ้าของที่นาจะเตรียมเครื่องเช่น ประกอบด้วย เปือกสุก, มันสุก เขาหัว เขาควาย ยอดต้นไต้ต้น ชันซ์ 5 หมกปลา กล่องข้าวเหนียว น้ำเปล่า ผ้าแพร ทั้งหมดจะใส่รวมกันในกะด่าไปที่ศาลตาแฮก เมื่อไปถึงที่นาแล้วนำเครื่องเช่นทั้งหมดถวายอียาตาแฮก จากนั้นเดินรอบนาเพื่อหยิบเมล็ด/รวงข้าวที่รวงในนาใส่กะด่า โดยขณะที่หยิบนั้นมีคำกล่าวคือ “ฮอดเดือนแล้วเด้อ ผู้ข้ากะสิมาเชื่อมาเชิญขึ้นเมื่อบ้านเมื่อช่อง ไปอยู่หญ้าแฝก มุงหน้า หญ้าคา มุงถี้ ฝนสติก แดดสิมา ช้างมาสิยาหัว วัวควายสิยาเกล้า หิมาอยู่เฮือนมาหิมาเมื่อ” เมื่อกล่าวดังนี้แล้วใช้ผ้าแพรปิดปากกะด่า อย่างรวดเร็ว (หึป) แล้วเดินกลับบ้านระหว่างทางหากมีคนถามหรือคนชวนคุย ห้ามไม่ให้นั่งพูดคุยด้วยอย่างเด็ดขาด

เมื่อถึงบ้านแล้วจะไปที่เล่า(ยุ้งข้าว)ทันที จากนั้นขึ้นไปบนเล่าข้าวแล้วกล่าวว่า “มาฮอดแล้วเด้อบัดนี้ ตักหนึ่งให้ได้สองเด้อ เฮ็ดเพียงดินให้ได้เพียงตาเด้อ อยู่เทิงเฮือนนับข้าวเด้อ อยู่เทิงเล่านับเอาเงินเอาคำเด้อบัดนี้” พูดเสร็จแล้ววางกะด่าเอาไว้ในเล่าข้าว จนถึงวันจกข้าว (พิธีดักข้าวเปลือกวันแรกในรอบปี)

การลงเลี้ยง คือ พิธีกรรมที่ประกอบขึ้นแต่แรกก่อนลงมือทำนาในปีนั้นๆ เจ้าของที่นาจะเตรียมเครื่องเช่น ประกอบด้วย หมาก 4 คำ ยาสูบ 4 กอก(มวน) ดอกไม้ 3 ดอก เทียน 1 ห่อ หรือใช้ชันซ์ 5 นำลงไปที่ศาลตาแฮก นำเครื่องเช่นถวายตาแฮกพร้อมกล่าวว่า “ฮอดเดือนห้าฟ้าหกแล้วเด้อ ลูกหลานกะสิมาเฮ็ดไฮ้ไสน้าเด้อ อย่าตื่น อย่าท้วงเด้อ บัดนี้” เมื่อกล่าวเสร็จแล้วจึงทำการแฮกนา ในอดีตให้ถวายไถ ชาวบ้านจะมีการพยากรณ์ ฝนฟ้า จะดีหรือไม่ ด้วยการสังเกตควายที่คราดไถ หากขณะคราดไถควายจี้หรือเยี้ยว พยากรณ์ว่า ฝนปีนั้นจะดี แต่หากควายไม่จี้-เยี้ยว พยากรณ์ว่าฝนจะแล้งในปีนี้

ด้านอาหารการกิน

ชาวบ้านหนองพลับกินข้าวเหนียวเป็นหลักกับอาหารที่สามารถหาได้ในท้องถิ่นตามช่วงฤดูกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านหนองพลับเป็นชุมชนที่มีฐานทรัพยากรที่สามารถใช้ประโยชน์ด้านอาหารได้ ทั้งทุ่งนาหนองพลับ และลำน้ำมูล คนในหมู่บ้านพึ่งพาอาหารจากฐานทรัพยากรเหล่านี้ตามช่วงฤดูกาลตลอดปี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีเกลือต้มสำหรับหมักปลาแดก (ปลาร้า) ที่คนของหมู่บ้านคัมกันเอง ปลาแดกเป็นการถนอมอาหารไว้กินยามขาดแคลนได้

ทรัพยากรที่ชาวบ้านเก็บหามาจากธรรมชาติในเขตพื้นที่ของหมู่บ้านตามช่วงฤดูกาลมี ดังนี้

ฤดูแล้ง จะจับหาสัตว์ขนาดเล็กในทุ่งนา หนองน้ำ โดยชนิดของสัตว์ที่จับหามาเป็นอาหาร ได้แก่ จิโนนแดง จิซอน แะ กะปอม ปลาไหล ปลา งูสิง นก

ฤดูฝน เป็นฤดูที่สามารถจับหาสัตว์อาหารได้อย่างหลากหลาย โดยหากเป็นสัตว์น้ำ ชาวบ้านจะจับหาสัตว์จำพวก ปลา กบ เขียด อึ่งอ่าง หอย แมงดานา แมงละง่า ปลาไหล ส่วนสัตว์ปีกที่จับหาในช่วงนี้ ได้แก่ นกเขา เหยี่ยว นกกระยาง นกเป็ดน้ำ สัตว์บกที่จับหา ได้แก่ จิโปม จิโนน ไช้มดแดง เป็นต้น

ฤดูหนาว จะจับหาสัตว์จำพวก หนูนา นก และปลา เป็นต้น นอกจากนี้ในป่าดงโสกยังมีผักพื้นเมืองอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ผักต้ว ผักเม็ก เป็นต้น

เมื่อได้วัตถุดิบดังกล่าวแล้วชาวบ้านจะนำมาประกอบอาหารตำหรับต่างๆ กันขึ้นอยู่กับชนิดของสิ่งที่หามาได้ หากจำแนกจะได้ประเภท ดังนี้

อาหารประเภท ตำ	ได้แก่	ตำส้มตำ ตำถั่ว ตำแดง
อาหารประเภท ปั่น	ได้แก่	ปั่นปลา ปั่นกบ ปั่นเห็ด
อาหารประเภท ชุป	ได้แก่	ชุบหมากมี (ขนุน) ชุบหน่อไม้ ชุบผักต้ว ชุบมะเขือ ชุบเห็ด
อาหารประเภท แกง	ได้แก่	แกงปลา แกงไก่ แกงเห็ด แกงหน่อไม้ แกงจีเหล็ก
อาหารประเภท อ่อม	ได้แก่	อ่อมกบ อ่อมเนื้อวัว อ่อมเขียด อ่อมหอย อ่อมปลาไหล
อาหารประเภท ต้ม	ได้แก่	ต้มปลา ต้มปลาไหล ต้มเป็ด ต้มไก่ ต้มกบ ต้มเขียด ต้มปลา

ทรัพยากรของหมู่บ้าน

บ้านหนองพลับ

หนองพลับ คือ หนองน้ำขนาดความจุน้ำ 54,959 ลูกบาศก์เมตร อยู่ระหว่างกลางหมู่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน และอยู่ใกล้วัดพลับพลาชัย น้ำจากหนองพลับชาวบ้านใช้เป็นแหล่งเลี้ยงวัว-ควายและปล่อยปลาเป็นสมบัติสาธารณะ

2.ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของรถสามล้อและรถแท็กซี่

2.1.รถลาก หรือรถเจ๊กในสมัยรัชการที่ 5

ในบรรดายานพาหนะต่างๆ ที่วิ่งอยู่ตามถนนหนทางทั่วไปนั้น เชื่อว่ารถชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากที่สุด ได้แก่ รถสามล้อ ใช้แรงคนถีบ ไม่ใช่เครื่องยนต์ รถสามล้อนี้กล่าวได้อย่างเต็มปากเต็มคำว่า รถสามล้อไทย เพราะคนไทยเป็นต้นคิดประดิษฐ์ขึ้นเป็นครั้งแรก

ก่อนจะเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของรถสามล้อไทย เห็นจะต้องกล่าวถึงเรื่องราวของยานพาหนะชนิดต่างๆ ที่มีในบางกอก ก่อนรถสามล้อสักเล็กน้อย ทั้งนี้หมายถึง รถที่ใช้โดยสารรับส่งผู้คนในกรุงเทพฯ สมัยก่อนรถที่ชาวบางกอกรู้จักกันดีในสมัยแรกก็คือ รถลาก ซึ่งนิยมเรียกกันว่า รถเจ๊ก เพราะกุลิชาวจีนเป็นคนลาก รับจ้างชาวกรุงเทพฯ ทั่วไป

ตามประวัติรถลากนี้เล่ากันว่า รถลากคันแรกนั้นมีขึ้นในประเทศญี่ปุ่น เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2376 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงสมัยรัชการที่ 5 รถลากจึงได้แพร่หลายเข้ามาถึงกรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2440 โดยแรกทีเดียว พระยาโชฎีกะราชเศรษฐี (พุก) เป็นผู้นำรถลากมาจากเมืองซัวเถา ในจีนแผ่นดินใหญ่ โดยนำขึ้นทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคันหนึ่ง ต่อมารถลากก็เป็นที่นิยมของบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ แพร่หลายถึงบรรดาขุนนางและประชาชนชาวบางกอกในที่สุด

หลังจากมีรถลาก รถสามล้อแล้วจึงเกิดขึ้นแทนที่ เรื่องของรถสามล้อไทยนั้น เป็นวิวัฒนาการมาจากรถจักรยานสองล้อนั่นเอง แรกทีเดียวมีรถสองล้อเข้ามาในกรุงเทพฯ ประมาณ ปี พ.ศ. 2427-2430 โดยรถจักรยานสองล้อที่แรกมีในบางกอกนั้น เป็นรถจักรยานสองล้อประเภทที่ล้อหน้าสูงและล้อหลังเล็ก แบบรถจักรยานที่พวกละครสัตว์ใช้กัน ครั้นต่อมารถจักรยานสองล้อจึงได้เปลี่ยนรูปมาเป็นมีสองล้อเท่ากันเหมือนจักรยานสองล้อในปัจจุบัน

รถจักรยานสองล้อ เมื่อครั้งแรกมีในบางกอกนั้นปรากฏว่าเป็นที่นิยมกันมาก โดยเฉพาะรถจักรยานสองล้อ ซึ่งมีล้อหน้าและล้อหลังเท่ากัน

รถสามล้อแบบที่ไม่เปลี่ยนไปจากของเดิมมากนัก ก็เห็นจะเป็นรถสามล้อพ่วงข้างที่ใช้กันอยู่ในภาคใต้ ที่หัวหินนี้ก็มิแล้วพอเลยไปถึงชุมพร สงขลา ภูเก็ตยังมีมากทั่วไป และรู้สึกว่าคุณภาคใต้จะนิยมนั่งรถสามล้อพ่วงข้างมากกว่ารถสามล้อธรรมดา เพราะความเคยชิน และอีกประการหนึ่งอาจจะรู้สึกสบายด้วยไม่ต้องถูกคนขี่บังคับหน้าอยู่ตลอดเวลา ก็อาจจะเป็นได้ สามล้อในภาคใต้ทั่วไปจึงเป็นสามล้อพ่วงข้างเกือบหมด มีสามล้อแบบภาคอื่นๆอยู่บ้าง ก็ทำมาหากินผู้สามล้อพ่วงข้างไม่ได้

2.2.สามล้อยุคปัจจุบัน ที่หาได้ที่จังหวัดนนทบุรีและที่อื่นๆ

ในสมัยนี้เราจะเห็นว่ารถยนต์มีอยู่สองประเภท คือ รถยนต์ส่วนบุคคลกับรถแท็กซี่ สมัยก่อนรถสามล้อส่วนบุคคลก็มีเหมือนกัน คือ ในบรรดาบ้านผู้ที่มีอันจะกินนั้นเขามักจะซื้อสามล้อไว้รับส่งลูกหลานไปโรงเรียนหรือไปจ่ายตลาด ไปทำงานก็ตามแต่ โดยจ้างคนขี่สามล้อประจำเหมือนคนกรุงเทพฯ จ้างคนขับรถยนต์นั่นเอง

กรุงเทพฯ สมัยก่อนเต็มไปด้วยสามล้อนับพันๆ คัน เต็มถนนหนทางไปหมด ผู้ขี่รถสามล้อส่วนมากมักจะเป็นชาวอีสาน ซึ่งเต็มไปด้วยความขยันและอดทน เมื่ออพยพเข้ามาทำมาหากินในกรุงเทพฯ ก็มักจะยึดอาชีพขี่รถสามล้อเป็นอย่างแรก ด้วยไม่ต้องใช้สติปัญญาอะไรมากมาย ขอให้มีความอดทนและเข้มแข็งเป็นพอ ปรากฏว่าอาชีพขี่สามล้อเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้อย่างมั่นคง จนกระทั่งสามารถเก็บเงินเก็บทองสะสมไว้ส่งไปให้ญาติพี่น้องเป็นจำนวนมากทุกเดือน ต่อมาเมื่อหลายสิบปีก่อน ทางราชการจึงได้สั่งเด็กสามล้อมิให้วิ่งในถนนกรุงเทพฯ ต่อไป เพราะการจราจรคับคั่งเกินไป สามล้อคนขี่ จึงหายหน้าหายตาไปจากกรุงเทพฯ นับแต่นั้นมา แต่ถ้าหากท่านอยากรู้ว่ารถสามล้อก็ไม่ยากเลย เว้นกรุงเทพมหานครเท่านั้น ก็หารถสามล้อนั่งได้ที่จังหวัดนนทบุรี ปากน้ำ หรือจังหวัดอื่นๆทั่วประเทศ

เดี๋ยวนี้กรุงเทพมหานคร พบปัญหาใหม่เกี่ยวกับสามล้อเครื่องญี่ปุ่นและรถมัลลิก ซึ่งทำให้เกิดความคับคั่งทางการจราจรให้ไม่ผิดกับสามล้อคนขี่ในสมัยก่อน จนกระทั่งทางการกำลังพิจารณาที่จะเลิกสามล้อเครื่องญี่ปุ่นกัน อีกอย่างหนึ่งแล้ว ถ้าเลิกเมื่อไรสามล้อคนขี่ตามต่างจังหวัดก็จะหากินฝืดเคืองยิ่งขึ้น เพราะทุกวันนี้ก็ถูกสามล้อเครื่องญี่ปุ่นแย่งผู้โดยสารจนแยกไปตามๆ กันแล้ว นำวิดกว่าในอนาคตสามล้อไทยหรือสามล้อแรงคนจะหมดไปจากบ้านเมืองเรา ไม่วันใดก็วันหนึ่งอย่างแน่นอน

2.3.รถสามล้อเครื่องหรือรถ ตุ๊กตุ๊ก

“รถตุ๊กตุ๊ก” หรือชื่อเรียกทางราชการว่า “รถสามล้อเครื่อง” ที่เราทุกคนรู้จักคุ้นเคยกันดี เริ่มเข้ามาในเมืองไทยครั้งแรกราวๆ ปี 2503 โดยนำเข้ามาจากหลายประเทศด้วยกัน แต่โดยส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่น ยุคแรกๆ รถตุ๊กตุ๊ก มีทั้งยี่ห้อไดฮัทสึ ฮิโนมาสด้ามิตซูบิชิ ราคาตกคันละประมาณ เกือบ 2 หมื่นบาท แต่ปัจจุบันราคาขยับขึ้นไปถึงหลักแสนแล้ว และเหลือเพียงยี่ห้อเดียวเท่านั้น คือ “ไดฮัทสึ”

รถตุ๊กตุ๊กในสมัยก่อน มีทางให้ผู้โดยสารขึ้นลง 2 ด้าน แต่ต่อมาเพื่อความปลอดภัยของผู้โดยสารเลยกำหนดให้เปิดทางขึ้นลงด้านขวาของตัวรถ เหลือทางขึ้นลงเพียงด้านเดียว แต่กว่าจะมาเป็นรถตุ๊กตุ๊กได้อย่างทุกวันนี้ มีวิวัฒนาการจากการนำรถสามล้อเครื่องกระบะบรรทุกจากญี่ปุ่น เข้ามาดัดแปลง โดยเอามาต่อหลังคาเพิ่มไว้สำหรับนั่งโดยสารและขนของได้ แต่ในปี พ.ศ. 2508 รถตุ๊กตุ๊กก็เกือบจะต้องอันตรายหายไปจากเมืองไทย เพราะทางราชการเตรียมจะยกเลิก โดยเห็นว่าเป็นรถที่มีกำลังแรงม้าต่ำ เล่นช้า เกะกะ กีดขวางทางจราจร แต่สุดท้ายก็สามารถต่อสู้ยืนหยัดอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ เป็นเวลาเกือบ 50 ปีแล้ว อย่างไรก็ตามปัจจุบันรถตุ๊กตุ๊กยังถือเป็นรถที่ต้องถูกจำกัดจำนวน โดยปี พ.ศ. 2530 ทางราชการก็ออกกฎหมายจดทะเบียนรถตุ๊กตุ๊กรับจ้างเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และนครราชสีมา แต่อนุโลมให้กับรถตุ๊กตุ๊กส่วนบุคคลที่นำไปประยุกต์ใช้งานเฉพาะอย่างได้ ทำให้ปัจจุบันมีรถตุ๊กตุ๊กที่วิ่งอยู่บนท้องถนนในกรุงเทพฯ รวมกันประมาณ 7,405 คันเท่านั้น และถ้ารวมๆ กันทั้งประเทศจะมีรถตุ๊กตุ๊กที่วิ่งอยู่ประมาณ 3 หมื่นกว่าคัน นอกจากคนไทยจะเริ่มประกอบรถตุ๊กตุ๊กใช้ในประเทศได้เองแล้ว ยังผลิตเพื่อส่งออกไปประเทศอื่นๆ ด้วย อาทิ อินเดีย ศรีลังกา สิงคโปร์ สร้างรายได้ให้กับประเทศปีละหลายร้อยล้านบาททีเดียว แถมยังกลายเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยอีกด้วย

ที่มาของชื่อเรียก “ตุ๊กตุ๊ก” เพราะเดิมทีชาวต่างชาติที่มาเที่ยวเมืองไทยไม่รู้จะเรียกรถสามล้อเครื่องว่าอะไร เลยอาศัยเรียกชื่อตามเสียงท่อไอเสียของรถ กลายเป็นชื่อ “รถตุ๊กตุ๊ก” ติดปากมาจนถึงวันนี้

2.4.ประวัติและวิวัฒนาการของแท็กซี่จากอดีตถึงปัจจุบัน

รถแท็กซี่เมืองไทยมีวิวัฒนาการที่น่าสนใจไม่น้อย คุณเทพฯ ทับทอง ได้เขียนเล่าไว้ว่า คำว่า “แท็กซี่” เพิ่งจะได้ยินเมื่อ 20-30 ปี ที่ผ่านมานี้เองแต่ก่อน ชาวพระนครเรียกรถแท็กซี่ว่า “รถไมล์” เมื่อราว พ.ศ. 2467-2468 พระยาเทพหัสดิน ณ อยุธยา (ผาด) เป็นผู้เริ่มกำหนดแท็กซี่ครั้งแรกใน

เมืองไทย โดยนำเอาเหรียญทองสตดินขนาดเล็กออกวิ่งรับจ้าง โดยคิดป้ายรับจ้างไว้ข้างหน้า ข้างหลังของตัวรถ ซึ่งคนขับรถในสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นพวกทหารอาสา หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สำหรับค่าโดยสารคิดเป็นไมล์ โดยคิดไมล์ละ 15 สตางค์ ซึ่งนับว่าแพงมากเมื่อเทียบราคากับค่าโดยสารในปัจจุบัน รถแท็กซี่ในสมัยบุกเบิกใหม่ๆ นั้นมีอยู่เพียง 14 คันในปี 2469 แต่ถึงมีจำนวนน้อยก็ประสบปัญหาการขาดทุน จนต้องเลิกกิจการ ซึ่งก็อาจเป็นไปได้ว่าค่าโดยสารแพง ผู้ใช้บริการยังไม่คุ้นเคยจึงไม่ยอมนั่ง ประกอบกับกรุงเทพฯ ยังมีขนาดเล็ก และมีรถรับจ้างอื่นๆ เช่น รถเจ๊กมีอยู่มาก และราคาถูก หลังจากเลิกกิจการไปแล้ว กรุงเทพฯ ก็ไม่มีรถแท็กซี่อีกเลย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2490 มีผู้นำรถยนต์นั่งมาให้บริการในลักษณะรถแท็กซี่ ซึ่งได้รับความนิยมจนมีการจัดตั้งเป็นบริษัทเดินรถแท็กซี่ขึ้นมาใน 3-4 ปีต่อมา โดยคิดค่าโดยสารกิโลเมตรละ 2 บาท รถที่นำมาบริการในช่วงนั้น เป็นรถยนต์เฮอร์โนลด์เครื่องยนต์ท้ายคันเล็กๆ คุณเทพฯ ทับทอง บอกว่าคนกรุงเทพฯ สมัยนั้นเรียกรถแท็กซี่ว่า “เฮอร์โนลด์” ซึ่งเป็นจุดเริ่มความสำเร็จของการเดินรถแท็กซี่ เพราะเป็นที่นิยมของคนทั่วไป เนื่องจากยังมีจำนวนน้อย คนนิยมนั่ง สะดวก รวดเร็วกว่ารถจักรยานสามล้อถีบ ซึ่งมีชุกชุมในยุคนั้น ด้วยเหตุนี้ทำให้อาชีพขับรถแท็กซี่เป็นที่ฮือฮา

มีผู้นำรถเก๋งไปทำเป็นรถแท็กซี่กันมาก จนระบดไปต่างจังหวัดจนต้องมีการควบคุมกำหนดจำนวนรถมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับรถที่นำมาเป็นรถแท็กซี่นั้น หลังจากเฮอร์โนลด์เริ่มเสื่อมสภาพไปตามอายุการใช้งานแล้ว ได้มีการนำรถออสตินแวนสองประตูสีเทามาใช้แทน ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นรถดัทสันบลูเบิด หรือรถเก๋งฮิโน้ เครื่องท้ายตามกำลังทรัพย์ของแต่ละบริษัท จนกระทั่งเป็นรถโตโยต้า รดแลนเซอร์แซมปีเนื่องจากรถแท็กซี่นั้นบุคคลธรรมดาอาจเป็นเจ้าของได้ บางครั้งจึงอาจพบเห็นรถแท็กซี่ที่ใช้รถฮอนด้าหรือรถเปอร์โยต์นำมาเป็นรถแท็กซี่ด้วย สำหรับรถแท็กซี่ในเมืองไทยในปัจจุบันเป็นรถปรับอากาศ ดิมิเตอร์และมีวิทยุสื่อสาร

สำหรับแท็กซี่มิเตอร์นั้นจริงๆ แล้วไทยเริ่มนำมาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 แต่ไม่มีการบังคับเหมือนในปัจจุบัน ต่อมา มีการยกเลิกห้ามชำระค่าโดยสารด้วยการต่อรองตามความพอใจของไซเฟอร์และผู้โดยสารแทน แต่เมื่อสภาพการจราจรในกรุงเทพฯ เริ่มติดขัด การต่อรองจึงไม่เอื้ออำนวยเพราะยังทำให้จราจรติดขัดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะชั่วโมงเร่งด่วน กรมการขนส่งทางบกในฐานะผู้ควบคุมระบบบริการขนส่งสาธารณะ จึงเปลี่ยนมาใช้ระบบมิเตอร์ที่มีการกำหนดอัตราค่าโดยสารที่มีความเหมาะสมและยุติธรรมโดยเริ่มตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

การโดยสารรถแท็กซี่ ค่าโดยสารจะเป็นดังนี้	
ช่วงกิโลเมตร	ค่าโดยสาร
0-2	35 บาท
2-12	4.50 บาท/กิโลเมตร
12-20	5 บาท/กิโลเมตร
20 ขึ้นไป	5.50 บาท/กิโลเมตร

ในกรณีที่รถจอดหรือเคลื่อนที่ได้ไม่เกิน 6 กิโลเมตร/ชั่วโมง มิเตอร์เวลาจะเดิน อัตราค่าโดยสาร 1.25 บาท/นาที แต่ต่อมาในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 ได้มีการปรับอัตราค่าโดยสารแท็กซี่ขึ้น โดยอัตราค่าโดยสารใหม่คือ

กิโลเมตรที่	ค่าโดยสาร
0-1	35 บาท
2-12	5 บาท/กิโลเมตร
12-20	5.50 บาท/กิโลเมตร
20 -40	6 บาท/กิโลเมตร
40-60	6.50 บาท/กิโลเมตร
60-80	7.50 บาท/กิโลเมตร
80 ขึ้นไป	8.50 บาท/กิโลเมตร

ในกรณีที่รถจอดหรือเคลื่อนที่ได้ไม่เกิน 6 กิโลเมตร/ชั่วโมง มิเตอร์เวลาจะเดิน อัตราค่าโดยสาร 1.50 บาท/นาที มิเตอร์จะขยับทีละ 2 บาท โดยการคิดค่าโดยสารนั้น จะคิดแยกเป็นส่วนๆ (ส่วนของระยะทาง และส่วนของเวลา) ส่วนของระยะทาง มิเตอร์คำนวณค่าโดยสารได้เท่าไรจะปัดขึ้นเป็นจำนวนเต็มที่อยู่ถัดขึ้นไป (เช่น คำนวณได้ 47.75 บาท ก็จะปัดขึ้นเป็น 49 บาท ซึ่งเป็นจำนวน

เต็มที่อยู่ถัดไป) ส่วนของมิเตอร์เวลามิเตอร์เวลาคำนวณค่าโดยสารได้เท่าไร จะปัดลงเป็นจำนวนเต็มคู่ที่อยู่ลงมา(เช่น มิเตอร์เวลาเดินไปได้ 3.75 บาท ก็จะปัดทิ้งเป็น 2 บาท ซึ่งเป็นจำนวนคู่ที่อยู่ถัดลงมา)

แท็กซี่ในประเทศไทย ปัจจุบัน มีอายุการวิ่งบนท้องถนน 9 ปี แต่รถรุ่นก่อนๆ สามารถวิ่งได้ 12 ปีแล้ว เพิ่งลดเพดานหรือ 9 ปี เมื่อไม่นานมานี้ แต่ยกเว้นแท็กซี่สีเหลือง-ดำ ซึ่งเป็นแท็กซี่รุ่นเก่า ประมาณ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งสามารถวิ่งเป็นแท็กซี่บนท้องถนนได้ต่อไปเรื่อยๆ เนื่องจากการไม่มีการจำกัดอายุการใช้งานเป็นแท็กซี่แต่อย่างใด

3.พัฒนาการการขับรถแท็กซี่บ้านหนองพลับ

ชุมชนบ้านหนองพลับ และบ้านหนองพลับใหม่ ในอดีตจะเป็นชุมชนเดียวกัน และได้แยกออกมาตั้งบ้านใหม่ คือ บ้านหนองพลับใหม่ ในปี พ.ศ.2541 แต่ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านยังมีความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวความเป็นเครือญาติ เคารพระบอบอาวุโสของชุมชน ตลอดจนด้านวัฒนธรรม ประเพณีได้มีการยึดถือปฏิบัติร่วมกันมาอย่างเหนียวแน่น ในด้านอาชีพชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก เลี้ยงวัว-ควาย และรับจ้างทั่วไป การทำนาของชาวบ้านจะพึ่งพาธรรมชาติ รอฟ้าฝนแต่เพียงอย่างเดียว บางปีเกิดการแห้งแล้งต้องลงทุนในการทำนาถึง 2 ครั้งก็มีผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อการลงทุน และไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุขได้ ไม่มีหลักฐานที่มั่นคงต่อชีวิต นอกจากนี้แล้วภายในชุมชนไม่มีอาชีพเสริมที่จะนำมาพัฒนาสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เมื่อเสร็จจากฤดูทำนาแล้ว ชาวบ้านจะใช้เวลาว่างทอเสื่อ ทอผ้า สำหรับไว้ใช้ในครอบครัว และเป็นของฝากของขวัญให้กับญาติพี่น้องเท่านั้น ถ้าหากชีวิตยังมีความเป็นอยู่กันอย่างนี้ก็จะทุกข์ยากลำบากมากขึ้น ลูกหลานที่เกิดใหม่ก็จะไม่มีอนาคต จึงมีความคิดที่จะแก้ไขปัญหาด้วยพลังกายพลังใจของตนเอง อาศัยจากความรู้ความสามารถที่มีอยู่ตัดสินใจเดินทางไปหารับจ้างขับรถแท็กซี่ในกรุงเทพฯ ที่ไม่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ถ้าไปหารับจ้างอาชีพประเภทอื่น เช่น รับจ้างตัดอ้อย หรือหาบเกลือจะต้องไปในช่วงฤดูกาลเท่านั้น และที่สำคัญไม่สามารถเดินทางกลับมาดูแลหรือเยี่ยมเยียนครอบครัวได้จนกว่าจะสิ้นสุดฤดูกาล นอกจากนี้อาชีพรับจ้างขับแท็กซี่มีเพื่อนบ้านใกล้เคียงจากบ้านดงหมากไฟ บ้านหมากยาง ไปหารับจ้างอยู่ก่อนแล้ว และมองเห็นวิถีชีวิตของเพื่อนบ้านใกล้เคียงเหล่านั้นมีความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ดีขึ้น อย่างมีอนาคตที่สดใสและมีความหวัง

จากสภาพการณดังกล่าว ชาวบ้านหนองพลับเริ่มเดินทางไปรับจ้างในกรุงเทพมหานคร ก่อนปี พ.ศ.2500 โดยมี นายพรมมา ลัดขำ นายทัด ผานัด นายเหลว ชินศรี นายสุข บัวพันโพน และ นาย

ไข ศรีคำมี เป็นชาวบ้านกลุ่มแรกไปรับจ้างซื้อรถสามล้อที่กรุงเทพมหานคร การเดินทางในช่วงนั้นต้องเดินทางด้วยเท้าไปขึ้นรถไฟที่จังหวัดสุรินทร์ ถ้าในช่วงฤดูฝนการเดินทางไม่สะดวกต้องอาศัยขึ้นแพข้ามแม่น้ำมูลโดยอาศัยแพไม้ไผ่ จากนั้นจะเดินทางลัดเลาะไปตามหมู่บ้านจนถึงจังหวัดสุรินทร์ เพื่อโดยสารรถไฟ ซึ่งในสมัยนั้นค่าโดยสารรถไฟจากจังหวัดสุรินทร์ถึงสถานีหัวลำโพง กรุงเทพมหานคร จะอยู่ในประมาณ 20 บาท ถึง 30 บาท จากนั้นจะมีเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักมารับที่สถานีรถไฟหัวลำโพง แล้วพาเดินทางไปที่พักขอยม้งกร วัดพลับพลาชัย ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร หรือขอยนาคบารุง สี่แยกแม่น้ำศรี เขตป้อมปราบ ตามที่ได้นัดหมาย เพื่อพักอาศัยและเป็นแหล่งที่พักอาศัยที่อยู่ร่วมกัน สาเหตุที่ที่พักอาศัยที่ขอยม้งกร ก็เพราะเป็นสถานที่อยู่ใกล้กับอุ้งรูด และสะดวกในการเดินทางไป-กลับระหว่างบ้านหนองพลับและกรุงเทพมหานคร หลังจากพักผ่อนจากการเดินทางได้ 1 คืน รุ่งเช้าเพื่อนบ้านที่รับจ้างซื้อรถสามล้ออยู่ก่อนแล้วก็จะชักชวนพากันเดินทางไปหาเจ้าแกร่รถที่อยู่รูด เพื่อเช่ารถสามล้อถีบ โดยเจ้าแกร่จะคิดค่าเช่าวันละ 5 บาท มีรายได้วันละ 30-40 บาท ระยะทางที่ไปไกลสุด คือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ปรากฏว่าอาชีพขยับขี่สามล้อเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้อย่างมั่นคง จนกระทั่งสามารถเก็บเงินสะสมไว้ส่งไปให้ญาติพี่น้องเป็นจำนวนมากทุกเดือน และเป็นอาชีพอันดับแรกของชาวบ้านภาคอีสาน เมื่อเดินทางมาหารับจ้างในกรุงเทพมหานคร เพราะไม่ต้องใช้สติปัญญา ความรู้อะไรมากมาย ขอให้มีความอดทน ขยันและเข้มแข็งก็พอ เมื่อรับจ้างขี่สามล้ออยู่ได้ประมาณ 2-3 เดือน ก็จะเดินทางกลับบ้าน เมื่อถึงฤดูกาลทำนา

ต่อมาเมื่อปีประมาณปี พ.ศ.2500 มี นายสม สายสีโส และนายสุดตา ชินศรี ร่วมเดินทางไปด้วยกัน ช่วงนี้การเดินทางเริ่มสะดวกขึ้น จะเดินทางด้วยรถโดยสารบริษัทขนส่ง สายยโสธร-สุวรรณภูมิ-กรุงเทพฯ ได้ไปอาศัยกับเพื่อนบ้านที่มาอยู่ก่อน และรับจ้างซื้อรถสามล้อในช่วงแรก ต่อมาทางราชการมีคำสั่งห้ามรถสามล้อคนขี่เข้ามาวิ่งในถนนกรุงเทพมหานครอีกต่อไป เพราะมีการจราจรคับคั่งเกินไป สามล้อคนขี่จึงหายไปจากถนนในกรุงเทพมหานคร ชาวบ้านหนองพลับจึงได้ปรับเปลี่ยนมาขับสามล้อเครื่องหรือที่เรียกว่า รถตุ๊กตุ๊ก ที่วิวัฒนาการมาจากรถสามล้อเครื่องกระบะบรรทุกจากประเทศญี่ปุ่น เจ้าแกร่รถจะคิดค่าเช่าวันละ 25 บาท ถึง 30 บาท เติมน้ำมันเอง รายได้จากการขับสามล้อเครื่องประมาณวันละ 100 บาท หักค่าเช่ารถ 30 บาท ค่าน้ำมัน 10 บาท จะมีเงินเหลือประมาณวันละ 60 บาท ส่วนมากจะมีเงินเหลือเก็บสะสมเอาไว้ส่งไปช่วยเหลือครอบครัว บางคนก็ไม่มีเงินเหลือกลับบ้าน ถ้าใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายโดยไม่ประหยัด การรับจ้างขับสามล้อเครื่องนับว่าเป็นที่นิยมของชาวบ้านหนองพลับเพราะไม่ต้องใช้แรงขี่สามล้อเหมือนแต่ก่อน จึงทำให้ชาวบ้านหนองพลับเริ่มมุ่งหน้าเดินทางเข้ามา

รับจ้างขับสามล้อเครื่องเป็นจำนวนมาก แต่ต่อมาทางราชการได้ออกกฎหมายห้ามจดทะเบียนรถสามล้อเครื่องหรือรถตุ๊กตุ๊กรับจ้างเพิ่มขึ้นอีก

ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ.2520 ชาวบ้านหนองพลับเดินทางไปจับรถแท็กซี่มากขึ้น โดยมี นายเลียบ ผานัด นายทอง อาจวงษา นายบุญทรัพย์ คำสงค์ นายจรินทร์ กมลเลิศ นายทองอินทร์ คุม สุข และนายไผ่ สายสีโส ในช่วงนี้มีการปรับเปลี่ยนประเภทรถจากรถสามล้อเครื่องเป็นรถแท็กซี่ธรรมดาเครื่องยนต์เบนซิน เกียร์ว่างมัลติ ไม่มีมิเตอร์ ไม่มีแอร์ และระบบต่างๆของรถแท็กซี่เองก็ยังไม่ทันสมัย ค่าโดยสารที่ยังใช้ระบบการต่อรองราคาตามความพอใจของคนขับและผู้โดยสาร ค่าเช่ารถอยู่ที่ 75บาท/วัน ค่าน้ำมัน 50บาท/วัน(ในช่วงนี้น้ำมันเบนซินลิตรละ 3 บาท) รายได้ต่อวันประมาณ 300 บาท หักค่าใช้จ่ายแล้วจะมีเงินเหลือมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายของแต่ละบุคคล ส่วนที่พักอาศัยก็จะพักอยู่รวมกัน โดยเสียค่าเช่าห้องพักวันละ 10 บาทต่อคน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมาใช้ระบบมิเตอร์ที่มีการกำหนดอัตราค่าโดยสารโดยไม่ต้องมีการต่อรองกับผู้โดยสาร ทำให้มีความเหมาะสมยุติธรรม

ช่วงประมาณปี พ.ศ.2534-2555 ชาวบ้านหนองพลับเดินทางไปรับจ้างขับรถแท็กซี่มากขึ้นเรื่อยๆ เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพอิสระ จะหยุดพักหรือกลับไปเยี่ยมครอบครัวทางบ้านได้ เมื่อใดที่เมื่อลูกค้าต้องการการพักผ่อนหรือทำธุระกับครอบครัว ญาติพี่น้องได้ และเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สามารถส่งไปดูแลครอบครัวทางบ้านได้เป็นอย่างดี และแท็กซี่ในช่วงนี้เป็นรถแท็กซี่มิเตอร์ ดิดแอร์ มีวิทยุสื่อสารประจำรถทุกคัน มีศูนย์วิทยุของแต่ละสหกรณ์ เช่น ศูนย์นครไชยศรี ศูนย์เจริญเมือง และมีสถานีวิทยุสื่อสาร สวพ.91 และ จส.100 เป็นศูนย์สื่อสารรายงานจราจร แจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย และติดต่อกับคนขับรถแท็กซี่ตลอด 24 ชั่วโมง การบริหารจัดการโดยรูปแบบของบริษัทหรือสหกรณ์ มีระเบียบ กฎเกณฑ์ สภาพรถที่จะนำมาจดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่ต้องเป็นรถยนต์ที่มีกำลังเครื่องยนต์ตั้งแต่ 1,600 CC ขึ้นไป อายุการใช้งาน อดีตกำหนดระยะเวลาการใช้งานไว้ 12 ปี แต่ในปัจจุบันมีการกำหนดเวลาอายุการใช้งานของรถแท็กซี่ เหลืออยู่ที่ 9 ปี รถแท็กซี่มิเตอร์จะเป็นรถยนต์รุ่นที่ทันสมัย ติดตั้งระบบแก๊ส LPG และ NGV ค่าเช่าวันละ 500 บาท(รถเก่า) ถ้าเป็นรถแท็กซี่รุ่นใหม่ ค่าเช่าวันละ 550 บาท กะเดียว ทำให้ผู้โดยสารนิยมใช้บริการรถแท็กซี่มิเตอร์มีเพิ่มมากขึ้น

การปรับเปลี่ยนประเภทรถรับจ้างที่เกิดขึ้นจากกฎระเบียบของทางราชการในแต่ละช่วงเวลา เจ้าของรถหรือเจ้าของรถจะมีการดำเนินการไว้ก่อนล่วงหน้าเพื่อรองรับผู้เช่ารถรับจ้างนำไปบริการผู้โดยสาร

ประมาณปี พ.ศ.2543-2545 ในช่วงรัฐบาล ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายสนับสนุนให้คนที่มีความยากจนเป็นเจ้าของแท็กซี่เป็นของตนเองได้ และในช่วงนี้ชาวบ้านหนองพลับโดยมี นายเลียบ ผานัด ไปควานรถและนำไปจดทะเบียนเป็นแท็กซี่ส่วนบุคคล สาเหตุที่ทำให้ต้องตัดสินใจซื้อแท็กซี่มือสองเป็นของตนเอง เพราะหารถเช่าขับยาก ประกอบกับตัวเองพอจะมีเงินคาวน และได้ทำสัญญาขอกู้ยืมเงินจากธนาคาร ธกส. นำมาสมทบเพิ่มเติม โดยใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน เมื่อได้เงินแล้วก็ไปควานรถ และนำมาจดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่มือสองส่วนบุคคลคันแรกของบ้านหนองพลับ ใช้เวลาส่งค่างวดอยู่ 4 ปี ค่างวดเดือนละ 20,000 บาท รวมเป็นค่างวดทั้งหมด 960,000 บาท (ไม่รวมเงินคาวน) จากนั้นนโยบายดังกล่าวทำให้ชาวบ้านหนองพลับหลายคนมีแท็กซี่เป็นของตนเอง โดยการซื้อรถแท็กซี่จากสหกรณ์หรือซื้อจากบริษัทรถยนต์และนำมาจดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่มือสองส่วนบุคคล รถยนต์ที่ซื้อมารับจ้างเป็นรถแท็กซี่ในช่วงนี้ส่วนใหญ่ติดตั้งระบบแก๊ส LPG และ NGV ซึ่งประหยัดค่าใช้จ่าย อายุการใช้งานของรถแท็กซี่รับจ้างได้เพียง 9 ปี เท่านั้น ต้องเปลี่ยนรถและจดทะเบียนใหม่ ปัจจุบันชาวบ้านหนองพลับทั้ง 2 หมู่บ้าน ไปขับแท็กซี่ 137 คน ส่วนใหญ่มีรถแท็กซี่เป็นของตนเอง จำนวน 83 คัน การมีแท็กซี่เป็นของตนเองจะต้องขยันทำมาหากิน เพราะต้องส่งเงินค่างวดรถ เมื่อรถหมดค่างวดก็จะเป็นอิสระ กลับมาเยี่ยมบ้าน ดูแลครอบครัวได้ครั้งละหลายๆวัน แต่จะมีปัญหาในช่วงที่รถเสียหรือเกิดอุบัติเหตุในกรณีเฉี่ยวชน ถ้าเป็นฝ่ายผิดจะต้องรับผิดชอบลงทุนซ่อมเอง และไม่มีรถสำรองที่จะมารับจ้างหารายได้ ทำให้เป็นภาระส่งเงินผ่อนค่างวดรถ ทำให้เสียเวลา ขาดรายได้ และที่สำคัญเมื่อรถแท็กซี่ส่วนบุคคลใช้งานถึงกำหนดเวลา 9 ปีแล้ว ต้องซื้อรถและจดทะเบียนใหม่ บางคนไม่สามารถควานรถคันใหม่ได้ จึงเป็นภาระของคนขับแท็กซี่ส่วนบุคคล ปัจจุบันนี้มีเพื่อนบ้านเปิดอู่รถซ่อมเครื่องยนต์ให้กับพี่น้องของตนเองอยู่ 2 แห่ง คือ อู่หมูนเซอร์วิส อยู่ที่บางกรวย ไทรน้อย และอู่วรสิทธิ์เซอร์วิส อยู่ใกล้กับวัดเฉลิมพระเกียรติ เขตถนนบุรี

4. วิถีชีวิตคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ

การดำรงชีวิตของชาวบ้าน บ้านหนองพลับ ประสบกับปัญหาในการทำมาหากิน การทำนาของชาวบ้านต้องพึ่งพาธรรมชาติ ฝนฟ้าแต่เพียงอย่างเดียว บางปีเกิดภาวะฝนแล้ง หรือฝนทิ้งช่วง ชาวบ้านต้องลงทุนในการทำนาถึง 2 ครั้งก็มี ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มกับการลงทุน ไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ นอกจากนี้ภายในชุมชนไม่มีอาชีพเสริมที่จะนำมาสร้างรายได้ทดแทน เพื่อการดำรงชีวิต

ของครอบครัว จึงมีความคิดเพื่อแก้ไขปัญหาค่าครองชีพของครอบครัว โดยใช้กำลังกาย ความขยัน
อดทน ซึ่งเป็นพื้นฐานของคนอีสาน มุ่งหน้าเดินทางสู่กรุงเทพมหานครเพื่อรับจ้างจิปดถสามล้อ ก่อนปี
พ.ศ.2500 ตามแบบอย่างเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น บ้านดงหมากไฟ และบ้านหมากยาง และจากการ
รับจ้างจิปดถสามล้อ นับว่าเป็นอาชีพรับจ้างที่ทำรายได้ให้อย่างมั่นคง สามารถเก็บเงินสะสมส่งไปดูแล
ครอบครัว และญาติพี่น้องทางบ้านได้เป็นอย่างดี

การเริ่มเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อรับจ้างจิปดถสามล้อของชาวบ้านหนองพลับในช่วงแรก
จากนั้นได้มีการปรับเปลี่ยน ประเภทรับจ้างตามสถานการณ์ของระบบการจราจรของ
กรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปตามกฎระเบียบของหน่วยงานทางราชการในแต่ละช่วงจากรับจ้างจิป
ดถสามล้อ ต่อมาถนนในกรุงเทพมหานคร มีการจราจรที่คับคั่ง ทางราชการจึงมีคำสั่งห้ามสามล้อคนขี่
เข้ามาวิ่งในถนนกรุงเทพมหานคร ชาวบ้านหนองพลับจึงได้ปรับเปลี่ยนไปรับจ้างขับรถสามล้อเครื่อง
หรือรถตุ๊กตุ๊ก ต่อมาทางราชการได้ออกกฎหมายห้ามจดทะเบียนรถสามล้อเครื่อง หรือรถตุ๊กตุ๊กเพิ่มขึ้น
อีก จึงปรับเปลี่ยนเป็นรถแท็กซี่ เริ่มจากรถแท็กซี่ธรรมดา ไม่มีมิเตอร์ ต่อมา มีการเปลี่ยนแปลงมาใช้
ระบบมิเตอร์ที่มีการกำหนดอัตราค่าโดยสารตามระยะทางที่มีความเหมาะสมยุติธรรมตามกฎระเบียบ
ของหน่วยงานราชการที่กำกับดูแล

ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2534-2535 ชาวบ้านหนองพลับ ได้เดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อ
รับจ้างขับรถแท็กซี่มากขึ้น จะเดินทางภายหลังจากสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ช่วงปลายเดือน
พฤศจิกายนหรือเดือนธันวาคม ก่อนการเดินทางชาวบ้านหนองพลับจะมีการเตรียมตัว โดยการประสาน
หรือติดต่อกับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ที่จะไปพักอาศัยอยู่ด้วย ตามแหล่งที่พักอาศัยของกลุ่มคนขับแท็กซี่
ที่มาพักอาศัยอยู่ตามย่านธุรกิจใจกลางเมืองหลวง เช่น ที่ซอยมังกร(เขาวราช) วงเวียน 22 กรกฎาคม
เขตป้อมปราบ ห้วยขวาง รองเมือง บางโพธิ์ อรุณย์ และบางกรวย ไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เมื่อ
ติดต่อที่พักอาศัย พร้อมทั้งกำหนดนัดหมายวันเดินทางเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นเตรียมเสื้อผ้าสารหรือ
ข้าวเหนียว ประมาณ 2 ถัง ปลาแดก ปลาแห้ง เพื่อนำไปฝากญาติพี่น้องที่จะไปพักอาศัยอยู่ด้วยกัน
จากนั้นเตรียมตรวจสอบเอกสารที่จะต้องนำติดตัวไปด้วย คือ บัตรประจำตัวประชาชน ใบอนุญาตขับขี
รถยนต์ การไปรับจ้างขับแท็กซี่จะต้องมีใบขับขีรถยนต์ประเภทสาธารณะ ในช่วงแรกคนขับแท็กซี่
บ้านหนองพลับจะใช้ใบอนุญาตขับขีประเภทส่วนบุคคล บางคนอายุยังไม่ถึง 18 ปี ไม่สามารถสอบ
ใบอนุญาตขับขีรถยนต์ประเภทสาธารณะได้ เมื่อถูกตำรวจตรวจก็พร้อมและเต็มใจเสียค่าปรับ เพราะ

ความอดอยากทุกข์ยากไม่สามารถรอเวลาได้ นี่คือปัญหาหนึ่งของคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ นอกจากนี้แล้วในการเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ต้องเตรียมเงินสดไว้ เป็นค่าเดินทาง ค่าอาหารระหว่างการเดินทางประมาณ 500 บาท เงินสำหรับเป็นค่าประกันรถ 1,000 บาท และจะต้องมีเงินสดติดตัวไว้ใช้จ่าย ประมาณ 500 บาท รวมแล้วในการเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร อย่างน้อยจะต้องมีเงิน ประมาณ 2,000 บาท หรือจะมากกว่านี้ก็ได้ แต่จะต้องไม่น้อยกว่านี้ บางคนถึงกับต้องไปกู้ยืมมาก็มี เมื่อหาเงินจากการรับจ้างขับแท็กซี่ได้แล้วก็จะส่งเงินมาใช้หนี้จากการกู้ยืมไป ในส่วนของครอบครัวที่ต้องอยู่ทางบ้าน ในกรณีที่สามีไปขับแท็กซี่แต่เพียงผู้เดียว ภรรยาจะต้องทำหน้าที่ดูแลลูกๆ ปู่ ย่า ตา ยาย และเลี้ยงวัว-ควาย ทอเสื่อ ทอผ้า และหารับจ้างภายในหมู่บ้าน เพื่อเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง

การเดินทางไปรับจ้างขับรถแท็กซี่ในกรุงเทพมหานคร ในอดีตชาวบ้านหนองพลับจะเดินทางโดยรถไฟ มาขึ้นรถไฟที่จังหวัดสุรินทร์ และสิ้นสุดที่สถานีหัวลำโพง การเดินทางโดยรถไฟเนื่องจากการคมนาคมในช่วงนั้นยังไม่ได้สร้างและพัฒนาถนนหนทาง ปัจจุบันการเดินทางของชาวบ้านหนองพลับจะอาศัยการเดินทางโดยรถยนต์ ซึ่งจะมีรถบัสรับจ้างวิ่งรับส่งชาวบ้านที่จะเข้ากรุงเทพมหานคร และจะมาส่งที่หัวลำโพงที่เป็นจุดที่กลุ่มชาวบ้านมาพักอาศัยในการรับจ้างขับแท็กซี่ นี่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมาเช่าบ้านพักอาศัยอยู่ในบริเวณนี้เพราะสะดวกต่อการเดินทางไป-กลับจากบ้านหนองพลับมากรุงเทพมหานคร เมื่อเดินทางมาถึงกรุงเทพมหานครแล้ว ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่ได้ติดต่อเอาไว้แล้วจะมารับพาเข้าบ้านพักอาศัย ซึ่งได้มีการจัดเตรียมห้องพักเอาไว้ก่อนแล้ว และจะมีการเลี้ยงต้อนรับแสดงความยินดีให้กับน้องใหม่ จะดูแลจนกว่ามีรถแท็กซี่ขับ

ในระหว่างที่พักอยู่ในกรุงเทพมหานครเพื่อรอขับแท็กซี่ ในระหว่างนั้นญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่เราไปพักอาศัยอยู่ด้วยก็จะพาไปแนะนำทำความรู้จักกับเจ้าเก่า หรือเจ้าของอุ้งรถแท็กซี่ ถ้ามีรถแท็กซี่ว่างก็จะได้ขับแท็กซี่ในวันนั้นเลย โดยมีการทำสัญญาจ่ายค่าประกันให้กับเจ้าของอุ้งรถแท็กซี่ หรือสหกรณ์แท็กซี่ จำนวน 1,000 บาท และคนที่พาไปจะต้องเป็นผู้รับรองค่าประกัน ถ้าหากไม่มีรถแท็กซี่ว่างก็ต้องรอเป็นอะไลด แต่เมื่อพักอาศัยอยู่ด้วยกันนานหลายวัน ยังไม่มีรถว่างให้ขับ เงินทองที่ติดตัวไปเพื่อใช้จ่ายเริ่มเหลือน้อยล่อหลอลลง เพื่อนๆหรือญาติสนิทก็จะเช่ารถแท็กซี่เอามาให้ขับเพื่อหารายได้ไว้สำหรับดูแลตนเอง ซึ่งคนขับแท็กซี่จะเรียกว่า “ปล่อยผี” แต่ในปัจจุบันจำนวนรถแท็กซี่มีมากขึ้น ที่มีการบริหารจัดการในรูปแบบของสหกรณ์แท็กซี่ บริษัทแท็กซี่ และแท็กซี่ส่วนบุคคล ใน

กรณีที่มีญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่สนิท มิตรแท้ที่ชวนบุคคลให้เช่า ก็ไม่ต้องไปเช่ารถแท็กซี่กับทาง บริษัทหรือสหกรณ์ และไม่ต้องจ่ายเงินค่าค้ำประกัน

วิถีชีวิตของคนขับแท็กซี่จะต้องตื่นแต่เข้าไปรับรถที่อยู่รถของบริษัทหรือสหกรณ์ ในอดีต จะต้องไปรับรถ เวลา 06.00 น. และนำรถไปส่งเวลา 15.00 น. หรือ 16.00 น. แต่ต้องไม่เกินเวลา 17.00 น. ปัจจุบันคนขับแท็กซี่เริ่มออกหาภินตั้งแต่เวลา 04.00 น. หรือ 05.00 น. เมื่อรับรถแล้วจะขับรถไป จอดตามซอย หรือสถานที่ที่ตนเคยไปรับผู้โดยสารเป็นประจำ เพื่อเป็นการประเดิมในการทำมาหากิน ถ้าเริ่มต้นโชคดี วันนั้นทั้งวันจะมีรายได้ดี เมื่อถึงเวลา 16.00 น. หมดเวลาเช่ารถกะแรก การขับรถ แท็กซี่จะมี 2 ช่วงเวลา หรือ 2 กะ กะแรกจะเป็นเวลา 04.00 น.- 16.00 น. กะที่สองจะเป็นเวลา 17.00- 05.00 น. กำหนดเวลาอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของแต่ละบริษัทหรือสหกรณ์ที่คนขับ แท็กซี่สังกัดอยู่ คนขับแท็กซี่จะใช้เวลาหาภินอยู่บนรถประมาณวันละ 12 ชั่วโมง เป็นอย่างน้อย โดย ไม่มีวันหยุด ในอดีตถ้าคนขับแท็กซี่หยุดเกิน 3 วัน จะหมดสิทธิ์ที่จะมาขับรถแท็กซี่คันเดิม บริษัทหรือ สหกรณ์จะให้คนอื่นเช่าต่อ แต่ปัจจุบันรถแท็กซี่มีจำนวนมาก ทางบริษัทหรือสหกรณ์จัดโปรโมชัน ให้กับผู้เช่ารถแท็กซี่เพื่อเป็นแรงจูงใจ หรือโปรโมทในด้านการบริการของแต่ละบริษัทหรือสหกรณ์ เช่น คนขับรถแท็กซี่เมื่อขับรถได้ 7 วัน หรือ 10 วัน โดยไม่มีวันหยุด ทางบริษัทหรือสหกรณ์จะให้ขับ ฟรี 1 วัน โดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า คนขับแท็กซี่ถ้ามีความขยันประกอบกับความโชคดี ผู้โดยสารมีความ ประทับใจเหมาไปต่างจังหวัดหรือพาไปเที่ยวตามสถานที่สำคัญ และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยไม่ต้อง ตั้งมิเตอร์ นอกจากนั้นคนขับแท็กซี่ก็ได้พิเศษอีกจากผู้โดยสาร คนขับแท็กซี่จะมีรายได้เหลือจากที่ หักค่าใช้จ่ายต่อวัน เช่น ค่าแก๊ส 400 บาท ค่าเช่ารถ 500 บาท ค่าอาหารและเครื่องดื่มประเภทชูกำลัง 300 บาท ค่าจ้างรถ 30 บาท จะมีรายได้เหลือประมาณ 1,000-1,500 บาท ต่อวัน แต่ต้องจ่ายค่าเช่าบ้านใน กรณีที่ทางอู่รถไม่มีสวัสดิการให้ การเช่าบ้านพักของคนขับแท็กซี่ ถ้าเช่าบ้านเป็นหลัง ราคาเช่า 2,000 บาท หรือ 3,000 บาท แล้วแบ่งกัน ในเขตบางกรวย-ไทรน้อย ค่าเช่าบ้านหลังละ 3,500 บาท พักอาศัย อยู่รวมกัน 5 คน ถ้าในเขตพื้นที่ที่มีความเจริญ เช่น เขตห้วยขวาง ราคาเช่าบ้านหลังละ 10,000 บาท/ เดือน เมื่อหักค่าใช้จ่ายและค่าเช่าบ้านแล้ว คนขับแท็กซี่จะมีรายได้โดยประมาณจะอยู่ที่ 20,000-30,000 บาทต่อเดือน ส่งไปดูแลครอบครัวทางบ้าน ซึ่งแหล่งที่พักอาศัยของคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับใน อดีตจะพักอาศัยอยู่ที่ซอยมังกร วัดพลับพลาชัย ซอยนาคนำรุ่ง สีแยกแม่น้ำศรี เขตป้อมปราบ แต่ปัจจุบัน ชาวบ้านหนองพลับเดินทางมาขับแท็กซี่มีจำนวนมากขึ้น จึงมีการขยับขยายแหล่งที่พักอาศัย เช่น

เขตห้วยขวาง อรุณย์ (นนทบุรี) ไทรน้อย(นนทบุรี)รองเมือง บางโพ เขวราช ตามที่ตั้งของอู่รถหรือบริษัทรถแท็กซี่

เมื่อถึงเวลา 16.00 น. หหมดเวลาจะแรก คนขับแท็กซี่จะต้องนำรถไปล้างแล้วขับรถแท็กซี่ไปส่งอู่รถหรือบริษัท เพื่อเปลี่ยนให้กับคนขับกะต่อไป ในระหว่างใกล้ที่จะถึงเวลาส่งรถ คนขับแท็กซี่จะไม่รับผู้โดยสารโดยเด็ดขาด เพราะกลัวว่าจะส่งรถไม่ทัน แต่ในกรณีที่ผู้โดยสารให้ไปส่ง ณ จุดหมายปลายทางในเส้นทางที่คนขับแท็กซี่จะไปส่งอู่รถ ก็สามารถบริการให้กับผู้โดยสารได้โดยไม่ปฏิเสธ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนขับแท็กซี่ตกเป็นจำเลยของผู้โดยสารและสังคม กล่าวหาว่าคนขับแท็กซี่ปฏิเสธรับผู้โดยสาร เมื่อส่งรถแท็กซี่แล้วกลับถึงที่พัก จะมีการสังสรรค์กันบ้างเพื่อระบายความเครียด ความเมื่อยล้า บางคนก็ออกกำลังกาย เช่น เตะตะกร้อ เล่นฟุตบอล บางคนก็เล่นไพ่ ดิโก๋ ซ้อมไก่ เล่นสนุกเกอร์ ภายในที่พักอาศัย ส่วนในช่วงวันหยุด ซึ่งไม่ได้มีการกำหนดอย่างเป็นทางการขึ้นอยู่กับคนขับแท็กซี่แต่ละคนจะมีการพักผ่อนอยู่กับบ้านพัก หรือเดินทางไปเยี่ยมเยือนเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องที่กระจายกันอยู่ในแต่ละสถานที่ หรือประกอบอาหารรับประทานร่วมกัน เพื่อผ่อนคลายความคิดถึงครอบครัวทางบ้าน และพูดคุยแลกเปลี่ยนการทำมาหากินจากการขับแท็กซี่และทุกข์สุขทางบ้าน

การไปขับแท็กซี่ของชาวบ้านบ้านหนองพลับ ในช่วงแรกจะเดินทางไปคนเดียว โดยพักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องหรือคนรู้จักที่ขับรถแท็กซี่อยู่รถเดียวกัน ในระหว่างที่รับจ้างขับรถแท็กซี่อยู่ที่กรุงเทพมหานคร ภรรยาที่อยู่ทางบ้านจะต้องทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ดูแล ปู ยา ตา ยาย ลูกหลาน และหารายได้พิเศษ นอกจากการทำนา เช่น รับจ้างเย็บผ้าโหล หรือหารับจ้างภายในหมู่บ้าน โดยมีช่องทางในการหารายได้เสริมอีกทางหนึ่งก็จะพาภรรยาไปอยู่ด้วย เช่น ขายขนม ปิ้งไก่ ส้มตำ หรือรับจ้างเป็นแม่บ้าน นอกจากนี้ไปทำงานนวดแผนไทย จะเริ่มทำงาน 10.00 น. ถึง 01.00 น. รายได้ประมาณ 4,000 บาท ถึง 10,000 บาทต่อเดือน และอาศัยดูแลเรื่องอาหารการกิน ซักรีดเสื้อผ้าให้กับสามีด้วย เมื่อสามีภรรยาต้องเดินทางไปด้วยกันจะปล่อยให้ลูกหลานอยู่ในความดูแลของผู้เฒ่าผู้แก่ และจะขายวัว-ควาย เพื่อไม่ให้เป็นการระแคะในเลี้ยงดู นอกจากนี้จะนำเงินที่ขายวัว-ควายไปลงทุนค้าขายในระหว่างที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และส่วนหนึ่งจะให้ไว้เพื่อดูแลลูกหลาน และใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ในความเป็นปู่ ยา ตายาย จะมีความรัก ความสงสารหลานที่ขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ ก็จะเกิดการตามใจหลานเป็นสิ่งทดแทนในส่วนที่ขาดไป เด็กบางคนไปไม่ถึงโรงเรียน บางคนขาดเรียน จับกลุ่มมั่วสุมกับกลุ่มวัยรุ่นทำให้เกิดปัญหาของชุมชนตามมา แต่สถานการณ์ปัญหาเหล่านี้ทางโรงเรียนและผู้นำชุมชนได้มีการประสานไปทางครอบครัวให้รับรู้อย่างต่อเนื่อง และหาทางแก้ไข

ปัญหาาร่วมกัน คนขับแท็กซี่บางคนพาภรรยาและลูกเดินทางไปอยู่กันทั้งครอบครัวก็มี เพื่อลดภาระการดูแลหลานจากปู่ ย่า ตา ยาย และปัญหาของชุมชน ถ้าลูกๆยังอยู่ในวัยเรียนก็จะจัดการให้เรียนต่อในกรุงเทพมหานคร ถ้ามีลูกชายที่เจริญวัยพอที่จะขับรถแท็กซี่เป็นหรือรู้เส้นทางในกรุงเทพมหานครบ้างแล้วก็จะให้ลูกขับแท็กซี่หารายได้ด้วยกัน บางครอบครัวขับแท็กซี่จนสามารถส่งเสียเลี้ยงลูกให้มีการศึกษาจนจนระดับปริญญาไปหลายครอบครัวแล้วก็มี และยังสามารถลงหลักปักฐานซื้อบ้าน ผ่อนรถแท็กซี่เป็นของตนเอง มีประมาณ 10 ครอบครัว

ชาวบ้านบ้านหนองพลับ เมื่อเดินทางไปขับแท็กซี่ได้ประมาณ 2-3 เดือน ก็จะเดินทางกลับบ้านในช่วงฤดูกาลทำนา พร้อมทั้งเยี่ยมเยียนครอบครัว ตอนกลับบ้านก็จะซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นมาฝากครอบครัวทางบ้าน หรือซื้อมาถวายพระคุณเจ้าที่วัด เพื่อใช้ในกิจของสงฆ์ เช่น ตะเกียงเจ้าพายุ และอาหารแห้ง เป็นต้น ในสมัยก่อนถ้าใครจะกลับบ้านก็จะฝากเงินและผลไม้ หรือขนมฝากไปให้ครอบครัว

แต่ปัจจุบันการเดินทางไป-กลับ กรุงเทพมหานคร บ้านหนองพลับ มีการเดินทางที่สะดวกมากขึ้น มีรถบัสโดยสารประจำหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง รถจะวิ่งเป็นประจำ โดยออกเดินทางจากหมู่บ้านหนองพลับในวันอังคาร ตอนเย็น และวิ่งกลับจากกรุงเทพมหานคร-บ้านหนองพลับ ในวันพุธ ตอนเย็น และเที่ยวต่อไปออกจากบ้านหนองพลับ ในวันเสาร์ ตอนเย็น และวิ่งกลับจากกรุงเทพฯ-บ้านหนองพลับ ในวันอาทิตย์ ตอนเย็น รถบัสโดยสารจะวิ่งอย่างนี้เป็นประจำตลอดมา ทำให้สะดวกต่อการเดินทาง ไป-กลับ กรุงเทพมหานคร-บ้านหนองพลับ และรถบัสโดยสารจะรับส่งผู้โดยสาร ตามสถานที่พักอาศัยของคนขับแท็กซี่ ทำให้ครอบครัวคนขับแท็กซี่สามารถเดินทางไปมาหากันเพื่อเยี่ยมเยียนทุกข์สุขได้ตลอดเวลา อาชีพขับแท็กซี่นับว่าเป็นอาชีพอิสระ ถ้าหากมีฐานะจำเป็นหรือมีคนในครอบครัวญาติ พี่น้องเจ็บป่วยก็จะกลับมาดูแล หรือจะกลับบ้านเพื่อมาพักผ่อนก็ได้ นอกจากนี้ในช่วงฤดูกาลทำนา คนขับแท็กซี่จะกลับมาจัดการ พร้อมกับนำเงินมาใช้จ่ายในการทำนา โดยที่ไม่ต้องใช้แรงงานทำนาเหมือนกับในอดีต และที่สำคัญคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับไม่เพียงแต่หารายได้เพื่อดูแลครอบครัวของตนเองเท่านั้น เมื่อความทุกข์ยากเริ่มลดน้อยลง การดำรงชีวิตของครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คนขับแท็กซี่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและช่วยเหลือชุมชน เช่น ด้านการศึกษา ได้มีการจัดผ้าป่าหารายได้มาสนับสนุนกับทางโรงเรียน เพื่อต่อเติมปรับปรุงห้องเรียน สนามเด็กเล่น และจัดหาสื่ออุปกรณ์การศึกษา จากการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จึงได้การรับรองให้เป็นโรงเรียนต้นแบบระดับประถมศึกษาของอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี ในช่วง

เดือนเมษายน งานบุญหะเหวคของทุกปี คนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับร่วมกับเครือข่ายแท็กซี่ได้จัดผ้าป่ามาร่วมทำบุญกับทางวัดพลับพลาชัย ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน เพื่อหารายได้สมทบทุนพระพุทธรูปทองคำร่วมสร้างศาลา บูรณะโบสถ์ สร้างเมรุ ซึ่งนับว่าเป็นงานบุญประเพณีระดับหมู่บ้าน และระดับตำบลของทุกปี คนขับแท็กซี่ทุกคนจะเดินทางกลับบ้านมาทำบุญร่วมกันในฐานะเจ้าภาพ พร้อมกับญาติมิตรเครือข่ายคนขับแท็กซี่ ถึงแม้จะไปทำมาหากินในกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงที่มีความศิวิไล คนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับก็ไม่เคยลืมรากเหง้าบ้านเกิดของตนเอง ความสัมพันธ์ฉันท์ญาติพี่น้องไม่เคยทอดทิ้งกัน คอยใส่ใจ ถามข่าวคราว ช่วยเหลือกันอยู่เสมอ

ชีวิตคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ นับว่าเป็นอาชีพที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัวทั้งผู้อยู่ทางบ้านและผู้ไปขับแท็กซี่ ปัจจุบันการเดินทางไปมาหากันนับว่ามีความสะดวกขึ้น สามารถเยี่ยมเยียนกันได้ แต่การอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาของครอบครัว นอกจากนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนขับแท็กซี่ในหลายๆด้าน ทั้งด้านสุขภาพของร่างกาย และด้านความเสี่ยงต่อชีวิต การที่คนขับแท็กซี่จะต้องหากินอยู่กับรถวันละไม่ต่ำกว่า 12 ชั่วโมง ซึ่งรถแท็กซี่ปัจจุบันเดิมแก่ส ปัญหาของรถใช้เก๊สจะมีผลกระทบต่อคนขับ เพราะมีการสะสมสารพิษเข้าไปในร่างกายแต่ละวัน เมื่อสะสมเข้าไปมากๆจะทำให้ร่างกายอ่อนแอ เบื่ออาหารทำให้กินอาหารไม่เป็นเวลา ส่งผลให้เกิดโรคได้เสีย โรคกระเพาะอาหาร ตามมา ขับรถอยู่นานๆทำให้ปวดหลัง ปวดขา อีกปัญหาหนึ่งการจราจรที่ติดขัดเป็นเวลานานๆ หรืออยู่ในช่วงมีผู้โดยสาร เมื่อมีอาการปวดปัสสาวะหรือปวดท้อง คนขับแท็กซี่ไม่สามารถจอดรถทำธุระส่วนตัวได้ทำให้เกิดโรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ โรคไต โรคเครียด บางคนถึงกับต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล บางรายถึงกับขับรถไม่ได้ และยังเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อชีวิต การโดนจี้ โดนปล้น ดังเช่น นายบุญทรัพย์ คำสงค์ ไปขับแท็กซี่รับจ้าง ปี พ.ศ.2519 เคยถูกผู้โดยสารปล้นเอาทรัพย์สินและรถแท็กซี่ ส่วนตัวเองโดนจับโยนทิ้งลงข้างทาง แต่โชคดียังได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยสามารถรอดชีวิตมาได้ ซึ่งรถแท็กซี่ในช่วงนั้นยังไม่มีวิทยุสื่อสารเป็นเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่เกิดขึ้นกับคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ ปัจจุบันรถแท็กซี่มีเตอร์ทุกคันจะมีวิทยุสื่อสาร แต่ละสหกรณ์หรือบริษัทแท็กซี่จะตั้งศูนย์วิทยุเพื่อติดต่อกับคนขับแท็กซี่ เช่น ศูนย์นครชัยศรี ศูนย์เจริญเมือง เป็นต้น และมีสถานีวิทยุ จส.100 สวพ.91 เป็นศูนย์รายงานการจราจรหรือแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ตลอด 24 ชั่วโมง และทำหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างคนขับแท็กซี่และผู้โดยสาร ในกรณีที่ผู้โดยสารหลงลืมทรัพย์สินสิ่งของไว้บนรถแท็กซี่ ด้วยความก้าวหน้าความทันสมัยในปัจจุบันคนขับแท็กซี่มี

โทรศัพท์เคลื่อนที่(มือถือ)ติดตามตัวทุกคน ทำให้การติดต่อแจ้งข่าวสาร หรือขอความช่วยเหลือ เช่น กรณีแก๊สหมด หรือถูกล่อลวงไปทำร้าย

อาชีพขับแท็กซี่รับจ้างเป็นอาชีพอิสระ ไม่มีวันหยุดที่แน่นอน แล้วแต่กรณีความจำเป็นของแต่ละบุคคล เช่น เมื่อลูกค้าต้องการพักผ่อนหรือกลับไปเยี่ยมครอบครัว คนขับแท็กซี่ส่วนมากชอบหยุดวันจันทร์ และวันสิ้นเดือน เพราะเป็นวันที่รถติด การจราจรคับคั่ง ส่วนในช่วงเทศกาล เช่น เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ ออกพรรษา เป็นช่วงวันหยุดยาว ผู้คนเดินทางออกต่างจังหวัดไปท่องเที่ยว และกลับบ้าน เป็นส่วนมาก การจราจรไม่คับคั่ง ถนนหนทางโล่ง ในช่วงนี้คนขับแท็กซี่จะไม่กลับบ้านเพราะเป็นช่วงที่หารายได้ดีกว่าช่วงปกติ คนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับถึงแม้จะขาดความอบอุ่นจากครอบครัว และประสบปัญหาผลกระทบเกี่ยวกับสุขภาพร่างกายและมีความเสี่ยงต่อชีวิตสักเพียงใดก็ตาม คนขับแท็กซี่จะหารับจ้างจนกว่าสุขภาพร่างกายจะไปไม่ไหว ยิ่งพออายุมากขึ้นเริ่มมีปัญหาเรื่องสายตา ไม่ปลอดภัยต่อผู้โดยสารและตัวเอง จึงจำเป็นต้องเลิกขับแท็กซี่แล้วกลับมาอยู่บ้าน หาอยู่หากินตามอัตภาพ ส่วนคนขับแท็กซี่ที่มีชีวิตยังอยู่ในช่วงวัยทำงานส่วนมากจะมีปัญหาเรื่องสุขภาพ มีอาการโรคกระเพาะอาหาร โรคไต ไข้ โรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ โรคไต ปวดขา ปวดเอว ฯลฯ และไม่เคยเข้ารับการตรวจสุขภาพ ถึงแม้จะมีระบบประกันสุขภาพ การบริการรักษาฟรีจากหน่วยงานภาครัฐ แต่คนขับแท็กซี่ยังเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร และยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ จะไม่ยอมเสียเวลาไปดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เช่น การตรวจเช็คสุขภาพ จะทำให้ขาดรายได้ในแต่ละวันตามวิสัยของชาวบ้านจะอดทนจนกว่าร่างกายจะไปไม่ไหวก็จะกลับมาอยู่บ้าน ทำให้ครอบครัวขาดรายได้ในการเลี้ยงดู ดูแลครอบครัว ความเป็นอยู่ของครอบครัวก็จะทุกข์ยากลำบากมากขึ้นอีก

ปัจจุบันชุมชนบ้านหนองพลับได้มีการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มอาชีพในชุมชน และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดี และสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวนำไปสู่เศรษฐกิจชุมชนโดยมีกลุ่มกิจกรรม ดังนี้

- 1.การเย็บผ้าโหล
- 2.การเลี้ยงไก่พันธุ์
- 3.การทอ絲
- 4.การปลูกดอกไม้
- 5.การปลูกผักสวนครัว
- 6.การทำขนม

จากกิจกรรมดังกล่าวชุมชนได้มีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มและมีสมาชิกดำเนินงานร่วมกัน เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริม นำไปสู่การดำรงวิถีชีวิตที่ดีขึ้นของคนขับ ครอบครัวย และชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ

ปัจจุบันชาวบ้านบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และชาวบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ไปจับแท็กซี่รับจ้าง ทั้งในรูปแบบของแท็กซี่ส่วนบุคคล และแท็กซี่บริษัท/สหกรณ์มีจำนวน ดังนี้

บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8

จับแท็กซี่ส่วนบุคคล	23	คัน
จับแท็กซี่บริษัท/สหกรณ์	40	คัน
รวม	63	คัน

บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10

จับแท็กซี่ส่วนบุคคล	23	คัน
จับแท็กซี่บริษัท/สหกรณ์	51	คัน
รวม	74	คัน

จากข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่าชาวบ้านหนองพลับทั้ง 2 หมู่บ้าน ไปรับจ้างจับแท็กซี่ส่วนบุคคลหรือเป็นเจ้าของรถแท็กซี่เอง จำนวน 46 คัน และขับรถแท็กซี่สหกรณ์หรือบริษัทแท็กซี่ จำนวน 91 คัน รวมทั้ง 2 หมู่บ้าน เดินทางไปจับแท็กซี่รับจ้าง 137 คน 81 ครอบครัวย บางครอบครัวจะไปจับแท็กซี่ทั้งพ่อ-ลูก มีจำนวนถึง 3-4 คน บางครอบครัว 3 คน หรือ 2 คน ปัจจุบันชาวบ้านหนองพลับทั้งสองหมู่บ้านเลิกจับแท็กซี่รับจ้างหรืออยู่ในวัยเกษียณมีจำนวน 37 คน โดยกลับมาอยู่บ้านกับครอบครัว และยังช่วยครอบครัวหาอยู่หากิน ตลอดจนหารับจ้างภายในหมู่บ้าน ซึ่งไม่มีสวัสดิการในการดูแลช่วยเหลือคนขับแท็กซี่แต่อย่างใด ทั้งๆที่ถ้ายังอยู่ในช่วงวัยทำงานคนขับแท็กซี่เป็นกลุ่มคนส่วนหนึ่งที่มีส่วนในการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนตลอดมา นอกจากกรณีคนขับแท็กซี่เสียชีวิตก็จะมีกรรวบรวมเงินช่วยเหลือกันเท่านั้น จะเห็นได้ว่าคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับยังขาดระบบสวัสดิการ การดูแลที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนขับแท็กซี่

5.การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่บนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

การเดินทางไปขับแท็กซี่รับจ้างในกรุงเทพมหานครของชาวบ้านบ้านหนองพลับ นับว่าเป็นอาชีพรับจ้างที่มีความอิสระในการทำงานที่จะต้องควบคุมดูแลตนเองในระหว่างช่วงเวลาปฏิบัติหน้าที่ ให้การบริการผู้โดยสาร และในระหว่างที่พักอาศัยอยู่ร่วมกันของคนขับแท็กซี่ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ต้องเดินทางไปขับแท็กซี่รับจ้าง

คนขับแท็กซี่

อาชีพขับแท็กซี่รับจ้าง เป็นอาชีพอิสระ ต้องมีความขยัน อดทน ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว และเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อชีวิตจากภัยอันตรายต่างๆ เช่น การปล้น การจี้ การทำร้ายร่างกายคนขับแท็กซี่เพื่อประสงค์ทรัพย์สิน ตลอดจนกระทั่งผลกระทบเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย เมื่อเดินทางมาหากินในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงที่มีความศิวิไล ชาวบ้านบ้านหนองพลับที่เดินทางไปรับจ้างขับแท็กซี่ลำพังแต่เพียงคนเดียวจะต้องดูแลตนเองในการดำรงชีวิตระหว่างที่ขับแท็กซี่ต้องคำนึง และมีความมุ่งมั่นเพื่อประกอบอาชีพหารายได้ เลี้ยงดูครอบครัว เพื่อลดปัญหาความทุกข์ยาก การเข้ามาพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครจะต้องพักอาศัยกับญาติพี่น้องหรือคนรู้จัก เพื่อนบ้านใกล้เคียง ซึ่งจะเป็นคนกลุ่มเดียวกันที่มีวัฒนธรรมของคนอีสาน การกินการอยู่จะมีการช่วยเหลือ แบ่งปัน เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน จะเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสหรือผู้ที่มาอยู่ก่อน ถ้าหากบางครั้งมีการประพฤติปฏิบัตินอกกลุ่มออกทางก็จะมีกรว่ากล่าวตักเตือน ทุกคนเปรียบเสมือนญาติพี่น้อง จะไม่ถือโทษโกรธกัน โดยยึดมั่นวัฒนธรรมของคนอีสาน

ครอบครัวแท็กซี่

ในอดีตเมื่อสามีเดินทางไปขับแท็กซี่รับจ้าง ภรรยาก็จะหาอยู่หากินตามปกติทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัว ดูแลลูกๆ หลานๆ ปู่ ยา ตา ยาย ช่วยหารายได้เสริม เย็บผ้า เลี้ยงวัว-ควาย และประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่น่าพอใจของสามี และเป็นตัวอย่างที่ดีของลูกหลาน ไม่นำพาครอบครัวให้เป็นภาระของสังคม

แต่ปัจจุบันคนขับแท็กซี่บางคนพาภรรยาเดินทางไปอยู่ด้วย เพื่อช่วยดูแลสามี กลัวสามีเมื่อยล้า มีเมียน้อย ไม่ขับรถ ในกรณีที่ภรรยาต้องไปอยู่ด้วยลูกหลานจะอยู่ในความดูแลของปู่ ยา ตา ยาย ส่วนสัตว์เลี้ยง วัว-ควาย จะขายเพื่อไม่ให้เป็นการระของผู้นำ ผู้แก่ และจะนำเงินไว้ใช้ในการลงทุน ส่วน

หนึ่งจะให้ไว้ใช้จ่ายในการดำรงชีวิตของครอบครัวทางบ้าน เมื่อมีช่องทางหารายได้เสริมก็จะช่วยกันหารายได้ เช่น ขายขนม ขายปิ้งไก่ ส้มตำ ภรรยาบางคนไปรับจ้างเป็นแม่บ้าน(ไปเช้า-เย็นกลับ)บางคนเมื่อดูแลสามีเรียบร้อยแล้วจะไปทำงานนวดแผนไทย นับว่าเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้ที่ดีของภรรยาแท้ก็

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนขับ และครอบครัวแท้ก็ จะยึดมั่นประเพณีปฏิบัติอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมชุมชนของคนอีสานเป็นพื้นฐาน

6.การบริหารจัดการของสหกรณ์/บริษัทรถแท็กซี่และรถแท็กซี่ส่วนบุคคล

การบริหารจัดการรถแท็กซี่รับจ้าง แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1.แท็กซี่สหกรณ์/บริษัท

- สหกรณ์ เป็นการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นสหกรณ์
- บริษัท เป็นการบริหารจัดการโดยระบบนิติบุคคล

การจดทะเบียนเป็นแท็กซี่รับจ้าง จะไม่มีการกำหนดสีของรถ แต่ละบริษัทหรือแต่ละสหกรณ์จะกำหนดสีรถของตัวเอง ใช้สีอะไรก็ได้ แต่ไม่ให้ซ้ำกันเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของตนเอง ยกเว้นสีเขียว-เหลือง และดำเนินการให้คนขับแท็กซี่เช่า ตามระเบียบของแต่ละสหกรณ์หรือแต่ละบริษัทจะกำหนดและตกลงกับผู้เช่า โดยจะต้องจ่ายค่าประกันและมีผู้ค้ำประกันที่เชื่อถือได้ และจะไม่มีระบบสวัสดิการการช่วยเหลือคนขับแท็กซี่แต่อย่างใด ซึ่งไม่มีข้อกฎหมายบังคับในเรื่องนี้ แต่จะมีการช่วยเหลือในกรณีที่คนขับแท็กซี่เสียชีวิตเพียงเท่านั้นโดยไม่มีเงื่อนไข แล้วแต่ละช่วยเหลือกัน นอกจากนี้จะจัดโปรโมชั่นให้กับคนขับแท็กซี่ในกรณีที่ไม่มีวันหยุดทำงาน เช่น ขับแท็กซี่ 1 เดือน ให้ฟรีค่าเช่า 1 วัน หรือให้รางวัลเป็นทองคำหนัก 1 สลึง ถ้าขับแท็กซี่ 1 เดือน ไม่หยุดพักเลย เพื่อเป็นแรงดึงดูดใจของแต่ละบริษัทหรือแต่ละสหกรณ์

2.แท็กซี่ส่วนบุคคล

จากนโยบายของรัฐบาล ประมาณ ปี พ.ศ.2543-2545 ที่สนับสนุนให้คนที่มีความชำนาญเป็นเจ้าของแท็กซี่ส่วนตัวของตนเองได้ โดยซื้อและผ่อนส่งค่างวดจากบริษัทรถยนต์แล้วนำไปจดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่ และรถแท็กซี่ส่วนบุคคลจะกำหนดสีของรถต้องเป็นสีเขียว-เหลืองเท่านั้น การบริหาร

จัดการเจ้าของจะต้องดำเนินการด้วยตนเอง เช่น การจดทะเบียน ตลอดจนการซ่อมบำรุง ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับทางสหกรณ์หรือบริษัทรถแท็กซี่ จะมีเพียงเป็นการขอเข้าร่วมกับศูนย์วิทยุสื่อสารเท่านั้น นอกจากนี้คนขับแท็กซี่ถ้าไม่ซื้อรถจากบริษัทรถยนต์ แต่อาจจะซื้อคาวาน์และผ่อนส่งค่างวดจากบริษัทแท็กซี่ หรือสหกรณ์แท็กซี่ที่ตนเองสังกัดอยู่ก็ได้ ส่วนสีของรถจะเปลี่ยนเป็นสีเขียว-เหลือง หรือสีแดงก็ได้ การบริหารจัดการจะต้องขึ้นอยู่กับรูปแบบของบริษัทหรือสหกรณ์แท็กซี่จนกว่าจะชำระค่างวดรถหมดแล้วถึงจะมีสิทธิ์เป็นเจ้าของรถแท็กซี่

การบริหารจัดการรถแท็กซี่รับจ้างของสหกรณ์/บริษัท มีระเบียบการบริหารจัดการที่ตายตัวส่วนมากจะขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างเจ้าของรถแท็กซี่และคนขับแท็กซี่ที่อยู่ในจุดของความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายสามารถปฏิบัติร่วมกันได้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยการสร้างระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัว และชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ เป็นความพยายามของคนบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มองเห็นความสำคัญของคนขับแท็กซี่ที่ยังขาดการจัดระบบสวัสดิการจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การดำเนินงานของโครงการได้มาถึงจุดสิ้นสุดของกระบวนการศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม ทีมวิจัยมีกระบวนการ วิธีการดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย ตลอดจนปัญหาอุปสรรคระหว่างการทำงานและข้อเสนอแนะ ระยะที่ 1 มีดังนี้

1.ด้านวิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินกิจกรรมของโครงการ ตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงาน ทีมวิจัยได้มีวิธีการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายคนขับแท็กซี่วัยเกษียณวัยทำงาน ครอบครัวแท็กซี่ และชุมชนแท็กซี่ โดยมีขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัยโดยสรุป 4 ช่วงหลักๆ ดังนี้

1.1. ช่วงพัฒนาโครงการ

ช่วงเดือนมกราคม ปี พ.ศ.2555 เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ โดยมี นายปกป้อง ปุโรทกนันท และนายวิเชียร สอนจันทร์ ได้เดินทางมายังบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 พบกับผู้ใหญ่บ้าน นายสมพงษ์ กมลเลิศ ได้มีการพูดคุยถึงวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบัน ซึ่งชาวบ้านหนองพลับได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ไปหารับจ้างขับแท็กซี่เกือบทุกหลังคาเรือน จากนั้นได้มีการพูดคุยถึงสถานการณ์ปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ทั้งปัญหาของครอบครัวและชุมชน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ จึงชักชวนให้ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และได้อธิบายทำความเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ได้รับรู้ในเบื้องต้น และขอเชิญเข้าร่วมประชุมแนวคิดทิศทางงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

วันที่ 20 มกราคม 2555 นายสมพงษ์ กมลเลิศ ผู้ใหญ่บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 พร้อมด้วย นายทองอินทร์ เชื้อเดิม นายรังสรรค์ กมลเลิศ นายสมพงษ์ อาจวงษา และนางบัวผัน สอนศรี เข้าร่วมประชุมแนวคติดิศทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นเศรษฐกิจชุมชนทุ่งกุลาร้องไห้บนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ร่วมกับผู้นำชาวบ้านอีก 7 พื้นที่ ณ มูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอกะหรังวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2555 จัดเวทีระดมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบการรับจ้างขับแท็กซี่ ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธิ์ทราย จังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมกับผู้นำ ชาวบ้าน ซึ่งอดีตเคยรับจ้างขับแท็กซี่และครอบครัวแท็กซี่ โดยมี นายปกป้อง ปุโรทกานนท์ และนายวิเชียร สอนจันทร์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ อธิบายทำความเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเบื้องต้น จากนั้นระดมข้อมูล สถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบ การรับจ้างขับแท็กซี่ โดยการเล่าเรื่องราวจากกลุ่มเป้าหมาย พร้อมค้นหาอาสาสมัครร่วมเป็นทีมวิจัย เพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเบื้องต้น

วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2555 จัดเวทีระดมข้อมูลเพิ่มเติม สถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบการรับจ้างขับแท็กซี่ ทิศทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธิ์ทราย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อระดมข้อมูลเพิ่มเติม และยกร่างโครงการวิจัย โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ผู้นำ ชาวบ้าน คนขับแท็กซี่วัยทำงาน แท็กซี่วัยเกษียณ ครอบครัวแท็กซี่ และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ นายปกป้อง ปุโรทกานนท์ และนายวิเชียร สอนจันทร์ โดยช่วยกันระดมข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมทั้งกำหนดทีมวิจัยของโครงการ จากนั้นยกร่างโครงการ

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2555 ร่วมเวทีถกแถลงโครงการวิจัยระดับ Node ณ ห้องประชุม ณ มูลนิธิประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอกะหรังวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดย นายสมพงษ์ กมลเลิศ และผู้นำ ชาวบ้าน ที่เป็นทีมวิจัยนำร่างโครงการนำเสนอต่อเวทีพิจารณาระดับ Node และมีข้อเสนอให้ปรับเปลี่ยนข้อมูลในส่วนของหลักการและเหตุผลให้สมบูรณ์

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2555 ปรับเพิ่มเติมข้อมูลโครงการวิจัย ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ร่วมกับทีมวิจัยปรับเพิ่มเติมข้อมูลโครงการวิจัยตามข้อเสนอจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับ Node

วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 ร่วมเวทีพิจารณาโครงการของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ ห้อง RN 403 อาคารราชนครินทร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ นำโครงการวิจัยเข้าร่วมเวทีพิจารณา และมีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเริ่มจากชื่อโครงการให้ครอบคลุมทั้งคนขับและครอบครัวแท็กซี่และชุมชน ในส่วนของหลักการและเหตุผลให้ระบุรายละเอียดจำนวนคนขับและครอบครัวแท็กซี่ รวมทั้งข้อมูลจำนวนรถแท็กซี่ส่วนบุคคลและแท็กซี่สาธารณะ

วันที่ 1 มีนาคม 2555 เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ได้แจ้งผลการพิจารณาโครงการวิจัยจากเวทีพิจารณาของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้ทีมวิจัยได้รับรู้และร่วมกันปรับแก้โครงการวิจัยให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น พร้อมทั้งจัดทำแผนการดำเนินงานและงบประมาณของโครงการ ณ ห้องประชุม มุลินีประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2. ช่วงเตรียมความพร้อมของทีมวิจัยและชุมชน

1.2.1. อบรมนักวิจัยทุ่งกุลาร้องไห้

วันที่ 4-5 ตุลาคม 2555 ทีมวิจัยเข้าร่วมอบรมนักวิจัยทุ่งกุลาร้องไห้ ณ มุลินีประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ทีมวิจัยได้รู้และเข้าใจเรื่องแนวคิด หลักการ วิธีการ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเครื่องมือในการศึกษารวบรวมข้อมูลที่สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานของโครงการตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การอบรมเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการตามแผนงานของศูนย์ประสานงานฯ

1.2.2. จัดประชุมทีมวิจัยทบทวนโครงการและแบ่งบทบาทหน้าที่

วันที่ 7 สิงหาคม 2555 ณ ศาลาอเนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อทบทวนเป้าหมายโครงการร่วมกัน และแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน พร้อมทั้งกำหนดแผนงานของโครงการร่วมกับทางศูนย์ประสานงานฯ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน ที่ปรึกษา 2 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 3 คน รวม 20 คน

เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ทบทวนโครงการวิจัย และเป้าหมายของโครงการ ตลอดจนการบริหารจัดการโครงการ การใช้จ่ายงบประมาณและการจัดทำเอกสารการเงิน จากนั้นแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยและวางแผนการดำเนินงานโครงการร่วมกับศูนย์ประสานงานฯ

1.2.3 จัดประชุมชี้แจงโครงการต่อผู้นำและชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน

วันที่ 24 สิงหาคม 2555 ณ ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ที่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้นำและชาวบ้าน 2 โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน ที่ปรึกษา 1 คน ผู้นำ/ชาวบ้าน 2 หมู่บ้าน 50 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 68 คน

โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ เป็นผู้ดำเนินรายการ แนะนำทีมวิจัย อธิบายทำความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แนะนำที่มาของแหล่งงบประมาณสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น)นำเสนอความเป็นมาของโครงการวิจัย หลักการและเหตุผล โจทย์วิจัย วัตถุประสงค์ วิธีการ/กระบวนการศึกษาวิจัย และผลที่คาดว่าจะได้รับ งบประมาณการดำเนินงาน ตลอดจนการบริหารจัดการ มีการติดตามสนับสนุนจากทางศูนย์ประสานงานฯ ให้เป็นไปตามระเบียบของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สามารถตรวจสอบได้

1.2.4 ทีมวิจัยสืบค้นเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

วันที่ 24 ตุลาคม 2555 ณ ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ที่ 10 บ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม ประกอบด้วย ทีมวิจัย 15 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 17 คน

โดยการแบ่งหน้าที่ของทีมนักวิจัยส่วนหนึ่งร่วมเดินทางไปกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ เพื่อสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม และให้ทีมนักวิจัยส่วนหนึ่งสืบค้นข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร จปฐ. กชช 2 ค. และข้อมูลชุมชน และข้อมูลชุมชนจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหาดยาว นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ช่วยค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและนัดหมายนำมาศึกษาร่วมกัน พร้อมทั้งจัดทำเป็นเอกสารใช้เป็นแนวทางในการทำงานของโครงการวิจัย

1.3. ช่วงศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 ทีมวิจัยศึกษาสำรวจบริบทชุมชน 2 หมู่บ้าน

วันที่ 26-27 ตุลาคม 2555 ณ พื้นที่บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 8 พื้นที่บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 และ ณ ศาลาเอนกประสงค์บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาและสำรวจบริบทชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน จากนั้นศึกษาระบบโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มคนในชุมชน พร้อมทั้งศึกษาระบบทรัพยากร การใช้ประโยชน์ ศึกษากระบวนการวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมนักวิจัย 15 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน ผู้รู้ 2 หมู่บ้าน 4 คน รวม 21 คน

โดยในช่วงแรกทีมนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายลงพื้นที่ศึกษาและสำรวจบริบทชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน พร้อมทั้งเก็บข้อมูลพัฒนาการ การใช้ประโยชน์ของแหล่งทรัพยากรและสรุปข้อมูลจัดทำแผนวาดชุมชนภายใน ภายนอกและภาพตัดขวางแสดงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่

ในช่วงที่สอง ศึกษากระบวนการโครงสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน จัดทำผังเครือญาติของแต่ละตระกูลในชุมชน พร้อมทั้งข้อมูล กลุ่มผู้นำ กลุ่มกิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนข้อมูลภูมิปัญญาของชุมชนในแต่ละด้าน รวมทั้งข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชน

จากนั้นนำข้อมูลมาสรุปเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน พร้อมทั้งจัดทำเป็นเอกสาร

1.3.2. จัดเวทีระดมข้อมูลพัฒนาการการขับเคลื่อนจากอดีตถึงปัจจุบัน

วันที่ 18 มีนาคม 2556 ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ที่ 10 บ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อระดมข้อมูลพัฒนาการการขับเคลื่อนจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยมี

ผู้เข้าร่วม คือ ทีมวิจัย 15 คน แท้ก็วัยเกษียณ 10 คน แท้ก็วัยทำงาน 10 คน ผู้นำ/ชาวบ้าน 2 หมู่บ้าน 20 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 58 คน

โดยเป็นการจัดเวทีระดมข้อมูล และกำหนดประเด็นการระดมข้อมูลแบ่งออกเป็นช่วงๆ ตั้งแต่ช่วงแรกเริ่มไปจับแท้ก็ การเปลี่ยนแปลงการจับแท้ก็แต่ละช่วง พร้อมทั้งสถานการณ์ ปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วง

1.3.3 จัดเวทีเสวนา “วิถีชีวิตคนจับแท้ก็บ้านหนองพลับ”

วันที่ 14 สิงหาคม 2556 ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ที่ 10 บ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลวิถีชีวิตคนจับแท้ก็บ้านหนองพลับ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ประกอบด้วย ทีมวิจัย 15 คน แท้ก็วัยเกษียณ 10 คน แท้ก็วัยทำงาน 10 คน ครอบครัวแท้ก็ 10 คน ผู้นำ/ชาวบ้าน 10 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 57 คน

โดยจัดเวทีเสวนาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละส่วนได้มีการเล่าเรื่องราวของตนเอง โดยทีมวิจัย กำหนดประเด็นในการเสวนาของกลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์ ปัญหา และผลกระทบที่ต้องไปปรับจ้ง จับแท้ก็ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนจับแท้ก็วัยทำงาน วัยเกษียณ และครอบครัวแท้ก็ จากนั้น ทีมวิจัยทำหน้าที่บันทึกข้อมูล เพื่อนำเสนอวิถีชีวิตคนจับแท้ก็บ้านหนองพลับ

1.3.4. ทีมวิจัยศึกษาวิถีชีวิตคนจับแท้ก็

วันที่ 17-19 สิงหาคม 2556 ณ ชุมชนบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และชุมชนบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 10 และ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน แท้ก็วัยเกษียณ 10 คน ครอบครัวแท้ก็ 22 คน ผู้นำ/ชาวบ้าน 10 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงาน 2 คน รวม 59 คน

โดยทีมวิจัยได้มีการปรับแผนการทำงานของโครงการที่ทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมายต้องเดินทางไปศึกษาวิถีชีวิตคนจับแท้ก็ ถึงแหล่งที่พักอาศัยของคนจับแท้ก็ ณ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและช่วงระยะเวลาของการทำงาน ทีมวิจัยจึงมีการปรับกระบวนการทำงาน โดยการเก็บข้อมูลและใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลวิถีชีวิตคนจับแท้ก็วัยทำงาน แท้ก็วัยเกษียณ และครอบครัวแท้ก็ จากนั้นนำข้อมูลจากการสำรวจและการสัมภาษณ์นำมาสรุปร่วมกันกับ

ข้อมูล จากการจัดเวทีเสวนาและชุดประสบการณ์จากทีมวิจัยส่วนหนึ่งเป็นอดีตคนขับแท็กซี่ จึงเป็น ข้อมูลวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่ที่มีความสมบูรณ์ในเบื้องต้น

1.4. ช่วงการสรุปวิเคราะห์ข้อมูล และจัดเวทีนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น

1.4.1. ทีมวิจัยสรุปวิเคราะห์ข้อมูล

วันที่ 28 สิงหาคม 2556 ณ ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ที่10 บ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสรุปวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินงานของโครงการ ระยะที่ 1 โดยมีผู้เข้าร่วม ประกอบด้วย ทีมวิจัย 15 คน ที่ปรึกษา 1 คน เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 18 คน

โดยทีมวิจัย ที่ปรึกษา และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ รวบรวมผลการดำเนินงานของโครงการ แล้วสรุปข้อมูลตามกรอบการศึกษา จากนั้นนำฐานคิด แนวคิด หลักของวัฒนธรรมชุมชน วิเคราะห์การดำรงอยู่ของชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้าน และวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจและการทำมาหากิน การผลิตแบบพอเพียงชีพเป็นหลัก และนำแนวคิดสวัสดิการกระแสหลัก สวัสดิการกระแสรอง และสวัสดิการท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการแท็กซี่

1.4.2 จัดเวทีนำเสนอข้อมูล

วันที่ 11 กันยายน 2556 ณ โรงเรียนบ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นของโครงการ โดยมีผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 15 คน แท็กซี่วัยเกษียณ 10 คน แท็กซี่วัยทำงาน 10 คน ครอบครัวแท็กซี่ 10 คน นักเรียน 20 คน ที่ปรึกษา 1 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 78 คน

โดยทีมวิจัยได้มีการเตรียมการก่อนที่จะมีการจัดเวทีนำเสนอข้อมูล ได้มีการประสานงานกับทางคณะครูและผู้บริหาร โรงเรียนบ้านหนองพลับ ขอความร่วมมือในการนำนักเรียนจัดการแสดง นำเสนอวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ จากนั้นทีมวิจัยจัดเตรียมเอกสารประกอบการนำเสนอ

การนำเสนอ ทีมวิจัยนำเสนอภาพรวมของโครงการวิจัย และข้อมูลจากการดำเนินงานในระยะที่ 1 จากนั้น นายปกป้อง ปุโรทกานนท์ สรุปผลการดำเนินโครงการ และข้อเสนอแนะภายหลังสิ้นสุดโครงการ สุดท้ายเป็นการแสดงของนักเรียนสะท้อนถึงวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ เพื่อปลูกจิตสำนึกของลูกหลานแท็กซี่

1.4.3. จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

วันที่ 28 กันยายน 2556 ณ ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ที่ 10 บ้านหนองพลับ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อสรุปข้อมูลจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โดยมีผู้เข้าร่วม คือ ทีมวิจัย 15 คน ที่ปรึกษา 1 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ 2 คน รวม 18 คน

โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ นำเสนอรูปแบบการจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ จากนั้นสรุปรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์ ตามกรอบการศึกษาของโครงการ และให้ทีมวิจัยแต่ละคนรับหน้าที่เขียนเรียบเรียงเพิ่มเติมแต่ละประเด็นให้สมบูรณ์ และมีการนัดหมายทีมวิจัยและเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และเรียบเรียงจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้(Nodeทุ่งกุลาร้องไห้)และส่งต่อไปให้กับ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2. ด้านเนื้อหา

จากวิธีการดำเนินการวิจัยดังกล่าว เกิดผลตามวัตถุประสงค์โดยสรุปดังนี้

2.1 ข้อมูลบริบทชุมชน บ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10

2.2.ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของรถสามล้อและรถแท็กซี่

2.2.1.รถลาก หรือรถเจ๊กในสมัยรัชการที่ 5

ในบรรดายานพาหนะต่างๆ ที่วิ่งอยู่ตามถนนหนทางทั่วไปนั้น เชื่อว่ารถชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากที่สุด ได้แก่ รถสามล้อ ใช้แรงคนถีบ ไม่ใช่เครื่องยนต์ รถสามล้อนี้กล่าวได้อย่างเต็มปากเต็มคำว่า รถสามล้อไทย เพราะคนไทยเป็นต้นคิดประดิษฐ์ขึ้นเป็นครั้งแรก

ก่อนจะเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของรถสามล้อไทย เห็นจะต้องกล่าวถึงเรื่องราวของยานพาหนะชนิดต่างๆ ที่มีในบางกอก ก่อนรถสามล้อสักเล็กน้อย ทั้งนี้หมายถึง รถที่ใช้โดยสารรับส่งผู้คนในกรุงเทพฯ สมัยก่อนรถที่ชาวบางกอกรู้จักกันดีในสมัยแรกก็คือ รถลาก ซึ่งนิยมเรียกกันว่ารถเจ๊ก เพราะกุลิชาวจีนเป็นคนลาก รับจ้างชาวกรุงเทพฯ ทั่วไป

ตามประวัติรถลากนี้เล่ากันว่า รถลากคันแรกนั้นมีขึ้นในประเทศญี่ปุ่น เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2376 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 รถลากจึงได้แพร่หลายเข้ามาถึงกรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2440 โดยแรกทีเดียว พระยาโชฎิก ราชเศรษฐี (พุก) เป็นผู้นำรถลากมาจากเมืองซัวเถา ในจีนแผ่นดินใหญ่ โดยนำขึ้นทูลเกล้าถวาย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวหนึ่งคัน ต่อมารถลากก็เป็นที่นิยมของบรรดาพระบรมวงศานุ วงศ์ แพร่หลายถึงบรรดาขุนนางและประชาชนชาวบางกอกในที่สุด

หลังจากมีรถลาก รถสามล้อแล้วจึงเกิดขึ้นแทนที่ เรื่องของรถสามล้อไทยนั้น เป็นวิวัฒนาการ มาจากรถจักรยานสองล้อนั่นเอง แรกทีเดียวมีรถสองล้อเข้ามาในกรุงเทพฯ ประมาณ ปี พ.ศ. 2427- 2430 โดยรถจักรยานสองล้อที่แรกมีในบางกอกนั้นเป็นรถจักรยานสองล้อประเภทที่ล้อหน้าสูงและ ล้อหลังเล็ก แบบรถจักรยานที่พวกละครสัตว์ใช้กัน ครั้นต่อมารถจักรยานสองล้อจึงได้เปลี่ยนรูปมาเป็น มีสองล้อเท่ากันเหมือนจักรยานสองล้อในปัจจุบัน

รถจักรยานสองล้อ เมื่อครั้งแรกมีในบางกอกนั้นปรากฏว่าเป็นที่นิยมกันมาก โดยเฉพาะ รถจักรยานสองล้อ ซึ่งมีล้อหน้าและล้อหลังเท่ากัน

รถสามล้อแบบที่ไม่เปลี่ยนไปจากของเดิมมากนัก ก็เห็นจะเป็นรถสามล้อพ่วงข้างที่ใช้กันอยู่ใน ภาคใต้ ที่หัวหินนี้ก็มีแล้วพอเลยไปถึงชุมพร สงขลา ภูเก็ตยังมีมากทั่วไป และรู้สึกว่าการนี้จะนิยม นั่งรถสามล้อพ่วงข้างมากกว่ารถสามล้อธรรมดา เพราะความเคยชิน และอีกประการหนึ่งอาจจะรู้สึก สบายด้วยไม่ต้องถูกคนขี่บังคับหน้าอยู่ตลอดเวลา ก็อาจจะเป็นไปได้ สามล้อในภาคใต้ทั่วไปจึงเป็นสามล้อ พ่วงข้างเกือบหมด มีสามล้อแบบภาคอื่นๆอยู่บ้าง ก็ทำมาหากินสู้สามล้อพ่วงข้างไม่ได้

2.2.2. สามล้อยุคปัจจุบัน ที่หาได้ที่จังหวัดนนทบุรีและที่อื่นๆ

ในสมัยนี้เราจะเห็นว่ารถยนต์มีอยู่สองประเภท คือ รถยนต์ส่วนบุคคลกับรถแท็กซี่ สมัยก่อน รถสามล้อส่วนบุคคลก็มีเหมือนกัน คือ ในบรรดาบ้านผู้ที่มีอันจะกินนั้นเขามักจะซื้อสามล้อไว้รับส่ง ลูกหลานไปโรงเรียนหรือไปจ่ายตลาด ไปทำงานก็ตามแต่ โดยจ้างคนขี่สามล้อประจำเหมือนคน กรุงเทพฯ จ้างคนขับรถยนต์นั่นเอง

กรุงเทพฯ สมัยก่อนเต็มไปด้วยสามล้อนับพันๆ คัน เต็มถนนหนทางไปหมด ผู้ที่ขี่รถสามล้อ ส่วนมากมักจะเป็นชาวอีสาน ซึ่งเต็มไปด้วยความขยันและอดทน เมื่ออพยพเข้ามาทำมาหากินใน กรุงเทพฯ ก็มักจะยึดอาชีพขี่รถสามล้อเป็นอย่างแรก ด้วยไม่ต้องใช้สติปัญญาอะไรมากมาย ขอให้

แต่ความอดทนและเข้มแข็งเป็นพอ ปรากฏว่าอาชีพขี้สามล้อเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้อย่างมั่นคง จนกระทั่งสามารถเก็บเงินเก็บทองสะสมไว้ส่งไปให้ญาติพี่น้องเป็นจำนวนมากทุกเดือน ต่อมาเมื่อหลายสิบปีก่อน ทางราชการจึงได้สั่งเด็กสามล้อมิให้วิ่งในถนนกรุงเทพฯต่อไป เพราะการจราจรคับคั่งเกินไป สามล้อคนจึงจึงหายหน้าหายตาไปจากกรุงเทพฯนับแต่นั้นมา แต่ถ้าหากท่านอยาکنั่งรถสามล้อก็ไม่ยากเลย เว้นกรุงเทพมหานครเท่านั้นก็หารถสามล้อนั่งได้ที่จังหวัดนนทบุรี ปากน้ำ หรือจังหวัดอื่นๆทั่วประเทศ

เดี๋ยวนี้กรุงเทพมหานครพบปัญหาใหม่เกี่ยวกับสามล้อเครื่องญี่ปุ่นและรถเมล์เล็ก ซึ่งทำให้เกิดความคับคั่งทางการจราจรให้ไม่ผิดกับสามล้อคนขี่ในสมัยก่อน จนกระทั่งทางการกำลังพิจารณาที่จะเลิกสามล้อเครื่องญี่ปุ่นกันอีกอย่างหนึ่งแล้ว ถ้าเลิกเมื่อไรสามล้อคนขี่ตามต่างจังหวัดก็คงจะหากินฝืดเคืองยิ่งขึ้น เพราะทุกวันนี้ก็ถูกสามล้อเครื่องญี่ปุ่นแย่งผู้โดยสารจนแยกไปตามๆ กันแล้ว น่าวัดกว่าในอนาคตสามล้อไทยหรือสามล้อแรงคนจะหมดไปจากบ้านเมืองเรา ไม่วันใดก็วันหนึ่งอย่างแน่นอน

2.2.3.รถสามล้อเครื่องหรือรถ ตุ๊กตุ๊ก

“รถตุ๊กตุ๊ก” หรือชื่อเรียกทางราชการว่า “รถสามล้อเครื่อง” ที่เราทุกคนรู้จักคุ้นเคยกันดี เริ่มเข้ามาในเมืองไทยครั้งแรกราวๆ ปี 2503 โดยนำเข้าจากหลายประเทศด้วยกัน แต่โดยส่วนใหญ่นำเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่น ยุคแรกๆ รถตุ๊กตุ๊ก มีทั้งยี่ห้อไดฮัทสึ ฮิโน้มาสด้ามิตซูบิชิ ราคาตกคันละประมาณเกือบ 2 หมื่นบาท แต่ปัจจุบันราคาขยับขึ้นไปถึงหลักแสนแล้ว และเหลือเพียงยี่ห้อเดียวเท่านั้น คือ “ไดฮัทสึ”

รถตุ๊กตุ๊กในสมัยก่อน มีทางให้ผู้โดยสารขึ้นลง 2 ด้าน แต่ต่อมาเพื่อความปลอดภัยของผู้โดยสารเลยกำหนดให้เปิดทางขึ้นลงด้านขวาของตัวรถ เหลือทางขึ้นลงเพียงด้านเดียว แต่กว่าจะมาเป็นรถตุ๊กตุ๊กได้อย่างทุกวันนี้ มีวิวัฒนาการจากการนำรถสามล้อเครื่องกระบะบรรทุกจากญี่ปุ่นเข้ามาดัดแปลง โดยเอามาต่อหลังคาเพิ่มไว้สำหรับนั่งโดยสารและขนของได้ แต่ในปี พ.ศ. 2508 รถตุ๊กตุ๊กก็เกือบจะต้องอันตรายหายไประหว่างเมืองไทย เพราะทางราชการเตรียมจะยกเลิก โดยเห็นว่าเป็นรถที่มีกำลังแรงม้าต่ำ เล่นช้า เกะกะ กีดขวางทางจราจร แต่สุดท้ายก็สามารถต่อสู้ยืนหยัดอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ เป็นเวลาเกือบ 50 ปีแล้ว อย่างไรก็ตามปัจจุบันรถตุ๊กตุ๊กยังถือเป็นรถที่ต้องถูกจำกัดจำนวน โดยปี พ.ศ. 2530 ทางราชการก็ออกกฎหมายจดทะเบียนรถตุ๊กตุ๊กรับจ้างเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และนครราชสีมา แต่อนุโลมให้กับรถตุ๊กตุ๊กส่วนบุคคลที่นำไปประยุกต์ใช้งานเฉพาะอย่างได้

ทำให้ปัจจุบันมีรถตุ๊กตุ๊กที่วิ่งอยู่บนท้องถนนในกรุงเทพฯ รวมกันประมาณ 7,405 คันเท่านั้น และถ้ารวมๆ กันทั้งประเทศจะมีรถตุ๊กตุ๊กที่วิ่งอยู่ประมาณ 3 หมื่นกว่าคัน นอกจากคนไทยจะเริ่มประกอบรถตุ๊กตุ๊กใช้ในประเทศตัวเองแล้ว ยังผลิตเพื่อส่งออกไปประเทศอื่นๆ ด้วย อาทิ อินเดีย ศรีลังกา สิงคโปร์ สร้างรายได้ให้กับประเทศปีละหลายร้อยล้านบาททีเดียว แถมยังกลายเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยอีกด้วย

ที่มาของชื่อเรียก “ตุ๊กตุ๊ก” เพราะเดิมทีชาวต่างชาติที่มาเที่ยวเมืองไทยไม่รู้จะเรียกรถสามล้อเครื่องว่าอะไร เลยอาศัยเรียกชื่อตามเสียงท่อไอเสียของรถ กลายเป็นชื่อ “รถตุ๊กตุ๊ก” ติดปากมาจนถึงวันนี้

2.2.4. ประวัติและวิวัฒนาการของแท็กซี่จากอดีตถึงปัจจุบัน

รถแท็กซี่เมืองไทยมีวิวัฒนาการที่น่าสนใจไม่น้อย คุณเทพฯ ทับทอง ได้เขียนเล่าไว้ว่า คำว่า “แท็กซี่” เพิ่งจะได้ยินเมื่อ 20-30 ปี ที่ผ่านมานี้เองแต่ก่อน ชาวพระนครเรียกรถแท็กซี่ว่า “รถไมล์” เมื่อราว พ.ศ. 2467-2468 พระยาเทพหัสดิน ณ อยุธยา (ผาด) เป็นผู้เริ่มกำหนดแท็กซี่ครั้งแรกในเมืองไทย โดยนำเอารถยี่ห้อออสตินขนาดเล็กออกมาวิ่งรับจ้าง โดยคิดป้ายรับจ้างไว้ข้างหน้า ข้างหลังของตัวรถ ซึ่งคนขับรถในสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นพวกทหารอาสา หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สำหรับค่าโดยสารคิดเป็นไมล์ โดยคิดไมล์ละ 15 สตางค์ ซึ่งนับว่าแพงมากเมื่อเทียบราคากับค่าโดยสารในปัจจุบัน รถแท็กซี่ในสมัยบุกเบิกใหม่ๆ นั้นมีอยู่เพียง 14 คันในปี 2469 แต่ถึงมีจำนวนน้อยก็ประสบปัญหาการขาดทุนจนต้องเลิกกิจการ ซึ่งก็อาจเป็นไปได้ว่าค่าโดยสารแพง ผู้ใช้บริการยังไม่คุ้นเคยจึงไม่ยอมนั่ง ประกอบกับกรุงเทพฯ ยังมีขนาดเล็ก และมีรถรับจ้างอื่นๆ เช่น รถเจ๊กมีอยู่มาก และราคาถูก หลังจากเลิกกิจการไปแล้ว กรุงเทพฯ ก็ไม่มีรถแท็กซี่อีกเลย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2490 มีผู้นำรถยนต์นั่งมาให้บริการในลักษณะรถแท็กซี่ ซึ่งได้รับความนิยมจนมีการจัดตั้งเป็นบริษัทเดินรถแท็กซี่ขึ้นมาใน 3-4 ปีต่อมา โดยคิดค่าโดยสารกิโลเมตรละ 2 บาท รถที่นำมาบริการในช่วงนั้น เป็นรถยี่ห้อเรโนลต์เครื่องท้ายคันเล็กๆ คุณเทพฯ ทับทอง บอกว่าคนกรุงเทพฯ สมัยนั้นเรียกแท็กซี่ว่า “เรโนลต์” ซึ่งเป็นจุดเริ่มความสำเร็จของการเดินรถแท็กซี่ เพราะเป็นที่นิยมของคนทั่วไป เนื่องจากยังมีจำนวนน้อย คนนิยมนั่ง สะดวก รวดเร็วกว่ารถจักรยานสามล้อถีบ ซึ่งมีหูกหุมในยุคนั้น ด้วยเหตุนี้ทำให้อาชีพขับรถแท็กซี่เป็นที่ฮือฮา

มีผู้นำรถเก๋งไปทำเป็นรถแท็กซี่กันมาก จนระบาคไปต่างจังหวัดจนต้องมีการควบคุมกำหนดจำนวนรถมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับรถที่นำมาเป็นรถแท็กซี่นั้น หลังจากเรโนลต์เริ่มเสื่อมสภาพไปตาม

อายุการใช้งานแล้ว ได้มีการนำรถออกสดินแวนสองประตูสีเทามาใช้แทน ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นรถคันคันบลูเปิด หรือรถแก๊งอีโน เครื่องท้ายตามกำลังทรัพย์ของแต่ละบริษัท จนกระทั่งเป็นรถโตโยต้า รดแลนเซอร์แซมปีเนื่องจากรถแท็กซี่นั้นบุคคลธรรมดาอาจเป็นเจ้าของได้ บางครั้งจึงอาจพบเห็นรถแท็กซี่ที่ใช้รถฮอนด้าหรือรถเปอร์โยต์นำมาเป็นรถแท็กซี่ด้วย สำหรับรถแท็กซี่ในเมืองไทยในปัจจุบันเป็นรถปรับอากาศ ดิคมิเตอร์และมีวิทยุสื่อสาร

สำหรับแท็กซี่มิเตอร์นั้น จริงๆ แล้วไทยเริ่มนำมาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 แต่ไม่มีการบังคับเหมือนในปัจจุบัน ต่อมาเมื่อมีการยกเลิกหั้นมาชำระค่าโดยสารด้วยการต่อรองตามความพอใจของไซเฟอร์และผู้โดยสารแทน แต่เมื่อสภาพการจราจรในกรุงเทพฯ เริ่มติดขัด การต่อรองจึงไม่เอื้ออำนวยเพราะยังทำให้จราจรติดขัดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะชั่วโมงเร่งด่วน กรมการขนส่งทางบกในฐานะผู้ควบคุมระบบบริการขนส่งสาธารณะ จึงเปลี่ยนมาใช้ระบบมิเตอร์ที่มีการกำหนดอัตราค่าโดยสารที่มีความเหมาะสมและยุติธรรมโดยเริ่มตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

การโดยสารรถแท็กซี่ ค่าโดยสารจะเป็นดังนี้	
ช่วงกิโลเมตร	ค่าโดยสาร
0-2	35 บาท
2-12	4.50 บาท/กิโลเมตร
12-20	5 บาท/กิโลเมตร
20 ขึ้นไป	5.50 บาท/กิโลเมตร

ในกรณีที่รถจอดหรือเคลื่อนที่ได้ไม่เกิน 6 กิโลเมตร/ชั่วโมง มิเตอร์เวลาจะเดิน อัตราค่าโดยสาร 1.25 บาท/นาที แต่ต่อมาในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 ได้มีการปรับอัตราค่าโดยสารแท็กซี่ขึ้น โดยอัตราค่าโดยสารใหม่คือ

กิโลเมตรที่	ค่าโดยสาร
0-1	35 บาท
2-12	5 บาท/กิโลเมตร
12-20	5.50 บาท/กิโลเมตร
20 -40	6 บาท/กิโลเมตร
40-60	6.50 บาท/กิโลเมตร
60-80	7.50 บาท/กิโลเมตร
80 ขึ้นไป	8.50 บาท/กิโลเมตร

ในกรณีที่รถจอดหรือเคลื่อนที่ได้ไม่เกิน 6 กิโลเมตร/ชั่วโมง มิเตอร์เวลาจะเดิน อัตราค่าโดยสาร 1.50 บาท/นาที มิเตอร์จะขยับทีละ 2 บาท โดยการคิดค่าโดยสารนั้น จะคิดแยกเป็นส่วนๆ (ส่วนของระยะทาง และส่วนของเวลา) ส่วนของระยะทาง มิเตอร์คำนวณค่าโดยสารได้เท่าไรจะปัดขึ้นเป็นจำนวนเต็มที่อยู่ถัดขึ้นไป (เช่น คำนวณได้ 47.75 บาท ก็จะปัดขึ้นเป็น 49 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเต็มที่อยู่ถัดไป) ส่วนของมิเตอร์เวลามิเตอร์เวลาคำนวณค่าโดยสารได้เท่าไร จะปัดลงเป็นจำนวนเต็มที่อยู่ลงมา(เช่น มิเตอร์เวลาเดินไปได้ 3.75 บาท ก็จะปัดทิ้งเป็น 2 บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่อยู่ถัดลงมา)

แท็กซี่ในประเทศไทย ปัจจุบัน มีอายุการวิ่งบนท้องถนน 9 ปี แต่รุ่นก่อนๆ สามารถวิ่งได้ 12 ปีแล้ว เพิ่งลดเพดานหรือ 9 ปี เมื่อไม่นานมานี้ แต่ยกเว้นแท็กซี่สีเหลือง-ดำ ซึ่งเป็นแท็กซี่รุ่นเก่า ประมาณ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งสามารถวิ่งเป็นแท็กซี่บนท้องถนนได้ต่อไปเรื่อยๆ เนื่องจากไม่มีการจำกัดอายุการใช้งานเป็นแท็กซี่แต่อย่างใด

2.3. พัฒนาการการขับรถแท็กซี่จากอดีตถึงปัจจุบัน

ชุมชนบ้านหนองพลับ และบ้านหนองพลับใหม่ในอดีตจะเป็นชุมชนเดียวกัน ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านทำนาเป็นอาชีพหลัก เลี้ยงวัว-ควาย และรับจ้างทั่วไป การทำนาจะต้องพึ่งพาธรรมชาติ รอฟ้าฝนแต่เพียงอย่างเดียว บางปีแห้งแล้ง ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อการลงทุน ไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวให้มีความสุขได้ นอกจากนี้แล้วภายในชุมชนไม่มีอาชีพเสริมที่จะนำมาสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างทุกข์ยากลำบาก ไม่สามารถสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตได้ ลูกหลานเกิดใหม่ไม่มีอนาคต จึงมีความคิดที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยการตัดสินใจเดินทางไปหารับจ้างขับรถแท็กซี่

ในกรุงเทพมหานครที่ไม่ต้องใช้ความรู้ มีแต่กำลังและความอดทน ความขยัน ถ้าไปหารับจ้างอาชีพประเภทอื่นๆจะต้องไปในช่วงฤดูกาลของอาชีพนั้นๆ นอกจากนี้มีเพื่อนบ้านไปรับจ้างขับแท็กซี่ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอนาคตที่สดใสและมีความหวัง

ชาวบ้านหนองพลับเริ่มไปรับจ้างในกรุงเทพมหานคร ก่อนปี พ.ศ.2500 โดยมี นายพรมมา สัตย์ชา นายทัด ผานัด นายแหลว ชินศรี นายสุข บัวพัน โพน และ นายไข ศรีคำมี เป็นชาวบ้านกลุ่มแรกไปรับจ้างขี่รถสามล้อ การเดินทางในช่วงนั้นเดินทางไปขึ้นรถไฟที่จังหวัดสุรินทร์ ถึงสถานีหัวลำโพง กรุงเทพมหานคร และไปพักอยู่กับเพื่อนบ้านที่ซอยมังกร วัดพลับพลาชัย ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ซึ่งแหล่งที่พักอาศัยนอกจากซอยมังกร กลุ่มคนขับแท็กซี่จะพักที่ซอยนาคนำรุง ลีแยกแม่น้ำศรีเขตป้อมปราบ หลังจากพักผ่อนจากการเดินทางได้ 1 คืน รุ่งเช้าเพื่อนบ้านที่พักอยู่ด้วยกันพาไปรู้จักกับเจ้าแก้วเจ้าของอุ้ง เพื่อเช่าสามล้อถีบ ค่าเช่าวันละ 5 บาท มีรายได้วันละ 30บาท-40บาท ปรากฏว่าเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้อย่างมั่นคง สามารถเก็บเงินสะสมไปช่วยเหลือครอบครัวได้ เมื่อรับจ้างขี่สามล้ออยู่ได้ประมาณ 2-3 เดือน ก็จะเดินทางกลับบ้านเมื่อถึงฤดูกาลทำนา

ต่อมาเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2500 มี นายสม สายสีโส นายสุดตา ชินศรี ร่วมเดินทางไปด้วย ช่วงนี้การเดินทางไปกรุงเทพมหานครสะดวกขึ้น จะเดินทางโดยรถโดยสาร บริษัทขนส่ง สายยโสธร-สุวรรณภูมิ-กรุงเทพฯ ไปอาศัยอยู่กับเพื่อนบ้านที่มาอยู่ก่อนและรับจ้างขี่สามล้อ ต่อมาทางราชการมีคำสั่งห้ามสามล้อคนขี่เข้ามาวิ่งในถนนกรุงเทพมหานครอีกต่อไป ชาวบ้านหนองพลับจึงได้ปรับเปลี่ยนมาขับสามล้อเครื่อง หรือที่เรียกว่า รถตุ๊กตุ๊ก ค่าเช่ารถวันละ 25บาท-30บาท รายได้จากการขับสามล้อเครื่อง ประมาณวันละ 100 บาท หักค่าเช่ารถ 30 บาท ค่าน้ำมัน 10 บาท จะมีเงินเหลือประมาณวันละ 60 บาท ส่วนมากจะมีเงินเหลือเก็บสะสมส่งไปช่วยเหลือครอบครัว การรับจ้างขับสามล้อเครื่องเป็นที่นิยมของชาวบ้านหนองพลับ เพราะไม่ต้องใช้แรงขี่สามล้อ ต่อมาทางราชการห้ามจดทะเบียนรถสามล้อเครื่อง หรือรถตุ๊กตุ๊กรับจ้างเพิ่มขึ้นอีก

ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ.2520 ชาวบ้านหนองพลับเดินทางมารับจ้างขับรถมากขึ้น โดยมี นายเลียบ ผานัด นายทอง อาจงษา นายบุญทรัพย์ คำสงค์ นายจรินทร์ กมลเลิศ นายทองอินทร์ คุ้มสุข และนายไหม สีสายโส การรับจ้างขับรถในช่วงนี้เป็นรถแท็กซี่ธรรมดา เครื่องยนต์เบนซิน เกียร์พวงมาลัย ไม่มีมิเตอร์ ไม่มีแอร์ ค่าเช่ารถ 75 บาท/วัน ค่าน้ำมัน 50 บาท/วัน(น้ำมันเบนซินลิตรละ 3 บาท) รายได้ประมาณ 300 บาท/วัน ส่วนเรื่องที่พักอาศัยอยู่รวมกัน เสียค่าเช่าห้องพักวันละ 10 บาท

แต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยนมาใช้ระบบมิเตอร์ที่มีการกำหนดอัตราค่าโดยสาร โดยไม่ต้องมีการต่อรองกับผู้โดยสารทำให้มีความเหมาะสมยุติธรรม

ช่วงประมาณปี พ.ศ.2534-2555 ชาวบ้านหนองพลับเดินทางไปรับจ้างขับรถแท็กซี่มากขึ้นเรื่อยๆ เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพอิสระที่สร้างรายได้ดูแลครอบครัวทางบ้านได้เป็นอย่างดี และแท็กซี่ในช่วงนี้เป็นรถแท็กซี่มิเตอร์ ดิดแอร์ มีวิทยุสื่อสารประจำรถทุกคัน มีศูนย์วิทยุของแต่ละสหกรณ์ และมีสถานีวิทยุสื่อสาร สวพ.91 และ จส.100 เป็นศูนย์สื่อสารรายงานจราจร แจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย และติดต่อกับคนขับรถแท็กซี่ตลอด 24 ชั่วโมง การบริหารจัดการโดยบริษัทหรือสหกรณ์ มีระเบียบกฎเกณฑ์ สภาพรถที่จะนำมาจดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่ต้องเป็นรถยนต์ที่มีกำลังเครื่องยนต์ตั้งแต่ 1,600 CC ขึ้นไป อายุการใช้งาน อดีตกำหนดระยะเวลาการใช้งานไว้ 12 ปี แต่ในปัจจุบันเหลืออยู่ที่ 9 ปี เพื่อความปลอดภัยของคนขับและผู้โดยสาร รถแท็กซี่มิเตอร์จะเป็นรถยนต์รุ่นที่ทันสมัย ติดตั้งระบบแก๊ส LPG และ NGV ค่าเช่าวันละ 500 บาท(รถเก่า) ถ้าเป็นรถแท็กซี่รุ่นใหม่ ค่าเช่าวันละ 550 บาท กะเดี๋ยวทำให้ผู้โดยสารนิยมใช้บริการรถแท็กซี่มิเตอร์มีเพิ่มมากขึ้น

การปรับเปลี่ยนประเภทรถรับจ้างที่เกิดขึ้นจากกฎระเบียบของทางราชการในแต่ละช่วงเวลา เจ้าของรถหรือเจ้าของรถจะมีการดำเนินการไว้ก่อนล่วงหน้าเพื่อรองรับผู้เช่ารถรับจ้างนำไปบริการผู้โดยสาร

ประมาณปี พ.ศ.2543-2545 ในช่วงรัฐบาล ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายสนับสนุนให้คนที่มีความยากจนเป็นเจ้าของแท็กซี่เป็นของตนเองได้ และในช่วงนี้ชาวบ้านหนองพลับโดยมี นายเลียบ ผานัด ไปซื้อรถและนำไปจดทะเบียนเป็นแท็กซี่ส่วนบุคคล สาเหตุเพราะหารถเช่าขับยาก และพอจะมีเงินคาวน และขอกู้ยืมเงินจากธนาคาร ธกส. นำมาสมทบเพิ่มเติม นับว่าเป็นรถแท็กซี่มิเตอร์ส่วนบุคคลคันแรกของบ้านหนองพลับ จากนโยบายดังกล่าวทำให้ชาวบ้านหนองพลับหลายคนมีแท็กซี่เป็นของตนเอง โดยการซื้อคาวนและผ่อนชำระค่างวดกับทางสหกรณ์หรือบริษัทแท็กซี่ หรือซื้อคาวนและผ่อนส่งค่างวดกับทางบริษัทรถยนต์ แล้วนำมาจดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่ส่วนบุคคล อายุการใช้งานของรถแท็กซี่รับจ้าง กำหนดระยะเวลาไว้เพียง 9 ปี เท่านั้น ต้องเปลี่ยนรถและจดทะเบียนใหม่ เป็นเหตุให้ชาวบ้านหนองพลับบางคนไม่มีเงินคาวนที่จะเปลี่ยนรถคันใหม่ได้ ปัจจุบันชาวบ้านหนองพลับทั้ง 2 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีรถแท็กซี่เป็นของตนเองจำนวน 83 คัน การมีรถแท็กซี่เป็นของตนเองต้องมีการส่งเงินค่างวด และจะต้องรับผิดชอบในการ

ซ่อมบำรุง หรือเกิดอุบัติเหตุหรือเกิดอุบัติเหตุในกรณีเฉี่ยวชน ถ้าเป็นฝ่ายผิดจะต้องรับผิดชอบลงทุนซ่อมเอง และไม่มีรถสำรองที่จะขับรับจ้างหารายได้ ปัจจุบันนี้มีเพื่อนบ้านเปิดอู่รถซ่อมรถยนต์ให้กับพี่น้องของตนเองอยู่ 2 แห่ง คือ อู่หมื่นเซอร์วิส อยู่ที่บ้านกรวย ไทรน้อย และอู่วรสิทธิ์เซอร์วิส อยู่ใกล้กับวัดเฉลิมพระเกียรติ เขตถนนบุรี

2.4.วิถีชีวิตคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ

การดำรงชีวิตของชาวบ้านบ้านหนองพลับ ประสบกับปัญหาในการทำมาหากิน การทำนาของชาวบ้านต้องพึ่งพาธรรมชาติ ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มกับการลงทุน ไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ และภายในชุมชนไม่มีอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้นำมาทดแทน จึงมีความคิดเพื่อแก้ไขปัญหาความอยู่รอดของครอบครัว จึงเดินทางมุ่งหน้าเดินทางสู่กรุงเทพมหานครเพื่อรับจ้างขับรถสามล้อ ก่อนปี พ.ศ. 2500 ตามแบบอย่างเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น บ้านดงหมากไฟและบ้านหมากยาง จากการรับจ้างขับรถสามล้อ นับว่าเป็นอาชีพรับจ้างที่ทำรายได้ให้อย่างมั่นคง สามารถเก็บเงินสะสมส่งไปดูแลครอบครัวและญาติพี่น้องทางบ้านได้เป็นอย่างดี

การเริ่มเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อรับจ้างขับรถสามล้อของชาวบ้านหนองพลับในช่วงแรกจากนั้นได้มีการปรับเปลี่ยน ประเภทรถรับจ้างตามสถานการณ์ของระบบการจราจรของกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามกฎระเบียบของหน่วยงานทางราชการในแต่ละช่วง จากรับจ้างขับรถสามล้อ ต่อมาปรับเปลี่ยนเป็นสามล้อเครื่องหรือรถตุ๊กตุ๊ก รถแท็กซี่ธรรมดาไม่มีมิเตอร์ และต่อมาปรับเปลี่ยนเป็นแท็กซี่มิเตอร์ที่มีระบบการบริหารจัดการโดยสหกรณ์หรือบริษัทแท็กซี่และแท็กซี่ส่วนบุคคล

ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2534-2535 ชาวบ้านหนองพลับ ได้เดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อรับจ้างขับรถแท็กซี่มากขึ้น จะเดินทางภายหลังจากสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนหรือเดือนธันวาคม ก่อนการเดินทางชาวบ้านหนองพลับจะมีการเตรียมตัว โดยการประสานหรือติดต่อแหล่งที่พักอาศัยของกลุ่มคนขับแท็กซี่ เช่น ที่ซอยมังกร(เขาวราช) วงเวียน 22 กรกฎาคม เขตป้อมปราบ หัวขวาง รongเมือง บางโพธิ์ อรุณย์ และบางกรวย ไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี จากนั้นเตรียมเสื้อผ้าสารหรือข้าวเหนียว ประมาณ 2 ถัง ปลาแดก ปลาแห้ง เพื่อนำไปฝากญาติพี่น้องที่จะไปพักอาศัยอยู่ด้วยกัน ตรวจสอบเอกสาร เช่น บัตรประจำตัวประชาชน ใบอนุญาตขับรถยนต์

นอกจากนี้แล้วต้องเตรียมเงินติดตัว เป็นค่าเดินทาง ค่าอาหารระหว่างการเดินทางประมาณ 500 บาท เงินค่าประกันรถ 1,000 บาท และเงินสำรองติดตัวไว้ใช้จ่าย ประมาณ 500 บาท รวมแล้วในการเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร อย่างน้อยจะต้องมีเงิน ประมาณ 2,000 บาท ในส่วนของครอบครัวที่ต้องอยู่ทางบ้าน ภรรยาจะต้องทำหน้าที่ดูแลลูกๆ ปู่ ย่า ตา ยาย และเลี้ยงวัว-ควาย ทอเสื้อ ทอผ้า และหารับจ้างภายในหมู่บ้าน เพื่อเป็นรายได้เสริม

การเดินทางไปรับจ้างขับรถแท็กซี่ในกรุงเทพมหานคร ในอดีตจะเดินทางโดยรถไฟมาขึ้นรถไฟที่จังหวัดสุรินทร์ และสิ้นสุดที่สถานีหัวลำโพง ปัจจุบันการเดินทางของชาวบ้านหนองพลับจะอาศัยการเดินทางโดยรถยนต์ มีรถบัสรับจ้างวิ่งรับส่งชาวบ้านจากหมู่บ้านหนองพลับและหมู่บ้านใกล้เคียง เมื่อเดินทางถึงกรุงเทพมหานครแล้วญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่ได้ติดต่อเอาไว้แล้วจะมารับพาเข้าบ้านพักอาศัย ซึ่งได้มีการจัดเตรียมห้องพักเอาไว้ก่อนแล้ว และจะมีการเลี้ยงต้อนรับแสดงความยินดีให้กับน้องใหม่จะดูแลจนกว่ามีรถแท็กซี่ขับ

ในระหว่างที่พักอยู่ในกรุงเทพมหานครเพื่อรอขับแท็กซี่ ระหว่างนี้จะมีการพาไปแนะนำทำความรู้จักกับเจ้าแก็ หรือเจ้าของรถแท็กซี่ ถ้ามีรถแท็กซี่ว่างก็จะทำสัญญา จ่ายค่าประกัน และได้ขับแท็กซี่ในวันนั้นเลย ถ้าหากไม่มีรถแท็กซี่ว่างก็ต้องรอเป็นอะไรมาก เมื่อพักอาศัยอยู่ด้วยกันนานหลายวัน ยังไม่มีรถแท็กซี่ว่างให้ขับ เพื่อนๆที่พักอยู่ด้วยกันก็จะเช่ารถแท็กซี่เอามาให้ขับเพื่อหารายได้ ซึ่งคนขับแท็กซี่จะเรียกว่า “ปล่อยผี” แต่ในปัจจุบันจำนวนรถแท็กซี่มีมากขึ้นที่มีการบริหารจัดการในรูปแบบของสหกรณ์แท็กซี่ บริษัทแท็กซี่ และแท็กซี่ส่วนบุคคล ในกรณีที่มิเตอร์พี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่สนิท มีรถแท็กซี่ส่วนบุคคลให้เช่า ก็ไม่ต้องไปเช่ารถแท็กซี่กับทางบริษัทหรือสหกรณ์ และไม่ต้องจ่ายเงินค่าค่าประกัน

วิถีชีวิตของคนขับแท็กซี่จะต้องตื่นแต่เช้า ในอดีตจะต้องไปรับรถเวลา 06.00 น. และนำรถไปส่งเวลา 15.00 น. หรือ 16.00 น. แต่ต้องไม่เกินเวลา 17.00 น. แต่ปัจจุบันคนขับแท็กซี่เริ่มออกหากินตั้งแต่เวลา 04.00 น. หรือ 05.00 น. เมื่อรับรถแล้วจะขับรถไปตามสถานที่ที่ตนเองเคยไปรับผู้โดยสารเป็นประจำ รถแท็กซี่รับจ้างจะขับตระเวนหารับผู้โดยสารตามเส้นทางในเขตพื้นที่ไหนก็ได้ แต่ห้ามเข้าเขตพื้นที่ของฐานทัพอากาศ เมื่อถึงเวลา 16.00 น. หหมดเวลาเช่ารถกะแรก การขับรถแท็กซี่จะมี 2 ช่วงเวลา หรือ 2 กะ กะแรกจะเป็นเวลา 04.00 น.– 16.00 น. กะที่สองจะเป็นเวลา 17.00-05.00 น. กำหนดเวลาอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของแต่ละบริษัทหรือสหกรณ์ ตามที่คนขับแท็กซี่

สังกัดอยู่ คนขับแท็กซี่ใช้เวลาหากินอยู่บนรถประมาณวันละ 12 ชั่วโมง เป็นอย่างน้อย โดยไม่มีวันหยุด ในอดีตถ้าคนขับแท็กซี่หยุดกิน 3 วัน จะหมดสิทธิ์ที่จะมาขับรถแท็กซี่คันเดิม บริษัทหรือสหกรณ์จะให้คนอื่นเช่าต่อ แต่ปัจจุบันรถแท็กซี่มีจำนวนมาก ทางบริษัทหรือสหกรณ์จัดโปรโมชั่นให้กับผู้เช่ารถแท็กซี่เพื่อเป็นแรงจูงใจ หรือโปรโมชั่นในการบริการของแต่ละบริษัทหรือสหกรณ์ เช่น คนขับรถแท็กซี่เมื่อขับได้ 7 วัน หรือ 10 วัน โดยไม่มีวันหยุด ทางบริษัทหรือสหกรณ์จะให้ขับฟรี 1 วัน โดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า คนขับแท็กซี่จะมีรายได้เหลือจากที่หักค่าใช้จ่ายต่อวัน เช่น ค่าแก๊ส 400 บาท ค่าค่าเช่ารถ 500 บาท ค่าอาหารและเครื่องดื่มประเภทชูกำลัง 300 บาท ค่าจ้างรถ 30 บาท จะมีรายได้เหลือประมาณ 1,000-1,500 บาท ต่อวัน แต่ต้องจ่ายค่าเช่าบ้านในกรณีที่ทางอู่รถไม่มีสวัสดิการให้ การเช่าบ้านพักของคนขับแท็กซี่ ถ้าเช่าบ้านเป็นหลัง ราคาเช่า 2,000 บาท หรือ 3,000 บาท แล้วแบ่งกัน ในเขตบางกรวย-ไทรน้อย ค่าเช่าบ้านหลังละ 3,500 บาท พักอาศัยอยู่รวมกัน 5 คน ถ้าในเขตพื้นที่ที่มีความเจริญ เช่น เขตห้วยขวาง ราคาเช่าบ้านหลังละ 10,000 บาท/เดือน เมื่อหักค่าใช้จ่ายและค่าเช่าบ้านแล้ว คนขับแท็กซี่จะมีรายได้โดยประมาณจะอยู่ที่ 20,000-30,000 บาทต่อเดือน ส่งไปดูแลครอบครัวทางบ้าน ซึ่งแหล่งที่พักอาศัยของคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับในอดีตจะพักอาศัยอยู่ที่ซอยมังกร วัดพลับพลาชัย ซอยนาคนำรุ่ง ลีแยกแม่น้ำศรี เขตป้อมปราบ แต่ปัจจุบันชาวบ้านหนองพลับเดินทางมาขับแท็กซี่มีจำนวนมากขึ้น จึงมีการขยายขยายแหล่งที่พักอาศัย เช่น เขตห้วยขวาง อรุณย์ (นนทบุรี) ไทรน้อย(นนทบุรี) รongเมือง บางโพ เขาราช ตามที่ตั้งของอู่รถหรือบริษัทรถแท็กซี่

เมื่อถึงเวลา 16.00 น. หมดเวลาจะแรก คนขับแท็กซี่จะต้องนำรถไปล้างก่อนที่จะขับไปส่งอู่รถหรือบริษัท เพื่อเปลี่ยนให้กับคนขับกะต่อไป ในระหว่างเส้นทางไปส่งรถที่อู่ ถ้ามีผู้โดยสารใช้บริการก็จะจอดรับถ้าไปเส้นทางเดียวกัน เมื่อส่งรถแท็กซี่แล้วกลับถึงที่พักจะมีการสังสรรค์กันบ้าง บางคนก็เล่นไพ่ ตีไก่ ซ้อมไก่ เล่นสนุกเกอร์ภายในที่พักอาศัย ส่วนในช่วงวันหยุดซึ่งไม่ได้มีการกำหนดที่แน่นอนก็จะพักผ่อนอยู่กับที่พัก จากการเมื่อยล้าหรือเดินทางไปเยี่ยมเยือนเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องที่กระจ่ายกันอยู่แต่ละสถานที่ หรือประกอบอาหารรับประทานร่วมกัน เพื่อผ่อนคลายความคิดถึงครอบครัวทางบ้าน และพูดคุยแลกเปลี่ยนการทำมาหากินจากการขับแท็กซี่และทุกข์สุขทางบ้าน

การไปขับแท็กซี่ของชาวบ้านบ้านหนองพลับ ในช่วงแรกจะเดินทางไปคนเดียว พอมีช่องทางในการหารายได้ก็จะพาภรรยาไปอยู่ด้วย เช่น ขายขนม ปิ้งไก่ ส้มตำ หรือรับจ้างเป็นแม่บ้าน นอกจากนี้ไปทำงานนวดแผน และอาศัยดูแลเรื่องอาหารการกิน ซักรีดเสื้อผ้าให้กับสามีด้วย เมื่อสามี

ภรรยาต้องเดินทางไปด้วยกัน ลูกหลานจะอยู่ในความดูแลของปู่ ย่า ตา ยาย และจะขายวัว-ควาย เพื่อไม่ให้เป็นการระแคะในดูแล และจะนำเงินไปลงทุนในการค้าขาย อีกส่วนหนึ่งจะให้ทางบ้านไว้เพื่อดูแลลูกหลานและใช้จ่ายในการดำรงชีวิต การปล่อยให้ลูกๆอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้ขาดความอบอุ่น เด็กบางคนขาดเรียน จับกลุ่มมั่วสุมทำให้เป็นปัญหาของทางโรงเรียนและทางสังคม คนขับแท็กซี่บางคนนอกจากจะพาภรรยาไปอยู่ด้วยกันแล้ว ถ้ามีลูกชายที่เจริญวัยพอที่จะขับรถเป็นก็จะพาออกไปขับแท็กซี่หารายได้ด้วยกัน บางครอบครัวขับแท็กซี่จนสามารถส่งเสียเลี้ยงลูกให้มีการศึกษาจบระดับปริญญาแล้วหลายครอบครัว และยังสามารถลงหลักปักฐาน ซื้อบ้าน ผ่อนรถแท็กซี่เป็นของตนเอง มีประมาณ 10 ครอบครัว

ชาวบ้านบ้านหนองพลับ เมื่อเดินทางไปขับแท็กซี่ได้ประมาณ 2-3 เดือน ก็จะเดินทางกลับบ้านในช่วงฤดูการทำนา ตอนกลับบ้านก็จะซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นมาฝากครอบครัวทางบ้าน หรือซื้อมาถวายพระคุณเจ้าที่วัดเพื่อใช้ในกิจของสงฆ์ เช่น ตะเกียงเจ้าพายุ และอาหารแห้ง เป็นต้น ในสมัยก่อนถ้าใครจะกลับบ้านก็จะฝากเงินและผลไม้ หรือขนมฝากไปให้ครอบครัว

ปัจจุบันการเดินทางไป-กลับ กรุงเทพมหานคร บ้านหนองพลับ มีรถบัสโดยสารประจำหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้สะดวกต่อการรถบัสโดยสารจะรับส่งผู้โดยสารตามสถานที่พักอาศัยของคนขับแท็กซี่ ทำให้ครอบครัวคนขับแท็กซี่สามารถเดินทางไปมาหากันเพื่อเยี่ยมเยือนทุกข์สุขได้ตลอดเวลาในยามที่มีธุระจำเป็น นอกจากนี้ในช่วงฤดูการทำนา คนขับแท็กซี่จะกลับบ้านมาจัดการพร้อมกับนำเงินมาใช้จ่ายในการทำนา โดยที่ไม่ต้องใช้แรงงานของคนในครอบครัวเหมือนในอดีต และที่สำคัญคนขับแท็กซี่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและช่วยเหลือชุมชน เช่น ด้านการศึกษา ได้มีการจัดผ้าป่าหารายได้มาสนับสนุนกับทางโรงเรียนและพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จนได้รับการรับรองเป็นโรงเรียนต้นแบบระดับประถมศึกษาของอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านการศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีในช่วงเดือนเมษายน งานบุญผะเหวดของทุกปี คนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับร่วมกับเครือข่ายแท็กซี่ได้จัดผ้าป่ามาร่วมทำบุญกับทางวัดพลับพลาชัย ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านเพื่อหารายได้สมทบทุนทุนบูรณปฏิสังขรณ์พุทธศาสนา ซึ่งนับว่าเป็นงานบุญประเพณีระดับหมู่บ้านและระดับตำบลของทุกปี คนขับแท็กซี่ทุกคนจะเดินทางกลับบ้านมาทำบุญร่วมกันในฐานะเจ้าภาพ พร้อมกับญาติมิตร เครือข่ายคนขับแท็กซี่

ชีวิตคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับ นับว่าเป็นอาชีพที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว นอกจากนี้ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนขับแท็กซี่ในหลายๆด้าน ทั้งด้านสุขภาพของร่างกาย และ

ด้านความเสี่ยงต่อชีวิต คนขับแท็กซี่จะต้องหากินอยู่กับรถวันละไม่ต่ำกว่า 12 ชั่วโมง ปัญหาของรถใช้เก๊สทำให้มีการสะสมสารพิษเข้าไปในร่างกายทำให้ร่างกายอ่อนแอ เบื่ออาหารทำให้กินอาหารไม่เป็นเวลา ส่งผลให้เกิดโรคได้ โรคกระเพาะอาหารตามมา ขับรถอยู่นานๆทำให้ปวดหลัง ปวดขา อีกปัญหาหนึ่งการจราจรที่ติดขัดเป็นเวลานานๆ หรืออยู่ในช่วงมีผู้โดยสาร เมื่อมีอาการปวดปัสสาวะหรือปวดท้อง คนขับแท็กซี่ไม่สามารถจอดรถทำธุระส่วนตัวได้ทำให้เกิดโรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ โรคไต โรคเครียด บางคนถึงกับต้องนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล บางรายถึงกับขับรถไม่ได้ และยังเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยง และยังเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อชีวิตจากการโดนจี้ โดนปล้น ดังเช่น นายบุญทรัพย์ คำสงค์ อายุ 59 ปี (ในช่วงทำงานวิจัย ปี 2555) ไปขับแท็กซี่รับจ้าง ปี พ.ศ.2519 เคยถูกผู้โดยสารปล้นเอาทรัพย์สินและรถแท็กซี่ ส่วนตัวเองสามารถรอดชีวิตมาได้ ซึ่งรถแท็กซี่ในช่วงนั้นยังไม่มีวิทยุสื่อสารเหมือนกับในปัจจุบันรถแท็กซี่มีเตอร์ทุกคันจะมีวิทยุสื่อสาร แต่ละสหกรณ์หรือบริษัทแท็กซี่จะตั้งศูนย์วิทยุ เพื่อติดต่อกับคนขับแท็กซี่ และมีสถานีวิทยุ จส.100 สวพ.91 เป็นศูนย์รายงานการจราจรหรือแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ตลอด 24 ชั่วโมง และทำหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างคนขับแท็กซี่และผู้โดยสาร นอกจากนี้คนขับแท็กซี่ปัจจุบันมีโทรศัพท์เคลื่อนที่(มือถือ)ติดตามตัวทุกคนทำให้การติดต่อแจ้งข่าวสารหรือขอความช่วยเหลือ เช่น กรณีแก๊สหมด หรือถูกล่อลวงไปทำร้าย

อาชีพขับแท็กซี่รับจ้างเป็นอาชีพอิสระ ไม่มีวันหยุดที่แน่นอน แล้วแต่กรณีความจำเป็นของแต่ละบุคคล คนขับแท็กซี่ส่วนมากชอบวันหยุดวันจันทร์ และวันสิ้นเดือน เพราะเป็นวันที่รถติด การจราจรคับคั่ง ส่วนในช่วงเทศกาลคนขับแท็กซี่จะไม่หยุดและไม่กลับบ้าน เพราะเป็นช่วงที่หารายได้ดีกว่าช่วงปกติ คนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับจะหารับจ้างจนกว่าสุขภาพร่างกายจะไปไม่ไหว พออายุมากขึ้นเริ่มมีปัญหาเรื่องสายตา ไม่ปลอดภัยต่อผู้โดยสารและตัวเอง จึงจำเป็นต้องเลิกขับแท็กซี่แล้วกลับมาอยู่บ้านหาอยู่หากินตามอัธยาศัย ส่วนคนขับแท็กซี่ที่มีชีวิตยังอยู่ในช่วงวัยทำงานส่วนมากจะมีปัญหาเรื่องสุขภาพ และไม่เคยเข้ารับการตรวจสุขภาพ ถึงแม้จะมีระบบประกันสุขภาพ การบริการรักษาฟรีจากหน่วยงานภาครัฐ แต่คนขับแท็กซี่ยังเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร และยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ จะไม่ยอมเสียเวลาไปดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เช่น การตรวจเช็คสุขภาพ จะทำให้ขาดรายได้ในแต่ละตามวิสัยของชาวบ้านจะอดทนจนกว่าร่างกายจะไปไม่ไหวก็จะกลับมาอยู่บ้าน ทำให้ครอบครัวขาดรายได้ในการเลี้ยงดู ดูแลครอบครัว ความเป็นอยู่ของครอบครัวก็จะทุกข์ยากลำบากมากขึ้นอีก

ปัจจุบันชุมชนบ้านหนองพลับมีการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มอาชีพในชุมชน และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวนำไปสู่เศรษฐกิจชุมชนโดยมีกลุ่มกิจกรรมดังนี้

1. การเย็บผ้าโหล
2. การเลี้ยงไก่พันธุ์
3. การทอเสื้อ
4. การปลูกดอกไม้ม
5. การปลูกผักสวนครัว
6. การทำขนม

จากกิจกรรมดังกล่าว ชุมชนได้มีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มและมีสมาชิกดำเนินงานร่วมกัน เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริม นำไปสู่การดำรงวิถีชีวิตที่ดีขึ้นของคนขับ ครอบครั และชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ

ปัจจุบันชาวบ้านบ้านหนองพลับ หมู่ที่ 8 และชาวบ้านหนองพลับใหม่ หมู่ที่ 10 ขับแท็กซี่รับจ้าง ทั้งในรูปแบบของแท็กซี่ส่วนบุคคล และแท็กซี่บริษัท/สหกรณ์ ซึ่งทั้ง 2 หมู่บ้าน ไปรับจ้างขับแท็กซี่ส่วนบุคคลหรือเป็นเจ้าของรถแท็กซี่ มีจำนวน 46 คัน และขับแท็กซี่สหกรณ์หรือบริษัทแท็กซี่ มีจำนวน 91 คัน รวมทั้ง 2 หมู่บ้าน เดินทางไปขับแท็กซี่รับจ้าง 137 คน 81 ครอบครั บางครอบครัวไปขับแท็กซี่ทั้งพ่อ-ลูก 3-4 คน มีจำนวน 12 ครอบครั บางครอบครัวไปขับแท็กซี่ 2 คน มีจำนวน 33 ครอบครั และครอบครัวที่ไปขับแท็กซี่ 1 คน มีจำนวน 36 ครอบครั ปัจจุบันชาวบ้านบ้านหนองพลับทั้งสองหมู่บ้านเลิกขับแท็กซี่รับจ้างหรืออยู่ในวัยเกษียณ มีจำนวน 37 คน โดยกลับมาอยู่บ้านกับครอบครัว ซึ่งไม่มีสวัสดิการในการดูแลช่วยเหลือคนขับแท็กซี่แต่อย่างใด ทั้งๆที่ถ้ายังอยู่ในช่วงวัยทำงาน คนขับแท็กซี่เป็นกลุ่มคนส่วนหนึ่งที่มีส่วนในการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนตลอดมา นอกจากกรณีคนขับแท็กซี่เสียชีวิตก็จะมี การรวบรวมเงินช่วยเหลือกันเท่านั้น จะเห็นได้ว่าคนขับแท็กซี่บ้านหนองพลับยังขาดระบบสวัสดิการ การดูแลที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนขับแท็กซี่

2.5.การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่บนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

คนขับแท็กซี่

อาชีพขับแท็กซี่รับจ้าง เป็นอาชีพอิสระ ต้องมีความขยัน อดทน ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว และเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อชีวิตจากภัยอันตรายต่างๆ ตลอดจนกระทั่งผลกระทบเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย เมื่อเดินทางมาหากินในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงที่มีความศิวิไล ชาวบ้านบ้านหนองพลับที่เดินทางมารับจ้างขับแท็กซี่ลำพังแต่เพียงคนเดียวจะต้องดูแลตนเองในการดำรงชีวิตระหว่างที่ขับแท็กซี่ต้องคำนึง และมีความตั้งมั่นเพื่อประกอบอาชีพหารายได้ เลี้ยงดูครอบครัว เพื่อลดปัญหาความทุกข์ยาก การเข้ามาพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จะพักอาศัยกับญาติพี่น้องหรือคนรู้จัก เพื่อนบ้าน ใกล้เคียง ซึ่งจะเป็นคนกลุ่มเดียวกันที่มีวัฒนธรรมของคนอีสาน การกินการอยู่จะมีการช่วยเหลือแบ่งปัน เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน จะเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสหรือผู้ที่มาอยู่ก่อน ถ้าหากบางครั้งมีการประพฤติปฏิบัติตนออกนอกทางก็จะมีคนว่ากล่าวตักเตือน ทุกคนเปรียบเสมือนญาติพี่น้อง จะไม่ถือโทษโกรธกัน โดยยึดมั่นวัฒนธรรมของคนอีสาน

ครอบครัวแท็กซี่

ในอดีตจะหาอยู่หากินตามปกติ ทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัว ดูแลลูกๆ หลานๆ ปู่ ย่า ตา ยาย ช่วยหารายได้เสริม เย็บผ้า เลี้ยงวัว-ควาย และประพฤติปฏิบัติให้เป็นที่ดีไว้วางใจของสามี และเป็นตัวอย่างที่ดีของลูกหลาน ไม่นำพาครอบครัวให้เป็นภาระของสังคม

แต่ปัจจุบันคนขับแท็กซี่บางคนพาภรรยาเดินทางไปด้วย เพื่อช่วยดูแลสามี กลัวสามีเมื่อขาล้า มีเมียน้อย ไม่ขับรถ ในกรณีที่ภรรยาต้องไปด้วยลูกหลานจะอยู่ในความดูแลของปู่ ย่า ตา ยาย ส่วนสัตว์เลี้ยง วัว-ควาย จะขายเพื่อไม่ให้เป็นการระของผู้เช่า ผู้แก่ เมื่อมีช่องทางหารายได้เสริมก็จะช่วยกันหารายได้ เช่น ขายขนม ขายปิ้งไก่ ส้มตำ ภรรยาบางคนไปรับจ้างเป็นแม่บ้าน(ไปเช้า-เย็นกลับ)บางคนเมื่อดูแลสามีเรียบร้อยแล้วจะไปทำงานนวดแผนไทย นับว่าเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้ที่ดีของภรรยาแท็กซี่

การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนขับ และครอบครัวแท็กซี่ จะยึดมั่นประพฤติปฏิบัติอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมชุมชนของคนอีสานเป็นพื้นฐาน

2.6.การบริหารจัดการของสหกรณ์/บริษัทรถแท็กซี่และรถแท็กซี่ส่วนบุคคล

การบริหารจัดการรถแท็กซี่รับจ้าง แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1.แท็กซี่สหกรณ์/บริษัท

- สหกรณ์ เป็นการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นสหกรณ์
- บริษัท เป็นการบริหารจัดการโดยระบบนิติบุคคล

การจดทะเบียนเป็นแท็กซี่รับจ้าง ของสหกรณ์หรือบริษัทจะไม่มีกำหนดสีของรถ แต่ละบริษัทหรือสหกรณ์จะกำหนดสีรถของตัวเอง ใช้สีอะไรก็ได้ แต่ไม่ให้ซ้ำกันหรือเหมือนกันเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของตนเอง ยกเว้นสีเขียว-เหลือง และดำเนินการให้คนขับแท็กซี่เช่า ตามระเบียบของแต่ละสหกรณ์หรือแต่ละบริษัทจะกำหนดและตกลงกับผู้เช่า โดยจะต้องจ่ายค่าประกันและมีผู้ค้ำประกันที่เชื่อถือได้ และจะไม่มีระบบสวัสดิการ การช่วยเหลือคนขับแท็กซี่แต่อย่างใด ซึ่งไม่มีข้อกำหนดบังคับในเรื่องนี้ แต่จะมีการช่วยเหลือในกรณีที่คนขับแท็กซี่เสียชีวิตเพียงเท่านั้นโดยไม่มีเงื่อนไข แล้วแต่จะช่วยเหลือกัน นอกจากนี้จะจัดโปรโมชั่นให้กับคนขับแท็กซี่ในกรณีที่ไม่มีวันหยุดทำงาน เช่น ขับแท็กซี่ 10 วัน โดย ให้ฟรีค่าเช่า 1 วัน หรือให้รางวัลเป็นทองคำหนัก 1 สลึง ถ้าขับแท็กซี่ 1 เดือน ไม่หยุดพักเลย เพื่อเป็นแรงดึงดูดใจของแต่ละบริษัทหรือแต่ละสหกรณ์ เพราะในปัจจุบันรถแท็กซี่มีจำนวนมากทำให้เกิดการแข่งขันซึ่งกันและกัน

2.แท็กซี่ส่วนบุคคล

จากนโยบายของรัฐบาล ประมาณ ปี พ.ศ.2543-2545 ที่สนับสนุนให้คนที่มีความชำนาญเป็นเจ้าของแท็กซี่ส่วนตัวของตนเองได้ โดยซื้อและผ่อนส่งค่าวงจรถจากบริษัทรถยนต์แล้วนำไปจดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่ และรถแท็กซี่ส่วนบุคคลจะกำหนดสีของรถต้องเป็นสีเขียว-เหลืองเท่านั้น การบริหารจัดการเจ้าของจะต้องดำเนินการด้วยตนเอง เช่น การจดทะเบียน ตลอดจนการซ่อมบำรุง ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับทางสหกรณ์หรือบริษัทรถแท็กซี่ จะมีเพียงเป็นการขอเข้าร่วมกับศูนย์วิทยุสื่อสารเท่านั้น นอกจากนี้คนขับแท็กซี่ถ้าไม่ซื้อรถจากบริษัทรถยนต์ แต่อาจจะซื้อดาวน์และผ่อนส่งค่าวงจรถจากบริษัทแท็กซี่ หรือสหกรณ์แท็กซี่ที่ตนเองสังกัดอยู่ก็ได้ ส่วนสีของรถจะเปลี่ยนเป็นสีเขียว-เหลือง หรือสีเดิมก็ได้ การบริหารจัดการจะต้องขึ้นอยู่กับรูปแบบของบริษัทหรือสหกรณ์แท็กซี่จนกว่าจะชำระค่าวงจรถหมดแล้วถึงจะมีสิทธิ์เป็นเจ้าของรถแท็กซี่

การบริหารจัดการรถแท็กซี่รับจ้างของสหกรณ์/บริษัท มีระเบียบการบริหารจัดการที่ตายตัว ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างเจ้าของรถแท็กซี่และคนขับแท็กซี่ที่อยู่ในจุดของความพึงพอใจ ทั้งสองฝ่ายสามารถปฏิบัติร่วมกันได้

3.ด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการศึกษาวิจัย

จากกระบวนการศึกษาวิจัย เกิดผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ทีมวิจัย

- ทีมวิจัยเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการทำงานที่เป็นระบบตามแผนการดำเนินงาน และจะต้องมีการเตรียมตัวและวางแผนในการทำงาน

- ทีมวิจัยได้รื้อฟื้นการเขียนหนังสือ เพื่อการจดบันทึกข้อมูลจากการทำงาน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มคนที่หลากหลายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ทำให้รู้และเข้าใจการตั้งประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อต้องการคำตอบที่ตรงกับแนวทางในการศึกษาวิจัยของโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยของตนเอง

การที่ทางศูนย์ประสานงานฯ จัดให้มีการอบรมนักวิจัยก่อนการดำเนินงานเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของทีมวิจัย ทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจแนวคิด วิธีการ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พร้อมทั้งเข้าใจการใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย ตลอดจนข้อควรระวังในระหว่างการทำงานในแต่ละช่วง และสามารถนำมาปรับใช้กับการทำงานของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตการทำงานของตนเองได้เป็นอย่างดีมีระบบ

ชุมชน

- ในส่วนของผู้นำและชาวบ้าน เกิดความดีใจและมีความตื่นเต้นและตื่นตัว เมื่อทราบว่าชาวบ้านในชุมชนเป็นทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่จะร่วมกันศึกษาวิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่

- ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจแนวคิด วิธีการ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการทำงานวิจัยที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมที่เป็นการทำงานที่แตกต่างจากงานพัฒนา

- จากการดำเนินงานของโครงการวิจัย ทำให้ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลรายละเอียดในด้านต่างๆ อย่างเข้าใจและชัดเจนมากขึ้น เช่น ในเรื่องบริบทชุมชน เรื่องพัฒนาการการขับแท็กซี่รับจ้างของบ้าน

หนองพลับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เรื่องวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่และครอบครัวแท็กซี่ ตลอดจนสถานการณ์ปัญหาที่ต้องไปปรับจ้งขับแท็กซี่และปัญหาของคนขับและครอบครัวแท็กซี่

ผู้นำและชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน พร้อมให้ความร่วมมือกับทีมวิจัย เพื่อสร้างระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับ ครอบครัวและชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ

โรงเรียน

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาจากชุมชนและกลุ่มคนขับแท็กซี่ ที่ร่วมกันจัดผ้าป่าเพื่อหารายได้มาสนับสนุนกับทางโรงเรียน เพื่อจัดหาสื่อ/อุปกรณ์ในการเรียนการสอน ตลอดจนการต่อเติมอาคารเรียน สร้างสนามเด็กเล่น และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการศึกษา การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ทางคณะผู้บริหาร ครู กรรมการการศึกษาและนักเรียนมีส่วนร่วมเวทีเสนอผลการศึกษาของโครงการ พร้อมทั้งจัดการแสดงของนักเรียนนำเสนอวิถีชีวิตของคนขับและครอบครัวแท็กซี่ จากการแสดงของนักเรียนทำให้นักเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตของพ่อแม่ของตนเอง

จากการศึกษาวิจัย ทางโรงเรียนมีแนวทางในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตคนขับแท็กซี่ เพื่อเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาต่อไป

4.ปัญหาอุปสรรค

การทำงานของทีมวิจัย นับว่าเป็นประวัติศาสตร์หน้าแรกของชุมชนบ้านหนองพลับ ที่ได้มีโอกาสทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติ และดำเนินกิจกรรมตามแผนงานของโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ และทีมวิจัยได้มีการสรุปกระบวนการศึกษา และผลการดำเนินงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ เพื่อเรียบเรียงจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานฯ ได้วางกระบวนการ ประเด็นเนื้อหา และมอบหมายให้ทีมวิจัยแต่ละคนมีหน้าที่เรียบเรียงข้อมูลในแต่ละเรื่อง ข้อมูลเนื้อหาในแต่ละประเด็น ภาษาและคำพูดที่สื่อออกมาเป็นตัวหนังสืออาจจะแบบบ้านๆ ไปบ้าง และอาจจะยังขาดความสมบูรณ์ ไม่สละสลวย แต่เปี่ยมล้นไปด้วยความภูมิใจของทีมวิจัยชาวบ้านหนองพลับ ในการจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ความก้าวหน้าในครั้งนี้ และป็นครั้งหนึ่งในชีวิต

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยของโครงการ การศึกษารวบรวมข้อมูลภายหลังจากนั้นนำมาสรุปวิเคราะห์ แล้วเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ แล้วสรุปวิเคราะห์เชื่อมโยงแนวคิดของโครงการ มีข้อค้นพบ ดังนี้

1.สถานการณ์ปัญหาของคนขับแท็กซี่

1.1. ปัญหาทางครอบครัว ทำให้ห่างเมีย-ห่างลูก ลูกไม่ไปโรงเรียน มั่วสุม ดินยาเสพติดและขาดความอบอุ่น ครอบครัวไม่มีเวลาให้เก้กันทำให้เกิดการหย่าร้าง

1.2. ปัญหาทางสุขภาพ

-รถเก้ส่นั่งขับนานๆ แน่นหน้าอก เป็นโรคมุมิแพ้ หายใจไม่สะดวก

-นั่งขับนานๆ เป็นโรคปวดหลัง โรคกรดสิดวงทวาร กลั้นปัสสาวะนานเป็นโรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบ โรคไต

-โรคเครียด การจราจรคับคั่งทำให้รถติด หาค่าเช่า ค่างวดรถไม่ทันตามกำหนดเวลา

1.3. ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

-เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ

-ภัยจากการจี้ปล้น

-ถูกหลอกเอาทรัพย์สิน

1.4. เป็นอาชีพที่มีความผันผวนไม่แน่นอน

-คนขับแท็กซี่วัยเกษียณเลิกขับแล้ว ไม่มีสวัสดิการ

-เลิกขับหรือขับต่อไปเมื่อไหร่ก็ได้

1.5. มีสวัสดิการเฉพาะตอนตาย แต่ไม่มีความแน่นอน

-ช่วยเหลือตามแต่ศรัทธา

-คนขับแท็กซี่ช่วยเหลือกันเอง

2.สถานการณ์ปัญหาของครอบครัวแท็กซี่ (เมีย-ลูก)

2.1. ขาดแรงงานทำนา

-ใช้วิธีส่งเงินจ้างแรงงานทำนา

2.2. ส่งเงินให้ไม่ทันใช้

- รายจ่ายมาก เช่น ค่าเรียนลูก ลงทุนทำนา หนี้ ธกส. ภาษีสังคม หนี้ครอบครัว
- ต้องกู้เงินแก้ปัญหา สามีต้องอยู่จับแท็กซี่ ห้ามกลับบ้าน

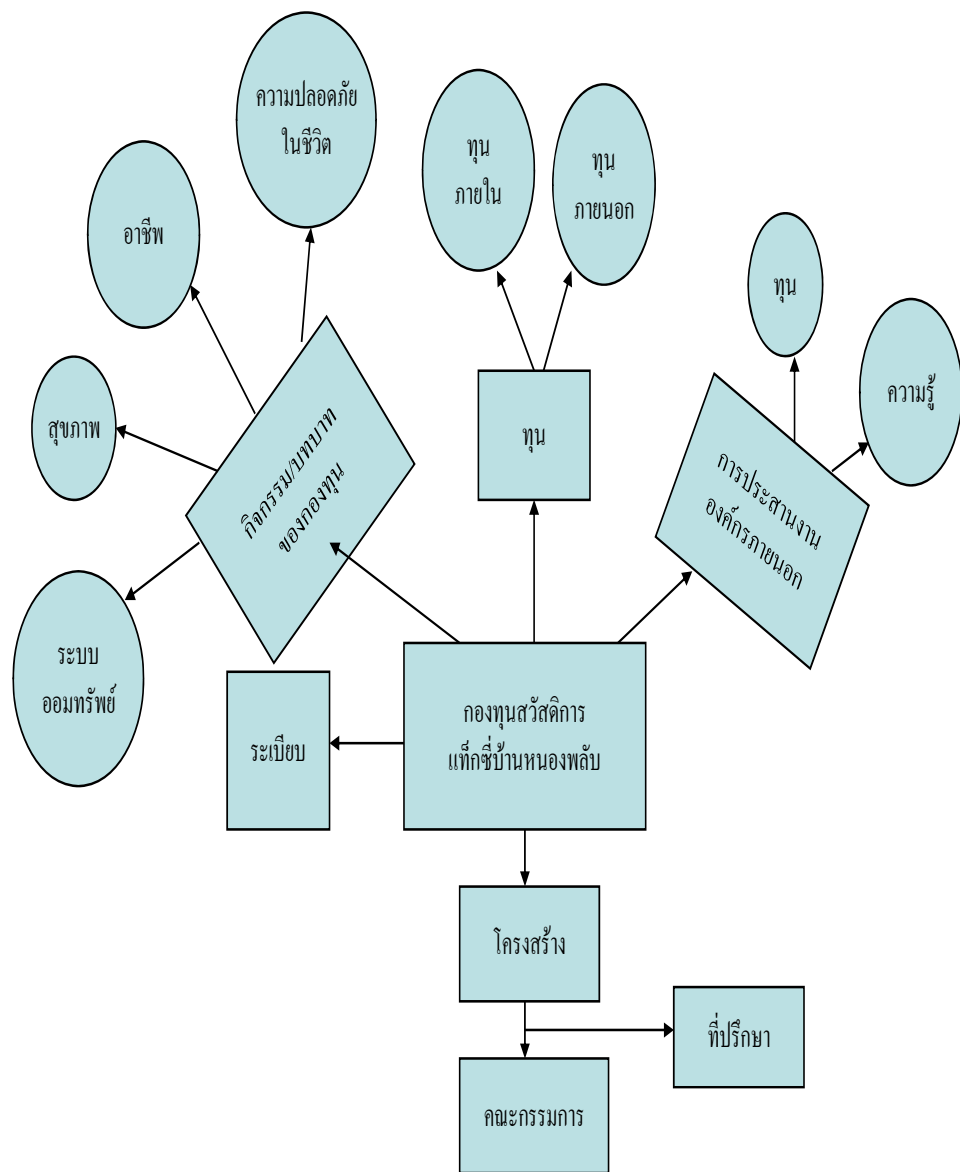
2.3. ปัญหาหนี้สิน

- ลงทุนคาวนัร
- ใช้จ่ายในครอบครัวไม่เพียงพอทำให้ต้องกู้เงิน
- ส่งค่าวงจรไม่ทันตามกำหนดเวลาทำให้ต้องกู้เงิน

จากสถานการณ์ปัญหาของคนขับและครอบครัวแท็กซี่ดังกล่าว ทางโครงการมีข้อเสนอในการดำเนินงานโครงการ ระยะที่ 2 ดังนี้

1. จำแนกระบบสวัสดิการที่มีอยู่ในชุมชนว่ามีสวัสดิการอะไรบ้างที่มีอยู่แล้ว และศึกษาประสิทธิภาพของแต่ละระบบสวัสดิการ จากนั้นพัฒนาต่อจากฐานสวัสดิการที่มีอยู่ เช่น การบริการรักษาโรค 30 บาท หรือการตรวจเช็คสุขภาพประจำปี ซึ่งจะมีการนัดหมายให้มีการบริการในชุมชน หรือดำเนินการร่วมกับทางโรงพยาบาล
2. การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ เริ่มโดยการจัดผ้าป่าแท็กซี่เพื่อหารายได้สมทบทุนในเบื้องต้น และจัดศึกษาฐานกองทุนสวัสดิการในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อศึกษาเรียนรู้ด้านแนวคิด รูปแบบการบริหารจัดการ และกิจกรรมของกองทุนสวัสดิการ
3. ค้นหาระบบสวัสดิการที่ไม่ใช้เงิน และส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรม
4. การพัฒนาอาชีพเสริมที่มีอยู่ภายในชุมชน และสนับสนุนอาชีพเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ให้เกิดรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

จากข้อเสนอดังกล่าวเพื่อเป็นการสร้างระบบสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนขับครอบครัวและชุมชนแท็กซี่บ้านหนองพลับ โดยมีโครงสร้างดังนี้



บรรณานุกรม

ข้อมูลพื้นฐาน	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด
ยุคติ มกดาวิจิตร.2548:15	การนำเสนอประสบการณ์ของการพัฒนาชนบทโดยอาศัยวัฒนธรรมของชาวชนบทเป็นเครื่องมือสำคัญ
ฉัตรทิพย์ นาถสุภา	แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สังสรรค์จำกัด, 2548.
ระพีพรรณ คำหอม	แนวคิด “สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย” Social Welfare in Thai Society, พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2549, บ.พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, น.6-27.
ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ	“บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย”, พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนธันวาคม 2546, บ.แอดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด, น.1-6.

ประวัติทีมวิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล นายสมพงษ์ กมลเลิศ หัวหน้าโครงการ

วัน.เดือน.ปีเกิด 25 พฤษภาคม 2515 อายุ 40 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 48 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน - ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10

เบอร์โทรศัพท์ 080-1866828

2. ชื่อ-นามสกุล นายทองอินทร์ เชื้อเดิม ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 11 กันยายน 2500 อายุ 55 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 62 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 7

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน - อดีต ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ปี 2542

- ปัจจุบัน - หมอдин อำเภอโพธาราม สังกัดสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด

เบอร์โทรศัพท์ 084-8306896

3. ชื่อ-นามสกุล นายรังสรรค์ กมลเลิศ ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 11 พฤษภาคม 2513 อายุ 42 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 20 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน -ส.อบต. 1 สมัย

เบอร์โทรศัพท์ 086-2384172

4. ชื่อ-นามสกุล นายสมพงษ์ อัจวงษา ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 17 มีนาคม 2509 อายุ 46 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 108 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด45240

วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน -ส.อบต

เบอร์โทรศัพท์ 084-5247388

5 ชื่อ-นามสกุล นายธงชัย สุทธิธรรม ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 12 กุมภาพันธ์ 2513 อายุ 42 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 71 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด45240

วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน - ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10

เบอร์โทรศัพท์ 08-52970514

6. ชื่อ-นามสกุล นางบัวผัน สอนศรี ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 6 มกราคม 2517 อายุ 38 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 64 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด45240

วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน - ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10
เบอร์โทรศัพท์ 08-52970514

7. ชื่อ-นามสกุล นางทองพูน ชนะศรี ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 5 มีนาคม 2509 อายุ 46 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน 99 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240
วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ ทำนา
สถานภาพ สมรส
ประสบการณ์การทำงาน - อสม.
เบอร์โทรศัพท์ 08-52485407

8. ชื่อ-นามสกุล นางหนูแดง ฝานัด ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 19 เมษายน 2510 อายุ 45 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน 85 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240
วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ ทำนา
สถานภาพ สมรส
ประสบการณ์การทำงาน - อสม.
เบอร์โทรศัพท์ 08-47864452

9. ชื่อ-นามสกุล นางทองมี โทจันทร์ ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 23 ตุลาคม 2504 อายุ 51 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน 106 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240
วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4
อาชีพ ทำนา
สถานภาพ หม้าย
เบอร์โทรศัพท์ 08-43918784

10.ชื่อ-นามสกุล นางเทียมจิตร ผานัด ทิมวิชัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 19 มิถุนายน 2518 อายุ 37 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 101 หมู่ 10 บ้านหนองพลับใหม่ ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ช่างเย็บผ้า

สถานภาพ สมรส

เบอร์โทรศัพท์ 08-01800584

11.ชื่อ-นามสกุล นายไพโรจน์ ถาวะโร ทิมวิชัย

วัน.เดือน.ปีเกิด อายุ 62 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 46 หมู่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน -

12.ชื่อ-นามสกุล นายสม สายสีโส ทิมวิชัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 3 ตุลาคม 2488 อายุ 67 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 47 หมู่ 8 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน - รับจ้างจับแก๊งค์

- กรรมการหมู่บ้านหนองพลับ

เบอร์โทรศัพท์ -

13. ชื่อ-นามสกุล นายสุตตา ชินศรี ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 2 กรกฎาคม 2486 อายุ 69 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 41 หมู่ 8 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน - กรรมการหมู่บ้านหนองพลับ

เบอร์โทรศัพท์ -

14. ชื่อ-นามสกุล นายสุวัฒน์ ผานัด ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 8 มกราคม 2520 อายุ 35 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 108 หมู่ 8 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน - กรรมการกลุ่มเกษตรผสมผสานบ้านหนองพลับ

เบอร์โทรศัพท์ - 08-57491687

15. ชื่อ-นามสกุล นายประสาธ เสาร์โหมค์ ทีมวิจัย

วัน.เดือน.ปีเกิด 13 กรกฎาคม 2513 อายุ 42 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 11 หมู่ 8 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน - ส.อบต. หมู่ 8 3 สมัย

เบอร์โทรศัพท์ 08-21032935

16. ชื่อ-นามสกุล นายบุญทรัพย์ คำสงค์ ที่ปรึกษาโครงการ

วัน.เดือน.ปีเกิด 10 กันยายน 2495 อายุ 60 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 90 หมู่ 10 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน

- ส.อบต. 3 สมัย

- ขับแท็กซี่

เบอร์โทรศัพท์ 08-90733392

17. ชื่อ-นามสกุล นายบุญลุด สีโสดา ที่ปรึกษาโครงการ

วัน.เดือน.ปีเกิด 5 สิงหาคม 2497 อายุ 58 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน 23 หมู่ 8 ตำบลท่าหาดยาว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด 45240

วุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3

อาชีพ ทำนา

สถานภาพ สมรส

ประสบการณ์การทำงาน

- อดีต เป็นผู้ใหญ่บ้าน

- ปัจจุบัน เป็น ส.อบต